

Na Taroha Goro 'Onaai Usua Ana St. Jon

Gere Mamaani 'Iniai Bukani

Ra'i taha nara awa na'i 'adoma'imu na'ogu taarai hinihinia 'inia Jisas? 'A 'ome he'ua i hagu na'o haua beia. 'Ia Jon 'a usuai Taroha Goro ana 'anai 'unu'i hora'a i taha na ororiu na'i hinihinia Jisas. 'Ia Jon naasi ta'i 'iniraauai ta'i tangahuru mana rua rongoiusuri ma'e ta'i 'ini'i geresae goro ana'i na'i 'oha na 'ia Jisas 'a tahi mau na'i marewanani. 'Ia Jon 'a hinihinia do 'iraauai nei narai 'oha'iniai bukani ra bwane aidangisi'i taha nara ha'a-momori 'inia Jisas. 'Ia Jon 'a ai'a raba 'unu'i hako hora'ai mwane mareho na haa'ia Jisas, ma'ata 'a maania hora'a atei naasia Jisas. Na tarana naasi, 'ia Jon 'a 'adoma'i hihi'a 'anai usu'i dio i taha na 'ia Jisas 'a 'unu'i 'inia haaria ma'e taha na boi 'ana na'i marewanani.

'Ia Jisas 'a haa'i mwane ata he'ete'i 'inia haaria 'anai 'a'auhiraauai noni 'anai aidangisia ma 'anai hinihinia. 'Ia Jon 'a usu'i dio hako i mwane ata 'isi, 'onaai Jisas naasi na bredi ni tahi, 'iia na bewaa 'anai marewana, 'iia na sae 'omesuri siip goro mana maanai bara 'ada'i siip, 'iia naasi na tara, me 'iia naasi ha'a-momori, mana tahi, me 'iia naasi 'i abe odonai hasi'ei.

Tana'o haari'o, 'o 'adoma'inia do'ia tei naasi a Jisas? Na'i 'oha na 'oi 'oha'iniai bukani 'oi 'ome'ome 'ini'i mareho narai ha'ababauai hinimiu.

'Ia Kraest Naasi Ha'atee

¹ Na'i taraawa'ana maragu pwa'ara i mwani mareho, ni Ha'atee 'a bwani awa'a. 'Iia 'a awa beia God, me 'iia naasi God. ² Na'i na'o maragu pwa'ara i mwani mareho, 'iia 'a bwani awa beia God. ³ 'Ia God 'a hauai Ha'atee 'anai ha'apwa'ara'i mwane mareho hako. Ha'amomori, 'ia God 'a ha'apwa'ara'i mwane mareho hako 'iniai Ha'atee naasi. ⁴ Na huunai tahi 'a hora'a mai na'i Ha'atee naasi, mana tahi naasi 'e bewaa tanaraaui mwani noni. ⁵ Na bewaasi 'a marewa na'i kuhi, mana kuhi 'a bwa'i matai ha'a-ai'aa mwada'u.

⁶ 'Ia God 'a ha'ataaria maia Jon Bwareomaea 'onaai noni heheitaroha'i ana, ⁷ 'anai taroха'iniai bewaasi tanaraaui sae do neina rai rongo marai hinihini. ⁸ Ai'a do 'iia Jon naasi bewaa, ma'ata 'iia 'a boi 'anai ha'arangasia hora'ai bewaa naasi. ⁹ Na bewaasi, naasi huunai bewaa na boi na'i marewana anai bewaasiraau hakoi noni nai marewananani.

¹⁰ Ni Ha'ateesi 'a awa na'i marewana, ma rei'uaa na 'ia God na ha'apwa'araai marewana 'iniai Ha'ateesi, ma'ata 'iraau noni nai marewana rau ai'a 'ome 'iraraa do 'iia naasi Ha'atahi. ¹¹ 'A boi beiraau noni ana'i, 'iraau ai Jiu, miraau inoni ana'i rau ai'a ha'amaotoa. ¹² Mei tanaraaui nei narau ha'amaotoa marau hinihinia, 'iraau rau ha'i arai gare ana'ia God. ¹³ Ai'a dorau huta 'onaai hutahuta adai noni, ma'ua suriai 'adoma'ina noni. Ma'ata rau huta haoru 'onaai gare ana'ia God suriai 'adoma'ina.

¹⁴ Na Ha'ateesi 'a ha'i noni, ma awa na'i 'uruhagaau na'i marewananani. 'Iia 'a honu 'iniai heita'ahi mana mwane mareho na 'unu'i ra ha'a-momori hako. Meu 'omesiai mena ana mana

gorohana, 'inia 'ia naasi ta'i gare otohuu ana God. ¹⁵ 'Ia Jon 'a ha'arangasia hura'a tanaraaui noni na'i 'oha na totoro o'ani, "Naani'a a mo'o nau bwane 'unua tana'amou ga'u na'i 'oha nau o'ani ani, "Iia 'ai boi na'i murigu, ma'ata 'ia 'a ororiu di'uau, 'inia 'ia 'a bwani awa maugu huta.' "

¹⁶ Ni Ha'ateesi 'a ha'agorohigia ma bane waiori tanagia, 'inia 'ia 'a honu 'iniae heita'ahi. ¹⁷ 'Ia Moses 'a waa'i mai ringe ana'ia God tanaraaui noni, ma'ata ni heita'ahi mana ha'a-momori 'a boi baania Jisas Kraest. ¹⁸ Ai'a tanei nai 'omesia God. Ma'ata na garena otohuu na awa beia ma 'ia haaria 'e God, na ha'ata'inia tanagia 'a he'uai barongana God.

Jon Bwareomaea 'A Taroha'inia

Hura'a Jisas Tanaraaui Noni

(Matiu 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:1-18)

¹⁹ 'E ta'i 'oha 'iraaui saemaua adaa'i Jiu na'i Jerusalem rau ha'a-taariraaui Piriisi ma tara'i sae ro'u nara 'a'auhiraau Piriisi 'anai songa'inia Jon 'onaa 'ia naasi Ha'atahi. ²⁰ Mia Jon 'a tohe ma o'ani, "Inau ai'a Ha'atahi."

²¹ Miraaugu o'ani 'inia, "Me i'oe atei, 'ia Elaija?"

Mia aramiraau o'ani, "Inau ai'a."

Miraaugu o'ani ro'u 'inia, "Mi'oea teita? I'oe naasi Rarabea nameu mamasia?"

Mia o'ani 'iniraau, "Inau ai'a."

²² Miraaugu ha'atee o'ani 'inia, "Oi 'unua tana'ameu, i'oe 'iatei? Mamei 'unua tanaraaui mwane narau ha'ataari'ameu maini. 'E taha na'oi 'unu'o 'ini'o haari'o?"

²³ Mia Jon 'a aramiraau 'ini'i ha'atee ana'ia rarabea Aisaea. 'A o'ani, "Inau nei na totoro na'i dora mangasara o'ani. Moi ha'aagau! 'Ia Araha 'a gaarangi boi'a. Moi ha'a-odoodoai tara tanaa!"

²⁴⁻²⁵ Miraau nei na 'iraau Farisei rau ha'a-taariraau mai raugu songa'inia ro'u a Jon o'ani, "Onaa i'oe ai'a naasi Ha'atahi, ma'ua ai'a Elaija, ma'ua ni Rarabea nameu mamaasia, ma 'iatei na 'unua tana'o 'anai bwareomaearaaui noni?"

²⁶ Mia Jon 'a aramiraau o'ani, "Inau 'au bwareomaearaaui noni 'iniai wai. Ma'ata 'e nei namou ai'a 'iraraa na awa beigaau 'ini na'i 'ohani. ²⁷ 'Iia 'a boi na'i murigu, ma'ata 'inau 'au ai'a arari ro'u do 'anai mwaoro auru 'anai wagasi'i sandol ana'i."

²⁸ Na marehos i'a to'o na'i dora nara 'unua 'iniai Betani, na'i nata batarau 'iniai wai raha Jodan, dora na 'ia Jon 'a bwa-bwareomaearaaui ie sae.

Jisas 'A 'Onaai Garei Siip Ana God

²⁹ Na'i dangi ahora 'ia Jon 'a 'omesiai boi ana Jisas ma ha'atee o'ani, "Ome, naasi garei siip ana God na wai'i beira'i 'inodai noni nai marewana.

³⁰ Naasia mo'o nau 'unua na'i 'oha nau ha'atee o'ani, "E nei nai boi mau na'i muri, 'a ororiu di'uu, 'inia 'iia 'a bwani awa, maugu huta mai.'

³¹ Na'i na'o, nau ai'a 'iraraa 'iatei, ma'ata 'inau 'au bwareomaearaaui saenai Israel 'iniai wai 'anai ha'ata'inia hur'a mo'osi tanaraau."

³² Mia Jon 'a taroha'i ha'arangasia hur'a o'ani, "Inau 'au 'omesiai Hi'ona Maea na dio mai baaniai aro 'onaai waibora, ma awa na'i hungana Jisas. ³³ Na'i na'o magu to'o i marehos i, 'inau 'au ai'a aidangisia mau do 'iia naasi Ha'atahi. Ma na'i 'oha na 'ia God na ha'ataariau mai 'anai

bwareomaea 'iniai wai, nagu 'unua tanaau o'ani, 'Na'i 'oha na 'oi re'iai Hi'ona Maea 'ai dio mai nai awa na'i hungana tanei, 'ia naasia mo'o na boi 'anai bwareomaea'amou 'iniai Hi'ona Maea.'
³⁴ 'Inau 'au 'omesia, ma wai 'unua tana'amou, 'ia naasi Garena God."

Rongoiusuri Tahamora Ana'ia Jisas

³⁵ Mana'i nata dangi ro'u murinai dangisi, 'ia Jon 'a ura beiai waira rua 'ini'i rongoiusuri ana'i.

³⁶ 'Oha na 'omesiai taha horo ana Jisas, 'a o'ani, "Ome, naasi garei siip ana God."

³⁷ Na'i 'oha na 'iraruaiai rua rongoiusuri anasia Jon rarugu rongo o'asi moi, mararu suria'a Jisas.

³⁸ 'Ia Jisas 'a rihota'i ma 'omesirarua, raru suria, ma o'ani 'inirarua, "E taha muru rabasia?"

Miraru aramia o'ani, "Rabae, na'i hei na'o awaiei?" (Ni 'ado'ado 'anai Rabae naasi Ha'ausuri.)

³⁹ Mia o'ani 'inirarua, "Murui boi ma murui 'omesia." Na'i 'ohasi 'a ga'i 'onaa ang i hai na'i dangisi. Naasi raru hano beia 'anai 'omesiai dora na awaiei, mararu awa beia na'i dangisi.

⁴⁰ Ma'e ta'i 'inirarua naasia Andru, do'orana Saemon Pita. ⁴¹ Mana mareho tahamora na 'ia Andru 'a haua, 'a sibaniai do'orana, 'ia Saemon ma o'ani 'inia, "T'ameu meu 'omesiai Ha'atahi." (Ni 'ado'ado 'anai Ha'atahi naasi Kraest.) ⁴² Magu waia 'aria Saemon tanaa Jisas.

'Ia Jisas 'a wanasia Saemon ma o'ani, "Atamu 'ia Saemon, garena Jon. Mana'i 'ohani rai 'unu'o 'inia Keifas." ('Ado'ado 'ana, naasi hau. Ai'a he'ete'i baania Pita.)

Jisas 'A Soia Pilip Mea Nataniel

43 Mana'i ro'u i nata dangi, 'ia Jisas 'a 'adoma'inia do'a raba 'ari Provens i Galili. Ma to'oana Pilip ma o'ani 'inia, "Pilip, 'oi suriau."

44 'Ia Pilip 'e saeni Betsaeda, 'onaaia Andru mea Pita. **45** Na'i 'ohasi 'ia Pilip 'a sibania Nataniel ma o'ani 'inia, "Na nei na 'ia Moses miraauai Rarabea rau usu-usu 'abaia na'i 'ohabwani, meu to'oana'a. 'Ia Jisas naasi atana, 'iia 'e garena Josep ni Nasaret."

46 Mia Nataniel 'agu ha'atee o'ani, "Na'i Nasaret! 'A bwa'i mareho goro nai hur'a mai baaniai 'omaasi!"

Mia Pilip 'a aramia o'ani, "Oi boi ma'oi 'omesia."

47 Na'i 'oha na 'ia Nataniel 'a boboi gaarangia Jisas, 'ia Jisas 'a o'ani, "Ia mo'osi 'e huunai saeni Israel, me 'iia 'e sae na ha'a-momori tarau."

48 Mia Nataniel 'a o'ani 'inia Jisas, "A he'uai 'iraraa amua i barongagu?"

Mia Jisas 'a aramia o'ani, "Inau 'au bwane 'omesi'o na'i marunai fig, 'oha na 'ia Pilip 'a ai'a soi'o mau."

49 'Ia Nataniel 'agu o'ani 'inia, "Ha'ausuri, i'oe naasi garena God! Mi'oe naasi mwaeraha 'anai Israel!"

50 Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "A 'ua? 'O hinihini 'iniae 'unua agua do'au 'omesi'o na'i marunai fig ani? 'Ai ragoi mareho ha'abu'oahu na'oi 'omesi'i narai di'u ro'u mau wou." **51** Magu ha'atee o'ani ro'u 'iniraauai noni, "'T'amou moi 'omesiai aro 'ai heihoa ro'u, mana enjel ana'ia God rai tataa'eha marai didio mai na'i ahoranai Garei Inoni."*

* **1:51** 1:51 Jenesis 28:12

2

Ha'aha'iwai Na To'o Na'i Kena

¹ Murinai rua dangi, 'ia inana Jisas 'a 'ari 'anai ngau goni 'iniai ha'iwai na to'o na'i Provens i Galili na'i 'omaa ra 'unua 'iniai Kena. ² 'Ia Jisas miraaui rongoiusuri ana'i ra ari'ahuraau ro'u wou 'anai ngaugonisi. ³ 'A 'ariwou mana waen 'a hakota'iniraau 'oha na ai'a hako mau i ngaugonisi. Mia inana Jisas 'a ha'atee o'ani 'inia, "Ei, na waen 'a hako'a."

⁴ Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'inia, "Ina, ai'a aba amua, 'iaagua. 'A ai'a tari mau i madoraa agua."

⁵ Mana inana Jisas 'a ha'atee o'ani 'iniraau nei nara tau'aro na'i ngaugonisi, "Moi ha'isuriai taha nai 'unua tana'amou."

⁶ Suri'i ringe adaa'i Jiu rau to'ora'i herehere 'anai dorima. Tarana naasi nara nugaa 'iniai ono kae bei tataruwai na'i 'isi, ma na'i ta'i bei 'a matai awaiei rua tangahuru ma'ua oru tangahurui galon. Na bei 'isi ra tagoradi 'ini'i hau. ⁷ Naasi 'ia Jisas 'a o'ani 'iniraau nei narau tau'aro na'i ngaugonisi, "Moi ha'ahonu'i bei 'isi 'ini'i wai." Na'i 'oha narau ha'ahonu ha'agorohi'i hako, ⁸ 'ia Jisas 'agu o'ani 'iniraau, "Moi waa 'ari ta gere dora 'iniai waisi tanaa mo'o na bwauodo 'iniai ha'aha'iwaisi." Naasi maraugu haua 'onaai 'unua ana tanaraau.

⁹ Na'i 'oha na bwauodo 'anai ha'aha'iwai 'a gono maaniai wai ani, ma bwani aho'ita'i waeni'a. 'Iia 'a ai'a aidangisia na'i hei na boi waenisi, ma'ata 'iraaui nei narau waa mai waisi rau aidangisia moi. Miagu soia maia mo'o nara ha'aha'iwaiasi magu o'ani 'inia, ¹⁰ "'Ado 'oha, ni waen na goro nara ha'agonohiraau ga'u

'iniai noni. Na'i 'oha nara gono ha'ahakoa wou, maragu haua tanaraau i waen na ai'a taraa goro na'i muri. Mi'oe, na waen na goro di'u na'ogu nugaa 'anai muri!"

¹¹ Hoita, na'i 'omaai Kena na'i Provens i Galili'a na 'ia Jisas 'agu hauai 'etanai ha'abu'oahu ana, ma ha'ata'iniai mena ana na hauasa, miraaui rongoiusuri ana'i raugu hinihinia.

¹² Na'i murinai ha'aha'iwaisi, 'ia Jisas mea inana miraaui do'orana'i mana rongoiusuri ana'i rau 'ari 'omaai Kapaniam marau awa 'isi suriai taringai dangi.

'Ia Jisas 'A Taariraau Hura'ai Sae

Baaniai Ruma Maea Ana God (Matiu 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

¹³ Ma gaarangi mai madoraa 'anai ha'ato'oai rongo 'ini 'adoma'i aho'isiasi Roho Aharaau, mia Jisas 'a ta'ehai Jerusalem. ¹⁴ Mana'i 'oha na siriwou na'i dora a'ora na'i maanai Ruma Maea ana God, 'a re'iraaui noni narau raoraonga'i kau mana siip mana waibora, miraaui sae 'anai orisi ha'a rau heinagu suri'i dora ni ori-orisi ha'a adaa'i. ¹⁵ Naasi mia Jisas 'a hau'i hasiwaro ma tagorahiai roroho ma taariraau hako hora'ai mwamwaa baaniai dorasi. 'A rihota'ini'i tebol 'anai ori-orisi ha'a mana ha'a ra asira'i 'ari suriai dorasi. ¹⁶ Ma ha'atee wetewete o'ani 'iniraaui nei narau raoraonga'i waibora, "Moi waa'i hora'a baaniai dorani. Moi abui ha'i dora ni rao-raonga'i 'iniai ruma ana Amagu!" ¹⁷ Na'i 'oha na 'iraaui rongoiusuri ana'i rau 'omesia o'asi, raugu 'adoma'i aho'isiasi dorai Usu-usu Maea na o'ani,

"Ni ta'ahia nau haua i rumu amua God, 'a 'onaa'i 'eu na noro na'i tahingagu."*

¹⁸ Miraauui saemaua adaa'i Jiu rau songa'inia Jisas o'ani, "E ha'abu'oahu he'ua na'oi haua namei 'omesia, mameigui 'iraraa do'ia God na 'unua tana'o 'anai hauai heresi?"

¹⁹ Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraau, "'Onaa namoi kaiai Ruma Maeani, 'e oru dangi moi mau ha'a-urasia'a aho'i."

²⁰ Na'i 'oha narau rongoa o'asi, rau o'ani 'inia, "'O ga'i ha'a-urasia moi na'i raronai oru dangi? 'E hai tangahuru mana ono harisi ha'atai nara tagoraa suriai rumanisi!"

²¹ Mana taha na 'ia Jisas na hadahada 'abaiasi, 'a hadanga'inia haariai abena. ²² Hoita, na'i murinai 'oha na 'ia Jisas 'agu suruta'e aho'i baaniai mae na 'iraaui rongoiusuri ana'i raugu 'adoma'ini'i aho'i taha na 'unu'i. Na'i 'ohasi raugu hinihini'i ha'atee ana'ia Jisas mana taha na Ususu Maea ra 'unu'i 'abaia Jisas.

Jisas 'A Aidangisiai 'Ado'adonai Noni

²³ Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a awa mau na'i Jerusalem na'i 'oha nara ha'ato'oai Roho Aharaau, 'a ragoi nei nara hinihinia 'iniai 'omesi'i adaa'i ha'abu'oahu na haa'i. ²⁴ Ma'ata 'ia Jisas 'a ai'a taraa 'u'uriraau goro suria 'iia 'a aidangisi'i goroi 'adoma'idaa'i. ²⁵ 'A ai'a ta'isada do tanei nai ha'a-aidangisia Jisas 'ini'i barongadi noni, 'inia 'a bwane 'iraraa ha'agorohi'i.

* ^{2:17} 2:17 Psalm 69:9

3*Jisas Mea Nikodimas*

¹ Ma'e ta'i na'otara adaaui Jiu na atana 'ia Nikodimas, 'iia 'e ta'i 'iniraaui ruruha nara 'unuraau 'iniai Farisei. ² E ta'i rodo 'a boi beia Jisas ma o'ani, "Ha'ausuri, meu 'iraraa do'ia God na ha'ataari'o do 'anai ha'ausuri'ameu. Na mwani ha'abu'oahu na'o haa'i 'a ha'ata'inia do'ia God 'a awa bei'o."

³ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani 'inia, "Inau wai 'unua tana'o ha'a-momori, na inoni 'a bwa'i siri na'i heimarungi ana God 'onaa 'a bwa'i huta haoru."

⁴ Mia Nikodimas 'agu o'ani 'inia Jisas, "A bwara do 'oha na mwanemaua i noni do'aigu siri aho'i ro'u na'i ahuna inana ma do'aigu huta haoru aho'i ro'u."

⁵ Mia Jisas 'a o'ani ro'u 'inia, "Inau wai 'unua tana'o ha'a-momori, na inoni 'a bwa'i siri na'i heimarungi ana God 'onaa na bwa'i huta 'iniai wai mana mena ana Hi'ona Maea. ⁶ I nei na huta beiai urao 'a huta 'onaai noni, ma'ata i nei na huta haoru 'iniai mena anai Hi'ona Maea, 'iia 'a huta 'onaai garena God. ⁷ Abui heimwaota'i 'iniai 'unua agua tana'o do'oi huta haoru. ⁸ Na'i 'oha na ro'a 'a uhi 'ari na'i dora na 'adoma'iniai uhi 'ariei, 'o matai rongoai aohana. Ma'ata 'o bwa'i matai 'iraraai dora na boi iei mana dora na hano 'ana. Naasi 'a o'asi ro'u beiraau nei nara huta haoru 'iniai mena anai Hi'ona Maea."

⁹ Mia Nikodimas 'a o'ani, "A he'ua naasi?"

¹⁰ Mia Jisas 'a aramia o'ani, "I'oe 'e kae ha'ausuri bwarabwara na'i Israel. Ma 'ua na 'o ai'a aidangisi'i 'ini'i mareho 'isi? ¹¹ Inau

wai 'unua tana'o ha'a-momori, 'i'ameu meu hadanga'ini'i taha nameu aidangisi'i mameu 'omesi'i, magu ai'a tanei 'ini'amou nai mwa'emwa'e 'anai hinihini'i. ¹² Ma 'onaa mou ai'a hinihiniau 'oha nau maani'i mareho nara to'oto'o na'i marewanani, 'aigui he'uai hinihini'i amoo'i mareho ni aro nawai maani'i? ¹³ 'Inau Garei Inoni, nau aidangisi'i mareho ni aro, 'inia 'inau nau dio mai baaniai aro. Ai'a tanei'a ro'u naigui dio mai baaniai aro.

¹⁴ "Na'i 'oha na 'ia Moses miraaui Jiu rau awa na'i dora mangasara, 'ia Moses 'a ha'a-urasia ara'ai hasi'ei na awa iei mwaa nara tagorahia 'iniai bras.* 'A o'asi ro'u, 'inau na Garei Inoni rai ha'a-urasiau ro'u ara'a, ¹⁵ neina 'irai nei narai hinihiniau rai davaa nadaaui tahi tarau. ¹⁶ Suria 'ia God 'a ta'ahiraau hakoi noni nai marewana, 'a hisu 'iniai ta'i garena otohuu, neina 'iraau nei narai hinihinia rau bwa'i siri na'i mae tarau, ma'ata rai davaa nadaaui tahi tarau. ¹⁷ 'Ia God 'a ai'a ha'ataaria mai garena 'anai hiiri ha'a-mama'airaaui inoni nai marewana, ma'ata 'anai ha'atahiraau baaniai ha'a-mama'ai.

¹⁸ "Iatei nai hinihiniai garena God, 'ia God 'a bwa'i hiiri ha'a-mama'aia. Ma 'onaa 'iatei na bwa'i hinihinia, 'ia God 'a bwane hiiria, suria 'iia 'a ai'a hinihiniai ta'i gare otohuu ana. ¹⁹ Mana taranai maho na 'ia God 'ai hiiriraauui noni 'inia 'a o'ani. Na marewa 'a boi na'i marewana, maagu 'iraauui noni nai marewanani ra ta'ahia di'u i kuhi baaniai marewa, suria na barongadaa'i ra ta'a'i. ²⁰ Na sae hehere ta'aa 'a 'itaai marewa ma bwa'i gaarangia wou, suria 'a ai'a 'irisia doni ta'aa ana'i rai ha'ata'i. ²¹ Me 'ia mo'o na hau'i

* **3:14** 3:14 Nambas 21:4-9

mareho nara odo-odo 'a wa'ewa'e 'anai gaarangia wou'i marewa, do neina 'ai ha'ata'inia hura'a do na mwane mareho na haa'i ra suriai taha na 'ia God na 'irisia."

Jisas Mea Jon Bwareomaea

²² Ma na'i moi muri, 'ia Jisas miraaui rongoiusuri ana'i rau 'ari Provens i Jiudea. Rau awa 'isi ga'u marau bwareomaea'i tara'i sae. ²³ Mia Jon 'a bwa-bwareomaearaaui sae ro'u na'i 'omaai Aenon, gaarangiai Salim, suria na'i 'isi 'a ragoi hurahurai wai ma ragoi noni nara boboi 'anai bwareomaea. ²⁴ Ma na'i 'ohasi 'ia Herod 'a ai'a nugaa maua Jon na'i rumaniho'o.

²⁵ Hoita, 'ohasi 'e ai Jiu na heita'ia beiraaui rongoiusuri ana'ia Jon. Rau heita'ia suriai ringe adaaui Jiu 'iniai mwa'anu narau haua 'anai ha'a-arariraau na'i maana God. ²⁶ Naasi miraaui rongoiusuri ana'ia Jon rau 'ariwou beia marau o'ani 'inia, "Ha'ausuri, 'o 'iraraa mo'o namuru heisadoi ani na'i nata batarau 'iniai wai rahai Jodan na'o hadanga'inia ani? Na'i 'ohanisi 'a bwa-bwareomaea'a ro'u, mana mwane inoni ra 'ari hako beia!"

²⁷ Mia Jon 'agu aramiraau o'ani, "A bwa'i nei nai matai haua o'asi 'onaa na 'ia God 'a bwa'i 'ome sigihia. ²⁸ T'amou mou rongoa hakoi 'unua agua tana'amou do 'inau ai'a i Ha'atahi, ma'ata 'inau ra ha'ataariau mai 'anai ha'aagauraau noni tanaa. ²⁹ Na'i ha'aha'iwai, ni urao na ha'aagau 'anai ha'iwai, 'iia anai mwane na ha'aagau 'anai waina. Ma rei'uaa na o'asi, na geresae anai mwane na ha'aagau 'anai ha'iwaisi, 'a wa'ewa'e moi 'anai 'a'auhia ma 'anai bahurongo'i ha'atee ana'i. Minau 'au

wa'ewa'e o'asi ro'u 'anai bahurongo'i ha'atee ana'i Ha'atahi. ³⁰ 'Au 'irisia do'iia rai ha'a-ororiua, minau wai ano-ano moi."

Na Nei Na Dio Mai Ara'ai Aro

³¹ "Na nei na boi baaniai marewana, 'iia anai marewana me 'iia 'a hadanga'ini'i taha nara to'oto'o na'i marewana. Ma'ata 'ia mo'o na dio mai baaniai aro naasi na ororiu di'u. ³² 'Iia 'a maani'i taha na rongo'i ma 'omesi'i, magu ai'a rago i nei narai mwa'emwa'e 'anai hinihini'i taha na maani'i. ³³ Miraauui nei narau hinihini, rau ha'ata'inia doni mareho na 'ia God na 'unu'i ra ha'a-momori. ³⁴ Na nei na 'ia God 'a ha'ataaria 'a ha'arangasi'i ha'atee ana'ia God, suria 'iia 'a honu 'iniae Hi'ona Maea ana God. ³⁵ 'Ia Ama 'a ta'ahiai garena, ma hauai mena tanaa 'anai marungi'i mwane mareho hako. ³⁶ 'Iraauui nei narau hinihiniai garena God rau dava'a i tahi tarau. Mei tanaraaui nei nara bwa'i hinihinia, ra bwa'i dauai tahi tarau mia God 'ai hiiri ha'a-mama'airaau."

4

Jisas Mana Urao Ni Samaria

¹⁻³ 'Ia Jisas 'a 'iraraa do 'iraauui Farisei rau rongoa do 'iia 'a bwareomaearaaui sae, ma waiwai rongoiusuri di'ua ro'ua Jon. Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a rongoai mareho narau 'unua 'inia, 'a hano baaniai Jiudea ma aho'i 'ari Galili. Ma'ata 'ia Jisas 'a ai'a bwareomaearaaui sae.

⁴ 'Oha na aho'i 'anai Galili, 'a taha horo na'i Provensi Samaria. ⁵ Mana'i Samaria 'a taha na'i

'omaa nara 'unua 'iniai Saeka, gaarangiai dorai ano na 'ia Jekop na haua nanai gare ana 'ia Josep.

⁶ Mana giruiwai ana Jekop 'a awa mau 'isi. Mia Jisas 'a 'ariwou heinagu na'i bobonai giruiwaisi 'iniai rahe ana 'iniai hahano, mana madoraa i dangi 'a 'onaai atoaa.

⁷⁻⁸ 'Ariwou ma'e uraoni Samaria na boi do'ai taru wai na'i giruiwaisi. Na'i 'ohasi 'iraau rongoiusuri ana'ia Jisas rau 'ari 'omaa 'anai hori nadaau mahoingau. Mia Jisas 'a o'ani 'iniai uraosi, "A 'ua? 'O ga'i taru gugua wai mawai gono?"

⁹ Na'i 'ohasi, na uraosi 'a kaeni heimwaota'i di'u, suria 'iraau Jiu rau ai'a matai hagu goro beiraau Samaria. Mana uraosi 'agu o'ani 'inia Jisas, "I'oe 'e ai Jiu me 'inau 'e ai Samaria. Ni 'uaana na'ogu 'unua 'iniasi dowai taru mumua waini gono?"

¹⁰ Mia Jisas 'agu o'ani 'inia, "I'oe 'o ai'a 'ome 'iraraai bane ana God tana'o, ma'o ai'a aidangisia tei na ha'atora'o 'anai taru 'ana wai. 'Onaa na'oi aidangisia, 'o ga'i ha'angoniu mawai haua tana'o i wai nai hauai tahi tana'o."

¹¹ Mana uraosi 'a o'ani 'inia Jisas, "Saemaua, na wai 'a awa ha'atau dio magu i'oe 'o ai'a to'oraa ta mareho 'anai taru wai hunia. Na'i hei na'oi taruhiae waini tahi naasi? ¹² Ma ro'u, i'oe 'o 'adoma'inia do i'oe 'o ororiu di'uai wauwa agaaua Jekop na haua tanagaau girui wainisi? Naani'a 'i wai na 'ia Jekop mana gare ana'i, mana mwamwaa adaa'i narau gogonohiasi."

¹³ Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "'Iatei nai gono na'i waisi 'ai matai maesiai gono ro'u mau aho'i. ¹⁴ Ma'ata 'iatei nai gonohiae wai na 'inau

wai haua tanaa, 'agu bwa'i maesiai gono'a ro'u ta'oha. 'Inia na wai nawai haua tanaa 'ai 'onaai hurahura nai haua tarau tanaa i waini tahi, mana waisi 'ai haua tanaai tahi tarau."

¹⁵ Mana uraosi 'a o'ani 'inia Jisas, "Ha'ausuri, 'oi haua tanaaui waisi nei nawai abui maesi gono'a ro'u ta'oha, ma'ua boi'a ro'u na'i 'ini 'anai taru wai."

¹⁶ Mia Jisas 'agu o'ani 'inia, "Oi 'ari ma'oi waa mai mwane amua."

¹⁷ Mana uraosi 'a ha'atee o'ani, "Inau ai'a ha'iwai."

'Ia Jisas 'agu o'ani 'inia, "Ha'amomori, i'oe 'o ai'a ha'iwai 'ohani, ¹⁸ ma'ata 'e rima mwane na'o bwane waina'a ga'u, mana mwane na'o awa beia 'ohanisi ai'a mwane amua."

¹⁹ Mana uraosi 'a ha'atee o'ani, "Ha'ausuri, nau 'iraraa'a do i'oe 'e rarabea. ²⁰ Hoita, 'iameui Samaria meu ha'arahesi na'i hungahungai Gerisim 'onaairaaui wauwa amee'i, mi'amoui Jiu mou 'unua do na'i Jerusalem, naasi huunai dora 'anai ha'arahesi. 'Oi 'unua tanaau, nei he'ua na ha'a-momori?"

²¹⁻²⁴ Mia Jisas 'agu o'ani 'inia, "Oi hinihiniai mareho nawai 'unuani! Na madoraas 'ai boi ma naani'a i madoraasi na 'iraauai noni ra bwa'i ha'arahesia God na'i hungahungani ma'ua na'i Jerusalem. 'Inia 'ia God 'e hi'ona. Tarana naasi 'iraauai huudi noni ana'i rai ha'arahesia beiai hei'a'auhi anai Hi'ona Maea ma beiai ha'a-momori. Neiraausi nei na 'ia Amagu 'a 'irisia dorai ha'arahesia. 'Tamou sae ni Samaria mou haha'arahesi, mamou ai'a aidangisia goro atei

namou ha'arahesia. Me 'i'ameui Jiu meu aidangisia goro, suria na'i bei'ameui Jiu na hora'a mai nei 'anai ruhasiraau noni."

²⁵ Mana uraosi 'a o'ani, "Inau 'iraraa doni Ha'atahi 'ai boi, ni nei nara 'unua 'inia Kraest. Mana'i 'oha nai boi 'ai mamaani ruharuhasi'i hako hora'ai mwane mareho tana'ameu."

²⁶ Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "Ia mo'o na hadahada bei'o 'ohanisi naasi Ha'atahi!"

²⁷ Na'i moi 'ohasi miraaui rongoiusuri rau ataha aho'i mai. Rau kaeni heimwaota'i di'u na'i 'oha narau 'omesia do'ia Jisas 'a mamaani beiai urao ni Samariasi. Ma ai'a do tanei 'iniraau na do'ai songa'inia 'iniai taranai taha, ma'ua taha nararu maani'i.

²⁸ Mana uraosi 'a hanota'iniai bei tataruwai ana ma 'ari 'omaa 'anai soiraau noni. 'A o'ani, ²⁹ "Moi boi mamoi 'omesiai sae na 'unu'i hako hora'ai mwane mareho na 'inau 'au haa'i. 'Iia gasi naasi Ha'atahi?" ³⁰ Na'i 'ohasi 'iraau noni rau hora'a baaniai 'omaa, marau 'ari 'anai heisadoi beia Jisas.

³¹ Na'i 'oha na uraosi 'a hano 'anai 'ari 'unua tanaraau noni nai 'omaasi, 'iraau rongoiusuri ana'ia Jisas rau o'ani 'inia, "Araha, 'oi ngau'a!"

³² Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "Ai'a tanei 'ini'amou nai 'iraraa gugua mahoingau."

³³ Miraau rongoiusuri ana'i raugu heisosonga'i hairiu o'ani, "Nii? 'Iatei na ha'i nana mahoingau?"

³⁴ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "Gugua mahoingau, naasi 'anai hauai hei'irisina God, ma 'anai ha'ahakoai tau'aro na ha'ataariau mai 'ana. ³⁵ T'amou 'iraraai ha'atee nara hahaa na o'ani, "E hai hora namau maraigui mauai wiit 'anai

ha'igoni'i.' 'Inau wai 'unua tana'amou, moi 'ome'ome goro na'i mou, 'inia na mou 'a bwane maua 'anai ha'igoni'i hua. ³⁶ 'Iraaui nei nara tagora 'anai ha'igoni'i hua na'i mousi rai dauai heitahari, mana hua narau ha'igoni'i 'isi, naasi 'iraau noni nara wai'i mai 'anai dauai tahi tarau. Naasi 'ia mo'o na hasiai mou, mea mo'o na ha'igoni'i hua na'i mousi rarui wa'ewa'e goni! ³⁷ Mana ha'atee na o'ani, 'a ha'a-momori 'ohani, "E nei na hasi mana nata nei nagu ha'igoni'i hua." ³⁸ 'Inau 'au 'onaai nei na ha'ataari'amou 'ari 'anai ha'igoni'i hua na'i mou na 'i'amou mou ai'a hasia. Ra'i sae he'ete'i nara hasiai mou, mi'amou namoigui dau maenai tau'aro raha adaaau."

³⁹ Ma ragoi noni Samaria na'i 'omaasi nara hinhini 'iniai 'unua anai uraosi do'ia Jisas 'a 'unu'i hako hora'a mwane mareho na haa'i. ⁴⁰ Na'i 'oha narau hora'a 'anai 'omesia Jisas, rau ha'angonia wetewete do'ai awa beiraau na'i 'omaa adaaau. Mia Jisas 'a awa beiraau suriai rua dangi. ⁴¹ Ma rago ro'u i nei nara hinhini na'i 'oha ra rongo'i mamaani ana'i.

⁴² Miraugu o'ani 'iniai uraosi, "Naasi meugu hinhini, suria meu rongorongo'a haarimeeu, ai'a do 'ini'i moi mareho na'o 'unu'i tana'ameu. Ha'amomori, 'iia'a naasi nei na boi 'anai ha'atahiraau noni nai marewana."

Jisas 'A Ha'agorohia Aho'i Baaniai Daoha

i Gare Anai Sae Mwanemaua

⁴³ Na'i muri, na'i 'oha na 'ia Jisas 'a ha'ahakoai rua dangi na'i 'omaasi, 'iia 'a hano ma 'ari Galili. ⁴⁴ 'Ia Jisas 'a bwane 'unua mau do na rarabea ra ai'a ha'ahoua na'i huunai kantri ana.

45 Na'i 'oha na ataha wou na'i Provensi Galili, 'iraaui noni rau ha'amaotoa, suria rau bwane 'omesi'i ha'abu'oahu na haa'i na'i Jerusalem na'i 'oha narau 'ari 'isi 'iniai ngaugoni 'anai 'adoma'i aho'isiasi Roho Aharau.

46 Mana 'ariwou na haa na'i Provensi Galili, 'ia Jisas 'a taha na'i 'omaa Kena, i 'omaa na ha'a-aho'ita'iniai wai ani 'iniai waen. Hoita, na'i 'omaa raha na'i Kapaniam, 'e sae mwanemaua na'i gaumani na awa iei. Mana gare anai saemauasi 'a daoha. **47** Na'i 'oha na saemauasi 'a rongoa do'ia Jisas 'a hano baaniai Jiudea ma bwane ada aho'i na'i Galili, 'ia 'a 'ari na'i Kena. Na'i 'oha na ada beia Jisas, 'a bonga'inia dorai ta'i 'ari Kapaniam mai ha'agorohia aho'i gare ana na gaarangi mae.

48 Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “A 'ua? Domoi 'omesia moe'a ta ha'abu'oahu mamoigui hinihini?”

49 Mana saemauasi 'a ha'a-osaosaa di'u, 'a o'ani, “Oi boi, na gare agua 'ai mae'a!”

50 Mia Jisas 'agu o'ani 'inia, “Oi aho'i 'ari 'omaa, na gare amua 'ai tahi moi!” Mana saesi 'a hinihinia Jisas ma aho'i 'ari 'omaa.

51 Na'i 'oha na 'a'ariwou mau suriai tara, ra'i sae tatau'aro ana'i rau boi 'anai heisadoi beia, marau 'unua tanaa doni gare ana 'a bwane 'awaa, ma awa goro'a aho'i.

52 Mia songa'iniraau 'iniai madoraa he'ua na taraawa'a 'awaa, miraau o'ani 'inia, “A taraawa'a 'awaa mau na'i angi ta'i na'i atoaa nanora.” **53** Mana amanai garesi 'agu 'iraraa do naasi madoraa na 'ia Jisas 'a o'ani 'inia, “Na gare amua 'ai tahi moi.” Na'i 'ohasi, ni sae mwanemauasi mana ruruha ana hako rau

hinihinia'a Jisas. ⁵⁴ Naasi ruanai ha'abu'oahu na 'ia Jisas 'agu haua na'i Galili. Mana rua ha'abu'oahus i 'a haua na'i 'oha na hano baaniai Jiudea magu taha aho'i na'i Galili.

5

Jisas 'A Ha'agorohiai Nei Na Pwaki

¹ Na'i muri 'ia Jisas 'a 'ari Jerusalem 'anai ta'i dangi ororiu adaaui Jiu. ² Hoita, mana'i raronai 'omaa rahasi 'e oboi wai na awa iei nara 'unua 'iniae Betsata na'i ha'ateeni Jiu. Mana obosi 'a awa na'i dora ra 'unua 'iniae "Maanai barai Siip." Na'i bobonai obosi, 'e rima rumu ni bwebwero na awa na'iei. ³ 'A ragoi sae nara to'iraau i mwani daoha he'ete'i hairiu narau dadao suri'i rumu 'isi. Tara'i nei ra kuru, tara'i nei ra pwaki, ma tara'i nei abedaa'i hako ra nugu. Ra mamaiai 'oha na 'iha'iha i wai. ⁴ 'Inia tara'i 'oha 'e enjel ana Araha 'ai boi 'anai ha'a-'iha'ihaa. Mana 'etanai sae 'anai buu dio na'i raronai wai 'ai goro aho'i baaniai daoha na to'ia.* ⁵ Ma'e ta'i 'iniraau sae nara dadao 'isi, 'a daoha suriai oru tangahuru mana waru harisi. ⁶ 'Oha na 'ia Jisas 'a re'ia, 'a bwane aidangisia do'a bwane daoha ore'a mai. Mia Jisas 'a songa'inia o'ani, "O 'irisia do 'ai goro aho'i i abemu?"

⁷ Mia aramia Jisas o'ani, "Saemaua, 'a bwara di'u, 'inia ai'a sae 'anai waiau dio na'i obo na'i madoraa na 'iha'iha i wai. Na'i 'oha nawaigui bonasia dio, ma'e sae nai bwane dio'a na'i na'o baaniau."

* **5:4** 5:4 Tara'i kopi bwani 'iniae Baebol ra ai'a to'oraai tatarani.

⁸ Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "Oi ura ara'a ma'oi suru'iai be'amu ma'oi hahano!" ⁹ Na saesi 'a goro mau na'i 'ohasi! 'A suru'iai be'ana ma hahano'a!

Mana dangi na to'o i ha'abu'oahusi, 'e dangi ni mamaro adaaui Jiu. ¹⁰ Miraau saemaua adaa'i Jiu rau haungaridaau, marau o'ani 'inia mo'o na goro baaniai daohasi, "Ra ha'aabua 'anai waiwai hi'o na'i dangini, 'inia dangini 'e dangi ni mamaro!"

¹¹ Mia mo'osi 'a o'ani, "'Ia mo'o na ha'agorohiau baaniai daoha na 'unua tanaausi dowai rahiai hi'o agua mawai hahano."

¹² Miraau ha'atee haungaridaau o'ani, "'Iatei na 'unua tana'o 'i marehosí?"

¹³ Mia mo'osi 'a ai'a 'iraraai atana mo'o na ha'agorohia baaniai daoha, suria 'a ragoi sae, mia Jisas 'a bwane hano'a.

¹⁴ Na'i muri, na 'ia Jisas 'agu to'oana ro'u na'i Ruma Maea ana God ma o'ani 'inia, "'Ome, i'oe 'o goro'a. Naasi 'oigui abui haua'a ro'u ta ora-ora'a. 'A gasigu to'i'o ta mareho nai ta'aa di'u ro'u wou."

¹⁵ Mia mo'osi 'a 'ari ma maania tanaraaui saemaua adaa'i Jiu do'ia Jisas na ha'agorohia aho'i baaniai daoha. ¹⁶ Na'i 'ohasi, 'iraaui saemaua adaa'i Jiu raugu taraawa'a here ha'ata'aia Jisas, 'iniae hahaa'i ana'i mareho o'asi na'i dangi ni mamaro.

¹⁷ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "I Amagu ai'a dangi do'ai agoheta'i tagora. Tarana naasi 'inau 'au o'asi ro'u." ¹⁸ Na'i 'oha naraugu rongoa o'asi, raugu 'adoma'i wetewete ro'u wou 'anai ha'amaesia, ai'a do 'inia moi horosia ana i ringe anai dangi ni mamaro, me 'inia ro'u i 'unua anasi

do'ia God naasi amana, mana'i 'oha na 'unua o'asi, 'a here 'onaa do 'iia 'a ta'isada beia God.

Ni Mena Anai Garena God

¹⁹ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, "Inau wai 'unua tana'amou ha'a-momori, na Gare 'abwa'i haua mwada'u ta mareho suria moi 'adoma'ina haaria, ma'ata 'a ha'isuriai taha na Amana 'a haua. Ni taha na Ama 'ai haa, ni Gare 'ai haua ro'u. ²⁰ 'Ia Ama 'a ta'ahiai Gare, ma ha'ata'ini'i hako tanaa i mwane mareho na 'iia 'a haa'i. Mana Ama 'ai ha'ata'inia tanaai Gare tara'i kae mareho raha 'anai haua narai di'u ro'u wou baaniai ha'agorohia na haa i saeni baaniai daoha. Mana mareho nai haa'i, moi heimwaota'i hako 'ini'i. ²¹ 'Ia Ama 'a matai ha'a-suruta'eraau aho'i nei nara mae maai haua tanaraaui tahi. I Gare 'ai o'asi ro'u. 'Iia 'ai hauai tahi tanaraaui nei na 'ome sigihiraau. ²² Mana Ama 'a ai'a hiiria tanei, suria 'iia 'a bwane haua'a tanaai Gare 'i mena 'anai hiiriraau inoni. ²³ 'A haua o'asi do neina 'iraau noni rai ha'ahouai Gare, 'onaaai ha'ahoua adaaui Ama. 'Iatei na ai'a ha'ahouai Gare, 'a ai'a ha'ahouai Ama na ha'ataaria mai.

²⁴ "Wai 'unua tana'amou ha'a-momori, 'iatei nai hinihini'i ha'atee agu'i mai hinihinia ro'ua God na ha'ataariau mai, 'ai dauai tahi tarau. 'Iia 'au bwa'i hiiria 'ini'i ora-ora'a ana'i, suria 'iia 'a 'onaaai nei na hano baaniai mae na 'ari na'i tahi. ²⁵ Ha'amomori. Inau wai 'unua tana'amou, ni madoraa 'ai boi ma naani'a i madoraasi na 'iraau nei ra hano 'anai mae tarau rai rongoai ringenai garena God. 'Iraau nei narai bahuron-goa rai dauai tahi tarau. ²⁶ 'Inia i Ama naasi na to'o mena 'anai hauai tahi tanaraaui noni. Me 'iia 'a watea ro'u i menasi tanaai garena neina

garena 'ai haua ro'u i tahi tanaraaui noni. ²⁷ Ma haua ro'u tanaai garena 'i mena 'anai huirirai noni, 'inia 'iia naasi Garei Inoni. ²⁸ Moi abui heimwaota'i. 'E madoraa nai boi mau, 'iraau nei nara mae nara awa na'i hera rai rongoai ringenai garena God. ²⁹ Na'i 'ohasi raigu suruta'e baani'i hera. 'Iraau nei narau haa'i mwani mareho goro rai siri na'i tahi tarau, miraaui nei ra haa'i mwani mareho ta'a'i rai siri na'i mae tarau."

³⁰ 'Ia Jisas 'a ha'atee o'ani ro'u 'iniraau, "'Inau 'au bwa'i matai haua mwada'u ta maho suriai 'adoma'igu haariau. 'Inau 'au hihiiri suriai 'unua ana God tanaau. Naasi na hihiiri nau haa 'a odo-odo, suriai 'inau ai'a ha'isuriai 'adoma'igu haariau, ma'ata 'au hihiiri suriai 'adoma'ina God na ha'ataariau mai."

Nei Na Ha'arangasia Hura'a Jisas

³¹ "'Onaa na 'inau moi wai ha'arangasiau haariau hura'a, na mareho nawai 'unu'i hura'a 'iniau haariau 'ai gere bwara tana'amou 'anai hinihini'i. ³² Ma'ata 'e sae he'ete'i ro'u na ha'arangasiau hura'a tana'amou, ma wai 'unua tana'amou, na mwane mareho na maani'i hura'a 'iniau ra ha'a-momori. ³³ T'amou mou bwani ha'ataari'i 'ari tara'i sae 'anai bahurongoa Jon Bwareomaea, mana mareho na maani'i hura'a 'iniau ra ha'a-momori. ³⁴ Ai'a do 'a ororiu tanaau dorai ha'arangasiau hura'a, ma'ata 'au ha'a-'adoma'i aho'isi'amou moi 'iniai heitaroha'i ana Jon nei namoi 'iraraai here namoi daua 'inia i tahi tarau. ³⁵ 'Ia Jon 'a 'onaai raita na ha'amarewa'i 'adoma'imoo'i. Mi'amou mou wa'ewa'e moi 'inia, suriai gere 'oha. ³⁶ Minau, 'e mareho na ha'ata'inia hura'a ha'a-momori do'ia

God na ha'ataariau mai. Naia naasi tatau'aro nau haua na 'ia Amagu 'a 'irisia dowai haua. Marehos'i 'a ha'arangasiau goro hora'a di'u'i ro'u i taha na 'ia Jon 'a maani'i 'iniau. ³⁷ Mia Amagu na ha'ataariau mai 'a bwane 'unu'i hako hora'ai mwane mareho 'iniau. 'T'amou mou ai'a rongoai ringena, mamou ai'a wanara'i maa 'inia, ³⁸ mamou ai'a hinihini'i ha'atee ana'i. 'Au 'iraraa o'asi suria mou ai'a hinihiniau, i nei na 'ia God na ha'ataariau mai. ³⁹ Mou siba suri'i usu-usu na'i Usu-usu Maea, 'inia mou hinihinia do na'i suri'i namoi sadoiai tahi tarau. Na'i 'isi nara ha'arangasiau hora'a suri'i! ⁴⁰ Mia mougu ai'a raba boi beiau mawai haua tana'amoui tahi tarau.

⁴¹ "Au ai'a bonasia domoi ha'a-ta'eta'eau,
⁴² 'inia 'au aidangisia do 'i'amou mou ai'a ta'ahia God suri'i tahingamoo'i. ⁴³ 'Inau 'au boi bei'i ha'atee ana'ia Amagu, mi'amou ai'a ha'amaotoau. Ma 'onaa tanei he'ete'i nai boi hadanga'ini'i mareho 'inia moi haaria, 'i'amou ga'i mwa'emwa'e goro 'anai ha'amaotoa. ⁴⁴ To'oana moi mou bwarai hinihini! Mou 'irisia do'iraui noni rai ha'a-ta'eta'e'amou, mamougu ai'a 'irisiai ha'a-ta'eta'e baania God. ⁴⁵ Moi abui 'adoma'inia do 'inau nawai ha'ahuni'amou na'i maana Amagu. 'A bwa'i! 'Ia Moses namou 'u'uria gorosi do 'iia nai 'a'auhi'amou, 'iia nai ha'a-huni'amousi. ⁴⁶ Ma 'onaa namou hinihinia mora Moses, 'i'amou ga'i hinihiniau ro'u, 'inia na mareho na usu'i, 'a usu'i 'iniau. ⁴⁷ Ma 'onaa namou ai'a hinihini'i mareho na usu'i, moigui hinihini'i he'uai mareho nau maani'i?"

6

*Jisas 'A Hanganiai Rima Merui Mwane
(Matiu 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)*

¹ Mana'i muri, 'ia Jisas miraaui rongoiusuri ana'i rau ta'e horo 'ari na'i nata batarau 'iniai kae bwera i Galili, na tara'i 'oha ra 'unua 'iniai bwera i Taebirias. ² Ma'e kae ruruhai noni narau susuria tarau 'inia rau 'omesi'i ha'abu'oahu na haa'i na'i 'oha na ha'agorohiraau aho'i nei nara daoha. ³ Mana'i 'oha narau ataha 'ari nata batarau, 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau ta'eha ara'a na'i gere hungahunga marau heinagu. ⁴ Mana'i 'ohasi na dangi hauasa adaaui Jiu 'anai ha'ato'oai Roho Aharau 'a gaarangi. ⁵ 'Ia Jisas 'a wana 'ari ma 'omesia 'ari goni adaaau mai mwane noni beia, ma rihota'i tanaa Pilip ma o'ani 'inia, "Na'i hei nagai matai hori bredi arari'i mwane sae 'ini?" ⁶ 'A 'unuai marehos, do 'a raba ha'imaania moia Pilip, me 'ia Jisas 'a bwane 'iraraai taha nai haua 'anai hanganiraau noni.

⁷ Mia Pilip 'a o'ani 'inia, "Ei! Rei'uaa nagai to'oraa ta kae ha'a* ma bwa'i arari mau ro'u."

⁸ Ma'e ta'i rongoiusuri ro'u na atana 'ia Andru, 'e do'orana Saemon Pita, na o'ani, ⁹ "Ei! Ni gere gare mwaneni 'e rima huai bredi ma'e rua ii'a na beia. Magu 'a bwa'i arariraau hakoi mwane inoni 'ini."

¹⁰ Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraau rongoiusuri, "Moi 'unuua tanaraau inoni marai heinagu." Mana hahaarisi 'a rago na'i dorasi, miraaui noni

* **6:7** Kae ha'a: Na'i ha'ateeni Grik ra 'unuua "200 denari." Mana ta'i denari 'a 'onaai horihorinai ta'i sae 'anai ta'i dangi.

raugu heinagu auru hako. Mana goni nara haasi 'a gaarangi 'onaai rima merui mwane. ¹¹ Mia Jisas 'a dauai rima huai bredisi ma ha'atee ha'agorohia God 'ini'i ma haa'i tanaraaui noni. Ma haa o'asi ro'u 'ini'i ii'a. Na'i 'ohasi rau ngau, marau masu hako. ¹² Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraauai rongoiusuri ana'i, "Moi si'o goni'i mareho na 'iraauai noni rau ngau tahi'i neina abu ta mahoingau nagai ha'agata'inia." ¹³ Na'i 'oha narau si'o goni'i dora narau ngau tahi'i baaniai rima huai bredi moi na 'ia Jisas na ha'atora'ini'i ani, rau ha'ahonuai ta'i tangahuru mana rua abira.

¹⁴ Na'i 'oha na 'iraauai noni rau 'omesiai ha'abu'oahusi, raugu ha'atee o'ani, "Ha'amomori, naia'a naasi rarabea nagau mamasiasi!" ¹⁵ Ia Jisas 'a 'omesia do 'iraauai noni rai waia 'anai ha'a-'usu'usua do'ai mwaeraha tanaraau. Naasi ma hano ma ta'eha bo ta'eha ro'u na'i hungahunga haaria.

*Jisas 'A Hahano Na'i Hunganai Wai
(Matiu 14:22-33; Mak 6:45-52)*

¹⁶ Na'i su'urahi 'iraauai rongoiusuri ana'i rau dio mamasia dioi bobonai bwera. ¹⁷ Ma hano-ria woui kuhi 'ohasi mia Jisas ai'a ataha mau beiraau. Naasi marau ta'e baania ara'a na'i ora, marau haruta 'ari 'anai 'omaai Kapaniam. ¹⁸ Raugu 'asu'a ma diohiraaui ro'a raha mana wai 'a taraawa'a abwao. ¹⁹ Na'i 'oha na 'iraauai rongoiusuri rau bwane su'ara'i ha'atau hora'a 'onaai rima ma'ua ono kilomita, maraugu 'omesia Jisas hahano ana mai gaarangiraau na'i hunganai wai. Na'i 'ohasi rau kae mamaa'u di'u. ²⁰ Mia Jisas 'a

ha'atee 'ari tanaraau o'ani, "Inau moi! Mou abui mamaa'u." ²¹ Na'i 'ohasi ragu wa'ewa'e do'ai ta'e ara'a beiraau na'i ora. Raugu 'asu'a marau 'oto siriwou na'i dora narau hano 'ana.

'Iraaui Noni Rau Siba Surisuria Jisas

²²⁻²³ Na'i haho'oa, 'iraaui noni 'ari nata batarau 'iniai bwerasi rau goni na'i one 'anai totoria Jisas, 'inia rau 'adoma'inia do 'a awa mau na'i 'isi. Dorasi 'a awa gaarangiai dora narau ngau iei na'i 'oha na 'ia Araha 'a ha'atee ha'agorohia God 'ini'i huai bredi mana ii'a 'ani. Rau 'iraraa do'ia Jisas 'a ai'a hano beiraau rongoiusuri ana'i, 'inia ta'i ora'a na awa 'isi na 'iraaui rongoiusuri rau bwane ta'e na'iei 'anai 'ari nata batarau. Hoita, na'i 'ohasi, tara'i ora ni Taebirias nara 'oto gaarangiraau. ²⁴ Na'i 'oha na 'iraaui noni hunga rau 'ome 'iraraa do'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i raugu ai'a awa'a 'isi, rau ta'e suri'i ora marau 'ari Kapaniam 'anai sibania Jisas.

Jisas Na Bredi Ni Tahi

²⁵ Na'i 'oha narau ataha wou nata batarau, rau sadoia Jisas marau songa'inia o'ani, "Ha'ausuri, 'oha he'ua na'o boi 'ini?"

²⁶ Mia Jisas 'a aramiraau o'ani, "Ai'a! Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, 'i'amou mou raba suriau 'inia 'au hangani'amou mamou masu, ai'a domou aidangisi'i ha'abu'ohu nau haa'i. ²⁷ Moi abui bona 'iniai mareho na bwa'i matai awa oreia 'onaai mahoingau, ma'ata moi bonasiai mareho nai matai awa tarau na 'inau i Garei Inoni nau matai haua tana'amou. 'Inia 'ia Amagu na haua tanaaui mena 'anai haua o'asi."

²⁸ Miraau ha'atee o'ani 'inia, "Ra'i taha na 'ia God 'a 'irisia domei haa'i?"

²⁹ Mia Jisas 'a aramiraau o'ani, "Naani taha na 'ia God 'a 'irisia domoi haua. Moi hinihiniai nei na 'ia na ha'ataaria mai."

³⁰⁻³¹ Miraau ha'atee o'ani ro'u 'inia, "'Onaa na'o 'irisia domei hinihini'o, ma'oi haua ta ha'ara mamei 'omesia ta. 'Ia Moses 'a hauai ha'abu'oahu tanaraaui wauwa agaa'i 'ohabwani na'i madoraa narau hano 'ari suriai dora mangasara. 'A hanganiraau 'iniai mahoingau nara 'unua 'iniai Mana na dio mai baaniai aro! 'Onaai usua ada na'i Usu-usu Maea o'ani, 'Ni mahoingau na dio mai baaniai aro, naasi mahoingau na haua tanaraau 'anai ngaa.'[†] 'E ha'abu'oahu he'ua na'oi haua tana'ameu?"

³² Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "'Inau wai 'unua ha'a-momori tana'amou, 'ia Moses 'a ai'a hauai mahoingau tanaraaui wauwa agaa'i dio mai baaniai aro. I Amagu naasi na haua tanaraau. Mana'i 'ohani 'a haua tana'amoui huunai bredi na dio mai ara'ai aro. ³³ Mana huunai bredi ana God naasi 'ia mo'o na dio mai ara'ai aro 'anai hauai huunai tahi tanaraau hakoi noni nai marewana."

³⁴ Miraau o'ani 'inia Jisas, "Saemaua, 'oi haua tarau tana'ameu i bredisi."

³⁵ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "'Inau naasi bredi ni tahi. 'Iatei nai boi beiau, 'agu bwa'i hioro'a ro'u ta'oha. Mia tei na hinihiniau 'agu bwa'i raba gono'a ro'u. ³⁶ 'Onaai bwane 'unua agua tana'amou, rei'uaa namou 'omesiau, me mou ai'a hinihini mau ro'u. ³⁷ Ma'ata 'iraaui nei na 'ia Amagu na hau'i tanaau, rai boi beiau, mau bwa'i

[†] 6:30-31 6:31 Eksodas 16:4

'itaraau. ³⁸ 'Inia 'inau 'au dio mai 'anai hauai taha na Amagu 'a ha'ataariau mai 'ana, ai'a 'anai suria moi 'adoma'igu haariau. ³⁹ Ma naani hei'irisina God, do abu ta ta'i nei 'iniraauui nei na haa'i mai tanaau nawai ha'a-ai'aa, ma'ata na'i ha'ahakonai dangi wai ha'a-suruta'eraau hako baaniai mae. ⁴⁰ I Amagu 'a 'irisia do 'iraauui nei ra 'ome 'iraraai garena marau hinihinia, rai to'oraai tahi tarau. Mana'i hahakonai dangi wai ha'a-suruta'eraau baaniai mae."

⁴¹ Na'i 'ohasi 'iraauui Jiu raugu taraawa'a mangurunguru 'iniai 'unua ana do'iia naasi bredi na dio mai baaniai aro. ⁴² Marau o'ani ro'u, "'Iia moia Jisas garena Josep naasi! 'Igaau mataia amana mia inana. 'A he'ua na 'unua 'inia do 'iia 'a dio mai baaniai aro?"

⁴³ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "Ei! Mou abui mangurunguru 'iniai marehosil! ⁴⁴ 'A bwa'i nei nai boi beiau 'onaa na 'ia Amagu na ha'ataariau mai 'a bwa'i waia mai tanaau. Mia mo'o nai boi beiau, wai ha'a-suruta'ea baaniai mae na'i ha'ahakonai dangi. ⁴⁵ Na'i buka adaa'i rarabea ra usua o'ani, "Ia God 'ai ha'ausuriraau hako.'[‡] Naasi 'iraauui nei narau bahurongo marau ha'isuri'i taha na Ama na ha'ausuriraau 'ini'i, naasi narau boi beiau. ⁴⁶ Ai'a do ta nei nai re'iai Ama. Ta'i, 'inau moi na 'ia Ama na ha'ataariau mai nau re'ia. ⁴⁷ Ma wai 'unua ha'a-momori tana'amou, 'iatei na hinihiniau 'a daua'a i tahi tarau. ⁴⁸ 'Inau naasi bredi ni tahi! ⁴⁹ 'Iraau na wauwa agaa'i na'i 'oha bwani, rau ngau Mana na'i dora mangasara maraugu buna mae mau. ⁵⁰ Ma'ata 'iraauui nei narai ngauai bredi na dio

[‡] **6:45** 6:45 Aisaea 54:13

mai baaniai aro, rai davaa nadaaui tahi tarau.
51 'Inau naasi bredi ni tahi nau dio mai baaniai aro. 'Iatei nai ngauai bredisi 'ai awa tarau, mana bredisi naasi abegu nau haua tanaraaui mwane inoni nai marewana hako do 'iraau rai tahi 'inia."

52 Miraauui noni raugu heitoheetohe hairiu 'iniai 'ado'ado 'anai mareho na 'unuasi. Marau o'ani, "Ai he'ua nai haa 'inia tanagaauui abena 'anai ngaua?"

53 Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraau, "'Inau wai 'unua ha'a-momori tana'amou, 'onaa namou bwa'i ngauai abena mana gonohiai 'abunai Garei Inoni, mou bwa'i dauai tahi tarau. **54** 'Irai nei ra ngauai abegu mara gonohiai 'abugu, rau dava'a i tahi tarau, minau wai ha'a-suruta'eraau na'i ha'ahakonai dangi. **55** Suria na abegu naasi huunai mahoingau, mana 'abugu naasi huunai waini gono. **56** 'Iraauui nei nara ngauai abegu mara gonohiai 'abugu rau ha'i ta'i beiau minau 'e ta'i beiraau. **57** 'Ia Ama na tahitahi na ha'ataariau mai, me'iia na haua tanaaui tahi. 'A o'asi ro'u, 'iraauui nei narau ngauai abegu wai hauai tahi tanaraau. **58** 'Inau naasi bredi na dio mai baaniai aro. 'Iatei nai ngauai bredi naasi, 'ai dauai tahi tarau. 'A bwa'i 'onaairaaui wauwa agaa'i narau ngauai Mana na'i dora mangasara maraugu mae ro'u mau."

59 Ni mareho 'isi 'ia Jisas 'a maani'i na'i 'oha na ha'ausuriraaui noni na'i rumu ni ha'arahesi na'i Kapaniam.

I Ha'ausuringa'i 'Iniai Tahi Tarau

'A Bwara 'Anai Aidangisia

60 'A ragoi nei 'iniraau nei rau araisuria Jisas narau o'ani, "Araha, ni ha'ausuringa'i 'isi ra bwara di'u 'anai aidangisi'i. Bwa'i ta sae naigui mwa'emwa'e 'anai araisuri'i!"

61 'Ia Jisas 'a aidangisia do 'iraaui rongoiusuri rau mangurunguru hairiu 'iniai marehos, ma o'ani 'iniraau, "A 'ua? Na mamaani nau hau'isi ra ha'awauni'i tahingamoo'i? **62** 'Onaa na o'asi, ma'ai he'ua 'onaa namoi 'omesiau 'i Garei Inoni wai aho'i ara'ai dora na 'inau 'au boi baania? **63** Na Hi'ona Maea moi na matai hauai tahi tarau, inoni 'a bwa'i matai haua. Mana mwane mareho nau hadanga'ini'i tana'amou 'isi, ra boi baaniai Hi'ona Maea mara matai hauai tahi tarau tana'amou. **64** Ma'ata rei'uaa na o'asi, me tara'i nei 'ini'amou mou ai'a hinihiniau ro'u mau." 'Ia Jisas 'a bwane aidangisiraau mau na'i na'o i nei narau bwa'i hinihinia mia tei nai usuha'inia tanaraau maerongana. **65** Mia Jisas 'a o'ani ro'u 'iniraau, "Namoisi mareho nau bwane 'unua 'inia do 'a bwa'i nei nai matai boi beiau 'onaa na 'ia Amagu 'a bwa'i waia mai tanaau."

66 Na'i 'ohasi 'a ragoi nei rau suria ga'u a Jisas narau rihota'i aho'i maraugu ai'a raba suria'a ro'u. **67** Mia Jisas 'a rihota'i wou tanaraau ta'i tangahuru mana rua rongoiusuri ana ma o'ani 'iniraau, "A 'ua? 'Tamuoi moi nugasiau o'asi ro'u?"

68 Mia Saemon Pita 'a aramia o'ani, "Araha, 'iatei ro'u nameigui suria, 'inia suri'i ha'atee amu'i'a naasi namei matai sadoiai tahi tarau. **69** Meu hinihini mameu 'iraraa do i'oe naasi noni maea na'o boi baania God."

70 Naasi mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "A ha'a-momori, 'e waira ta'i tangahuru mana rua ron-

goiusuri nau 'ome sigihi'amou. Magu 'e ta'i 'ini'amou 'e adaro." ⁷¹ Na'i 'oha na ha'atee o'asi, 'a hadanga'inia Jiudas garena Saemon Iskariot. 'Iia 'e ta'i 'iniraauui ta'i tangahuru mana rua rongoiusuri nai usuha'inia Jisas tanaraauui maerongana.

7

Jisas Mana Do'orana'i

¹ Ma na'i muri 'ia Jisas 'a awa na'i Provensi Galili, ma 'a'aariha 'ari suri'i 'omaa. 'Iia 'a ai'a raba 'ari na'i Provensi Jiudea suria 'iraauui saemaua adaa'i Jiu rau bonasiai ngahu ha'amaesia.

² Mana rongo 'anai 'adoma'i aho'isiasi 'oha na 'iraauui wauwa adaa'i rau awa suri'i rumu saira na'i dora mangasara 'a gaarangi. ³ Miraauui do'orana'i a Jisas rau ha'ata'u'ua 'anai 'ari na'i Jiudea 'anai ha'ato'oai rongosi. Rau o'ani, "Oi hano ma'oi 'ari Jiudea miraauui rongoiusuri amu'i rai 'omesi'i ha'abu'oahu na'oi haa'i! ⁴ 'Onaa 'oi awa hatara'i moi 'ini, ma 'a bwa'i taro i atamu. 'Iniai to'oraa amua i mena 'anai hau'i mareho ha'abu'oahu o'asi, ma'oi ha'ata'ini'i tanaraauui mwani noni hako marai 'iraraal!" ⁵ Rau ha'atee o'asi, 'inia rei'uaa na 'iraau ra'i huunai do'orana'i, me 'iraau rau ai'a hinihinina.

⁶ Mia Jisas 'agu aramiraau o'ani, "Na'i 'ohani ai'a huunai madoraa goro tanaau 'anai 'ari Jiudea. 'T'amou rei'uaa namoi 'ari namoiwou ta madoraa, ma bwa'i 'ua tana'amou. ⁷ 'Iraauui noni nai marewanani ra bwa'i 'itamou, me 'inau rai 'itaau suria 'au 'unua tanaraau doni barongadaa'i ra ta'a'i. ⁸ Moi 'ari mamoi ha'ato'oai rongosi. 'Inau 'au bwa'i 'ariwou mau 'inia 'a ai'a tari mau

i madoraau agua." ⁹ Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a 'unu'i hakoi mareho 'isi, 'agu awa suriai taringai dangi na'i Provens i Galili.

Jisas 'A Ha'ausuriraau Noni

Na'i Ruma Maea Ana God

¹⁰ Mana'i murinai 'oha na 'iraau do'orana'ia Jisas rau 'ari 'anai ha'ato'oai rongosi, 'ia Jisas 'a 'ari ro'u, ma'ata 'iia 'a hano haaria do 'iraau sae rau gasi 'omesia. ¹¹ Miraau na saemaua adaa'i Jiu rau 'ome sibasiba 'inia marau heisosonga'i 'inia.

¹² Mei beiraau noni hunga, ra ragoi nei nara hadanga'inia Jisas. Tara'i nei rau o'ani, "E sae goro naasi." Ma tara'i nei rau o'ani, "Ai'a na! 'Ia mo'osi 'a pwari'iraau noni." ¹³ Ma bwara do tanei nai ramoramo 'anai ha'atee ha'a-ananea Jisas na'i maadaau hakoi noni, suria rau mamaa'usiraau saemaua adaa'i Jiu.

¹⁴ Murina tara'i dangi, 'oha narau gaarangi tari wou na'i 'ubutanai rongo narau hauasi, 'ia Jisas 'a 'ari na'i Ruma Maea ana God ma ha'ausuriraau noni. ¹⁵ Mana'i 'oha na 'iraau saemaua adaa'i Jiu rau rongo'i ha'ausuringa'i na haa'i, rau kaeni heimwaota'i di'u marau ha'atee o'ani, "A he'ua na aidangi di'u 'inia, 'inia 'iia ai'a ha'ausuringa'ini'i beigaau mareho na 'igaau gau ha'ausuringa'ini'i?"

¹⁶ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "Ni taha nau maani'i ai'a mareho na dowai 'adoma'ini'i moi haariau, ma'ata ra'i 'adoma'ina'i a God na ha'ataariau mai. ¹⁷ Iatei na mwa'emwa'e 'anai ha'isuriai hei'irisina God nai matai aidangisia 'onaa ha'ausuringa'i nau haa'i 'isi ra boi baania God, ma'uasi ra'i mareho na 'inau 'au 'adoma'ini'i

moi haariau. ¹⁸ 'Iatei na hadanga'ini'i taha na 'adoma'ini'i moi haaria, 'a 'irisia moi do 'iraau noni rai ha'a-aneanea. Ma'ata 'iatei na haa'i mareho 'anai ha'a-aneanea mo'o na ha'ataaria mai, ni ha'atee ana'i ra ha'a-momori, ma ai'a ta pwari'i na'i beia. ¹⁹ 'Ia Moses 'a haa'i ringeringe tana'amou, magu ai'a ta ta'i nei 'ini'amou na do'ai araisuri'i hako. Naasi, ni 'uaana namou raba ngahu ha'amaesiau 'inia!"

²⁰ Miraau noni raugu o'ani 'inia, "T'oe 'e adaro na bwauni'o gasi! Ai'a ta nei nai 'unua do'a raba ngahu ha'amaesi'o!"

²¹ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "'E ta'i ha'abu'oahu moi nau haua na'i dangi ni mamaro namou 'omesia ani, mamou heimwaota'i di'u'a 'iniae tau'aro nau hauasi. ²² Me 'i'amou mou haua ro'u i tau'aro na'i dangi ni mamaro na'i 'oha namou suriae ringei aha ha'ara 'onaai 'unua ana Moses. (Na ringesi 'a ai'a huunai boi baania Moses. 'A taraawa'a mau mai na'i madoraa ana Ebrahim.) ²³ 'Onaa na taha mai madoraa 'anai hauai ringei aha ha'ara tanaai gare ma to'o na'i dangi ni mamaro, moi haua'a 'onaai ringe ana Moses na 'unua. Hoita, 'onaa namou hauai ringei aha ha'ara na'i dangi ni mamaro, ma'ua mou haungarimoou 'inia na'i 'oha nau ha'agorohia aho'i noni na'i dangi ni mamaro? ²⁴ 'A ai'a goro 'anai hiiria raurau i noni na'i 'oha namou ai'a aidangisia goroi taha na haua, ma'ata 'a goro domoi sadoia ha'agorohia, neina 'ai odo-odo i hiiiri namoi haua."

Jisas i Nei Na 'Ia God Na 'Ome Sigihia
²⁵ Miraau tara'i saeni Jerusalem rau o'ani, "Naasia mo'o nara raba ngahu ha'amaesiasi?

²⁶ 'Ome, 'ia 'a ha-hadahada hurasi tanaraaui noni magu ai'a ta nei 'iniraau na'otara agaa'i naigui heitohetohe beia. Gasi raugu 'iraraai do 'ia naasi Ha'atahi? ²⁷ 'A ga'i bwa'i o'asi, 'inia 'igaaau hako gau 'iraraai dora na 'ia mo'osi 'a boi baania. 'Inia na Ha'atahi 'ai ha'amaranga moi, ma 'abwa'i tanei nai 'iraraai dora na boi iei."

²⁸ Mia Jisas 'a ha'atee raha ara'a na'i 'oha na ha-hausuri raaui noni na'i Ruma Maea ana God, 'a o'ani, "Ha'amomori! Mou 'adoma'inia domou 'iraraau mamou 'iraraai dora nau boi iei. Ma'ata, 'inau 'au ai'a boi suriai 'adoma'igu haariau, 'e nei na ha'ataariau mai me 'ia naasi na ha'amomori tarau. ²⁹ Inau 'au aidangisia mo'osi suria 'inau 'au boi baania, me 'ia na ha'ataariau mai tana'amou."

³⁰ Miraau tara'i sae rau bonasiai davaa 'anai ha'a-mama'aia magu bwara tanaraau suria 'a ai'a tari mau i madoraa. ³¹ Me 'a ragoi noni nara goni na'i 'isi narau hinihinia'a na'i 'ohasi marau ha'atee o'ani, "Iia gasi Ha'atahi! 'Inia 'abwa'i ta sae'a ro'u naigui haa'i tara'i mwani ha'abu'oahu di'ua ro'ua mo'osi!"

Ra Bonasiai Daua Jisas

'Anai Ha'amama'aia

³² Na'i 'oha na 'iraau Farisei rau rongoa do 'e mareho o'asi na 'iraau noni rau hahaanata nga'inia 'inia Jisas, 'iraau Farisei beiraau Na'ohadaa'i Piriisi rau ha'a-taariraaui hehei'oi narau 'omesuriai Ruma Maea 'anai davaa Jisas. ³³ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "Inau wai awa gere madoraa moi bei'amou mawai 'ari aho'i'a beia mo'o na ha'ataariau maini. ³⁴ Moi towa'i sibaniau mamou bwa'i to'oagu, mana dora nawai

awa iei, mou bwa'i matai taha iei." ³⁵ Miraauai saemaua adaa'i Jiu ra kakui ahudaau hako marau o'ani, "Na'i hei gasi naigui 'arieisi nai bwara 'inia tanagaau 'anai sadoia? Gasi 'ai 'ari beiraau tara'i ai Jiu ta marau he'ete'i? 'Onaa 'abwa'i, ma'ai hanoriai awa beiraau nei narau ai'a Jiu 'anai ha'ausuriraau! ³⁶ 'E taha gasi 'ado'ado 'anai mareho na 'unuasi, do gai towa'i sibania magau bwa'i matai to'oana, mana dora nai awa iei, gau bwa'i matai taha na'iei?"

Waini Tahi

³⁷ Na'i ha'ahakonai dangi anai rongosi, ma naasi dangi na ororiu di'u, 'ia Jisas 'a ura ara'a ma totoro tanaraaui noni o'ani, "'Onaa namou raba gono mamoi boi beiau! ³⁸ 'Inia i Usu-usu Maea 'a o'ani, "Iatei nai hinihiniau, na hurahurai waini tahi 'ai hurahura hora'a baania.' " ³⁹ (Na'i 'oha na hadanga'iniai waini tahi, 'ia 'a hadanga'iniai Hi'ona Maea narai haua tanaraaui nei narau hinihinia. Na Hi'ona Maeasi ra ai'a haua mau tanaraau, suria 'ia Jisas ai'a mae mau ma ai'a suruta'e 'anai ara'a mau i aro.)

Mwane Inoni Ra Ai'a To'oraai

Ta'i Ado'ado 'Inia Jisas

⁴⁰ Na'i 'oha na 'iraauai noni rau rongoa o'asi, raugu ha'atee o'ani, "Ha'amomori, 'ia mo'osi naasi rarabea nagau mamasia."* ⁴¹ Tara'i nei rau o'ani, "Iia naasi Ha'atahi." Ma tara'i nei 'iniraau rau heitohe ro'u mau, marau o'ani, "Mou 'adoma'inia do ni Ha'atahi 'ai hora'a mai baaniai Galili? ⁴² 'Inia na'i Usu-usu Maea ra

* **7:40** 7:40 'Oha'inia Diutronomi 18:15-19

'unu ha'agorohia do ni Ha'atahi 'ai huta mai baaniai burungana Deved i mwaeraha. Mana'i Betlehem naasi 'omaa na 'ia Deved na huta iei." ⁴³ Mana mwane inoni ra ai'a to'oraai ta'i 'ado'ado 'inia Jisas. ⁴⁴ Ra'i nei rau raba daua 'anai ha'a-mama'aia maraugu ai'a ha'aagauhia.

'Iraau Na'otara Ra 'Utaia Jisas

⁴⁵ Na'i 'oha narau aho'i mai sae hehei'oi na 'iraau Piriisi mana Farisei ra ha'a-taariraau 'ari 'anai daua maia Jisas, ra songa'iniraau sae hehei'oi o'ani, "Ni 'uaana namou ai'a waia mai 'inia?"

⁴⁶ Miraau aramiraau o'ani, "Ei, ai'a ta sae namei rongoa mau do'ai mamaani tari o'asi."

⁴⁷ Miraau haikou o'ani 'iniraau sae hehei'oi, "A 'ua? 'A rihota'ini'i ro'u 'adoma'imoo'i mamou hinihinia'a? ⁴⁸ 'A 'ua? 'E nei 'ini'ameu i na'otara ma'uq Farisei na hinihinia mo'osi? Ai'a na! ⁴⁹ Na kaeni ruruha hako rau hinihinia 'inia rau ai'a huunai aidangisiai ringe ana'ia Moses. Nigaraau mia God 'ai ha'a-mama'aираau!"

⁵⁰ Ma'e ta'i 'iniraau saemaua adaa'i Jiu, naasi 'ia Nikodimas, 'ia mo'o na boi ga'u haaria ani beia Jisas. 'Iia 'a ha'atee o'ani 'iniraau, ⁵¹ "Na ringe agaau 'a 'unua do gau bwa'i matai hiriai noni na'i 'oha nagau ai'a rongo ha'agorohia mau ta mamaani beia."

⁵² Miraaugu ha'atee o'ani 'inia, "I'oe 'e ai Galili ro'u? 'Onaa 'oi 'ome riariaa goroi Usu-usu Maea, 'o ga'i 'omesia do ai'a do ta rarabea nai boi baaniai Galili."

⁵³ Miraaugu hano 'anai aho'i 'ari suri'i rumadaaa'i.[†]

[†] 7:53 7:53-8:11 Tara'i Baebol bwani ra ai'a to'ora'i mwani tatara 'ini.

8

Urao Na Horosiai Ringei Ha'iwai

¹ Mia Jisas 'a 'ari aho'i hungahungai 'Oliv,
² mana'i haho'oa ta'aa na'i nata dangi 'a aho'i
 'ari Ruma Maea. Miraau mwane inoni rau
 goni hako mai. Mia Jisas 'a heinagu auru
 ma ha'ausuriraau. ³ Na'i 'oha na ha-hadahada
 mau, 'iraau Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses,
 miraau Farisei rau waia mai urao ha'iwai narau
 sadoia na'i 'oha na taritari'a beiai sae he'ete'i,
 marau ha'a-urasia na'i maadaau hako inoni.

⁴ Naasi marau o'ani 'inia Jisas, "Ha'ausuri, na
 uraoni ra sadoia na'i 'oha na taritari'a beiai sae
 he'ete'i. ⁵ Na'i ringe ana Moses, 'a 'unua do ra
 ga'i buta ha'amaesia mo'o nai haua o'asi. I'oe 'o
 'adoma'i he'ua?"

⁶ Rau hauai heisonga'isi suria rau raba sadoia
 ta maho dorai subunia Jisas 'inia. Mia Jisas
 'a mwaoro auru ma usu-usu na'i ano 'iniai
 kaka'una. ⁷ Na'i 'ohasi rau songa'inia wetewete
 moe'a, mia Jisas 'a ura arasi ara'a ma o'ani,
 "Hoita, moi buta'ia, ma'ata 'iatei na 'iraraa do 'a
 ai'a haua ta ta'i ora-ora'a, nai buta'ia 'iniai hau
 tahamora." ⁸ Mia Jisas 'a mwaoro aho'i auru ma
 usu-usu ro'u 'iniai kaka'una na'i ano.

⁹ Na'i 'oha na 'iraau mwane 'ani raugu rongoa
 o'asi, marau haihanori hako baaniai dorasi,
 taraawa'a beiraau sae wari. 'Iia moia Jisas mana
 uraosi nararugu awa 'isi. ¹⁰ 'Ia Jisas 'a ura arasi
 aho'i ara'a ma o'ani 'iniai uraosi, "Neiraau hei
 mwane 'ani? 'A 'ua? Ai'a tanei 'iniraau naigui
 ha'a-mama'ai'o?"

¹¹ Mana uraosi 'a o'ani, "Agu ai'aa'a Araha." Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "'Inau bwa'i ha'a-mama'ai'o ro'u. 'Oi 'ariwou ma'oigu abui ora-oraa'a ro'u."

Jisas Na Bewaa 'Anai Marewana

¹² 'Ia Jisas 'a o'ani 'iniraau noni, "'Inau naasi bewaa tanaraaui saenai marewana. 'Onaa namoi suriau, mou bwa'i matai awa na'i kuhi, suria moi hano na'i bewaa nai wai'amou 'ari 'anai tahi tarau."

¹³ Miraau Farisei rau ha'atee o'ani, "Na mwane mareho na'o 'unu'i 'ini'o 'o 'unu'i moi haari'o, naasi meu bwa'i hinihini'o!"

¹⁴ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "Rei'uaa na mareho nau 'unu'i 'isi 'au 'unu'i 'iniau haariau, ma'ata na mareho 'isi ra ha'a-momori. 'Inia 'inau 'au aidangisia na'i hei nau boi iei mana'i hei nau hano 'ana. 'Tamou ai'a 'iraraai dora nau boi iei, mana dora nawai 'ariei. ¹⁵ 'Tamou mou hiiriai noni na'i wanawana 'onqai noni ni marewana moi. 'Inau ai'a hihiiri o'asi. ¹⁶ Ma 'onaa 'inau wai hihiiri, na hihiiri agua 'a ga'i ha'a-momori, 'inia 'inau ai'a hiiriai noni haariau, ma'ata 'ia Amagu na ha'ataariau mai 'a awa beiau. ¹⁷ Ni ringeringe amoou 'a o'ani, "Onaa 'e waira rua rarui maaniai ta'i mamaani na'i kooti, ni marehos i'a mena ma ha'a-momori." ¹⁸ 'Inau 'au 'unu'i mareho 'iniau haariau, mana ruana naasi 'i Amagu na ha'ataariau mai."

¹⁹ Miraaugu songa'inia o'ani, "Nahei'a amamu?"

Mia Jisas 'a aramiraau o'ani, "Mou ai'a aidangisiau, me mou ai'a aidangisia ro'ua Amagu, 'inia 'onaa namoi aidangisiau, ma naasi moigui aidangisia ro'ua Amagu."

²⁰ 'Ia Jisas 'a 'unu'i mareho 'isi na'i 'oha na ha-ha'ausuri na'i raronai Ruma Maea ana God, gaarangiai dora ra nuga iei bakosi ni nuga ha'a. Ma ai'a tanei nai daua Jisas 'anai ha'amaesia, suria 'a ai'a tari mau i madoraa 'ana.

Jisas 'A Ha'atee Ha'abasuraau

i Saemaua Adaa'i Jiu

²¹ Mia Jisas 'a o'ani ro'u 'iniraau, "'Inau wai hano. 'Tamou moi sibaniau mamou bwa'i sadoiau mamoigui buna mae bei'i ora-ora'a amoo'i. Na dora na 'inau wai 'ariei mou bwa'i matai ataha na'iei."

²² Miraau na saemaua adaa'i Jiu raugu o'ani 'iniraau haariraau, "A 'ua gasi? 'Ai ngahuia haaria? 'E taha gasi na 'adoma'inia na'i 'oha na 'unua do gau bwa'i matai ataha na'i dora na 'iia 'ai 'ariei."

²³ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "'Tamou baaniai ano, 'inau baaniai aro. 'Tamou anai marewana, 'inau ai'a anai marewana. ²⁴ Naasi tarana nau 'unua 'inia do 'i'amou moi mae bei'i ora-ora'a amoo'i. 'Onaa namou bwa'i hinihinia do 'inau 'iatei nau 'unua 'iniau, moi mae bei'i ora-ora'a amoo'i."

²⁵ Miraau ha'atee o'ani 'inia, "'Oi 'unua tana'ameu, i'oe atei?"

Mia Jisas 'a aramiraau o'ani, "'Inaua mo'o nau bwane 'unua tana'amou ani. ²⁶ 'A ragoi mareho na 'inau 'au ga'i 'unu'i 'ini'amou, ma 'anai hiiri'amou 'ini'i, ma'ata 'au bwa'i. 'Inia 'inau wai 'unu'i moi tanaraaui noni i taha nau rongo'i beia mo'o na ha'ataariau mai. Mana taha na 'iia na 'unu'i ra ha'a-momori hako."

²⁷ Miraau ai'a aidangisia do'ia Jisas 'a mamaani 'abaiai Amana tanaraau.

²⁸ Mia Jisas 'a o'ani, "Na'i madoraa namoi nugaau ara'a i Gare Inoni na'i dadaahoro mamoigui aidangisia do 'inau i nei nau 'unua do 'inau, mamoigui aidangisia ro'u do 'inau ai'a ha'isuri'i 'adoma'igu haariau 'ini'i mareho nau haa'i. Mana mareho nau maani'i ra'i mareho na 'ia Amagu na 'unu'i tanaau. ²⁹ Mana nei na ha'ataariau mai 'a awa tarau beiau, 'iia 'a ai'a nugasiau. 'Inia 'inau 'au haa'i tarau i taha na rabasia dowai haa'i."

³⁰ Mara ragoi nei narau hinihini na'i 'oha narau rongo'i mareho na 'ia Jisas 'a maani'i.

³¹ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui Jiu narau hinihinia, "'Onaa namoi ha'isuri'i tarau i ha'ausuringa'i agu'i, 'i'amou ra'i rongoiusuri ha'a-momori agu'i. ³² Moi aidangisiai taha na ha'a-momori, mana taha na ha'a-momori 'ai ha'a-dadara'amou."

³³ Miraaugu o'ani 'inia Jisas, "'Iameu ra'i warowarona'i a Ebrahim, ma ai'a ta nei na'i marewanani namei ha'i slev tanaa. 'E taha na'o 'adoma'inia na'i 'oha na'o 'unua do'ai ha'a-dadara'ameu?"

³⁴ Mia Jisas 'a aramiraau o'ani, "Inau wai 'unua ha'a-momori tana'amou, 'iatei na hauai ta'aa, 'iia 'e slev tanaai ora-ora'a. ³⁵ Ni slev ra ai'a 'unua do 'iia 'e huunai gare anai bwauodo, ma'ata ni gare anai sae na bwauodo ra 'unua 'iniae huunai gare ana tarau'a. ³⁶ Naasi 'onaa ni Garena God'ai ha'a-dadara'amou, 'i'amou moi dadara'a tarau'a. ³⁷ Ha'amomori! 'Au 'iraraa do rei'uaa na 'i'amou ra'i warowarona'i a Ebrahim, me tara'i abe 'ini'amou mou raba ngahu

ha'amaesiau, suria mou ai'a dau'i ha'ausuringa'i agu'i. ³⁸ 'Inau 'au maani'i tana'amou i mareho nau 'omesi'i na'i 'oha nau awa beia Amagu. Mi'amou mou suri'i ha'ausuringa'i ana amamoou."

³⁹ Miraaugu 'unu ha'arangasia hura'a o'ani, "Ia Ebraham naasi amameeu."

Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraau, "Onaa 'ia Ebraham naasi amamoou, mou ga'i ha'isuri'i herehere goro ana'i. ⁴⁰ 'Inau 'au 'unu'i tana'amoui mareho nara ha'a-momori nau rongo'i beia Amagu, mamougu raba ngahu ha'amaesiau. 'Ia Ebraham 'a bwa'i haa'i here o'asi. ⁴¹ Naasi 'a ha'ata'inia domou suria amamoou na'i 'oha namou hau'i here 'isi."

Miraau ha'atee o'ani 'inia, "Ia God moi naasi huunai amameeu, mi'ameu ra'i huudi gare ana'i."

⁴² Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "Onaa 'ia God naasi Amamoou, i'amou mou ga'i ta'ahiau, suria na dio mai nau haa bei'amou, 'au boi baania God. 'Inau ai'a boi suriai 'adoma'igu haariau, ma'ata 'ia Ama na ha'ataariau mai. ⁴³ Ni 'uaana namou ai'a aidangisi'i 'ini'i mareho nau hadanga'ini'i? 'A o'asi suria mou ai'a raba ha'isuri'i ha'ausuringa'i agu'i! ⁴⁴ Tamou amamoou 'ia Saetan. Na mareho ta'a'i na haa'i, na'isi mareho namou raba haa'i. Taraawa'ana mau mai, 'iia 'e inoni hahaingahu ma 'itaai taha na ha'a-momori suria 'iia 'a honu 'iniai pwari'i. Mana'i 'oha nai pwari'i, 'e mareho goro moi tanaa, suria 'iia 'e sae 'anai pwari'i, me 'iia 'e amadaaui mwane pwari'i hako. ⁴⁵ Naasi na'i 'oha nau hadanga'ini'i taha nara ha'a-momori, i'amou ai'a hinihiniau, suria

'i'amou ra'i gare ana'i! ⁴⁶ 'Iatei 'ini'amou nai matai ha'ata'inia hura'a do 'inau 'au ora-ora'a? Ma 'onaa nau ha'a-momori, ma 'ua namou ai'a hinihiniau 'inia? ⁴⁷ 'Iatei na ha'i garena God, 'a wa'ewa'e 'anai bahurongo'i ha'atee ana'ia God, mana'i 'oha namou ai'a, 'a ha'ata'inia do 'i'amou ai'a gare ana'ia God."

Jisas Mea Ebrahim

⁴⁸ Miraauui saemaua adaa'i Jiu raugu o'ani 'inia, "Agu ai'a 'ome bwhara'a! I'oe 'e sae ni Samaria ma'e adaro na bwauni'o!" ⁴⁹ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "Inau ai'a adaro nai bwauniau. Inau 'au ha'ahoua Amagu me 'i'amou mou ai'a ha'ahouau. ⁵⁰ Inau ai'a bona-sia dorai ha'ahauasaau, ma'ata 'e nei na raba ha'ahauasaau, mia mo'osi naasia mo'o na hi-hiiri odo-odo. ⁵¹ Inau wai 'unua ha'a-momori tana'amou, 'iatei nai ha'isuri'i ha'ausuringa'i agu'i, 'a bwa'i mae!"

⁵² Miraauui noni raugu o'ani, "Naasi meugu 'iraraa goro do'e adaro mora na bwauni'o. I'a Ebrahim miraauui rarabea rau mae, mi'oe 'o 'unua do tanei nai ha'isuri'i ha'ausuringa'i amu'i, 'a bwa'i mae! ⁵³ O 'adoma'inia do i'oe 'o ororiu di'uai wauwa agaaua Ebrahim, miraauui rarabea narau bwane mae'a? I'oe 'o 'adoma'inia do i'oe atei?"

⁵⁴ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "Onaa na 'inau haariau moi nau ha'ahauasaau haariau, ma ni mareho nau hauasi 'e mareho haaria moi. Me 'ia mo'o na ha'ahauasaau naasi Amagu, 'ia mo'o namou 'unua do 'ia naasi God amoou. ⁵⁵ Ma rei'uaa namou 'unua do 'ia naasi God amoou, me 'i'amou ai'a gere aidangisia moe'a. 'Inau

nau aidangisia goro. Ma 'onaa nawai 'unua do 'inau ai'a aidangisia, ma naasi 'inau wai pwari'i 'onaaiamou'a na. Me 'inau 'au aidangisia Amagu, mau araisuri'i ha'atee ana'i. ⁵⁶ I amamoou a Ebraham 'a wa'ewa'e 'oha na 'adoma'iniai 'oha do 'inau wai boi. Mana 'oha na 'omesiai boi agua, 'a wa'ewa'e 'inia."

⁵⁷ Miraaugu o'ani 'inia, "Na harisimu ai'a gere tari moe'a i rima tangahuru ma'o 'unua'asi do muru hairee'i!"

⁵⁸ Mia Jisas 'a o'ani, "Ha'amomori, 'inau wai 'unua tana'amou, 'oha 'ia Ebraham ai'a awa mau, 'inau bwani awa!"*

⁵⁹ Na'i 'ohasi 'iraaui noni raugu si'o hau 'anai buta'ia. Mia Jisas 'a bainihu ta'iniraau, ma kumusi hora'a baaniai Ruma Maea ana God.

9

Jisas 'A Ha'a-wanawanaai Sae Kuru

¹ Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a 'ari wou, 'a 'omesiai sae na huta ha'i kuru. ² Miraauui rongoiusuri ana'ia Jisas raugu songa'inia o'ani, "Ha'ausuri, ni 'uaana nagu huta ha'i kuru 'inia mo'osi? 'E 'inona haaria nagu o'asi 'iniasi, ma'ua 'e 'inona amana mea inana?"

³ Mia Jisas 'a aramiraau o'ani, "Ni kuru na to'iasi, ai'a do 'a kuru 'iniae 'inona, ma'ua 'inona amana mia inana. 'Iia 'a kuru do neina 'ia God 'ai ha'ata'iniae mena ana na'i tau'aro goro nai

* **8:58** 'Inau bwani awa: 'Oha na 'ia Jisas 'a 'unua do "'inau bwani awa," 'iraaui Jiu rau aidangisia do 'iia 'a 'unua haaria do 'iia naasi God. 'Inia na'i ha'ateeni Jiu, ni attana God na maea di'u, naasi "Iawe." Mana 'ado'ado 'anai Iawe, naasi "'Inau awa." Wana na'i Diutronomi 32:39.

haua tanaa na'i tahitahi ana. ⁴ Na'i 'oha na ai'a rodo mau, gai haa'i tatau'aro ana'ia mo'o na ha'ataariau mai, 'inia na rodo 'a raumwadu na bwa'i sae naogui haa ta tau'aro. ⁵ Na'i 'oha na 'inau awa mau na'i marewanani, 'inau naasi bewaa tanaraaui noni nai marewana."

⁶ Mana'i 'oha na 'ia Jisas 'a ha'atee o'asi hako, 'a ngisu dioi ano. 'A dorariai mwagiro beiai ngisungisuna, ma tarohiai maana'i mo'osi 'iniai mwagirosi. ⁷ Naasi ma o'ani 'inia, "O'i 'ari ma'o'i aromaa na'i oboi wai ra 'unua 'inia Saeloam." (Mana 'ado'ado 'anai Saeloam naasi "ra ha'ataaria 'ari.")

Na'i 'oha na 'ia mo'osi 'a 'ari ma aromaa hako na'i oboi waisi, 'agu aho'i mai na'i 'omaa ana ma wanawana'a.

⁸ Miraaui nei rau mono gaarangia mo'osi, ma tara'i nei narau 'iraraa do 'iia naasi sae kuru na haha'angoni ha'a ani, raugu heisosonga'i hairiu o'ani, "Naasi sae na kuru na heheinagu 'anai ha'angoni ha'a ani?"

⁹ Tara'i nei rau 'unua do 'iia, ma tara'i nei rau o'ani, "Ai'a, 'e sae he'ete'i na, magu 'ome 'onaaia moi!"

Mana nei na haha'angonisi 'agu o'ani, "'Inau na, 'inau moi!"

¹⁰ Maraugu songa'inia o'ani, "Ma 'a he'ua na'ogu wanawana 'inia? 'Iatei na ha'a-wanawana'o?"

¹¹ Mia o'ani 'iniraau, "'E sae nara 'unua 'inia Jisas na hauai mwagiro ma tarohia suri'i maagu, ma 'unua tanaau 'anai 'ari arohiai maagu na'i oboi wai na'i Saeloam. Hoita, na'i 'oha nau 'ari naugu aromaa na'i waisi, naasi mau wanawana'asi!"

¹² Miraaugu songa'inia ro'u o'ani, "Ma naheia mo'osi?"

Miagu aramiraau o'ani, "Inaugu ai'a 'iraraa'a."

'Iraau Farisei Rau Mamaani Beiai Sae

Na Kuru Ga'u

¹³ Naasi maraugu waia mo'osi 'ari tanaraaui Farisei. ¹⁴ Mana'i dangi na 'ia Jisas 'a ha'agorohiai saesi, 'e dangi ni mamaro. ¹⁵ Miraau na Farisei raugu sosong'a'inia 'iniae taha na to'o. Mia o'ani 'iniraau, "Na'i 'oha na tarohi'i maagu hako 'iniae mwagiro, 'a 'unua dowai 'ari arohiai maagu na'i oboi wai na'i Saeloam. Na'i 'oha nau 'ariwou mau aromaa hako, mau wanawana'asi."

¹⁶ Ma tara'i Farisei rau o'ani, "'Ia mo'osi 'a ai'a boi baania God, suria 'a tau'aro na'i dangi ni mamaro." Ma tara'i nei ra o'ani, "'Onaa 'e sae ora-ora'a moi, ma'ua na haua 'inia i ha'abu'oahu o'asi?"

Na'i 'ohasi, 'e kae heihoa na to'o na'i ahoaadaau hairiu. ¹⁷ Miraaugu songa'inia ro'ua mo'o na huta ha'i kurusi o'ani, "I'oe 'o 'unua do 'ia mo'osi na ha'a-wanawana'o. I'oe 'o 'adoma'i he'ua 'inia mo'osi?"

Miagu aramiraau o'ani, "Inau 'au 'adoma'inia do 'ia'e rarabea."

¹⁸ Naasi miraauai saemaua adaa'i Jiu raugu ai'a raba hinihini'a ro'u do'ia mo'osi 'a kuru ga'u. Naasi marau soia inana mana amana, ¹⁹ rau songa'inirarua o'ani, "A ha'amori do'e gare amurua na huta ha'i kuru naanisi? Ma'ua nagu wanawana 'inia?"

²⁰ Mia inana mana amana mo'osi raru o'ani, "Miria miri 'iraraa do'e gare amiria na huta ha'i kuru. ²¹ Mana 'iraraai taha nagu taarai

wanawana 'inia, ma'ua 'iatei nagu ha'agorohia, na miri ai'a mataia. 'Iia 'a mwanemaua'a, 'a matai hadahada haaria. Moi songa'inia mai mamaani haaria." ²² Raru ha'atee o'asi, suria raru mamaa'usiraau saemaua adaa'i Jiu, 'inia 'iraau rau bwani 'unua do 'onaa tanei nai 'unua do'ia Jisas naasi Ha'atahi, rai ha'aabua 'anai siri suri'i ruma ni ha'arahesi 'anai rihunga'i. ²³ Tarana naasi nararu 'unua 'inia dorai songa'inia maai mamaani haraaria.

²⁴ Naasi marau 'unua aho'i ro'u siri maia mo'o na huta ha'i kurusi marau o'ani 'inia, "Oi duruduru na'i maana God doni mareho na'oi 'unu'i rai ha'a-momori, 'inia 'iameu meu 'iraraa do 'ia Jisas 'e inoni ora-ora'a."

²⁵ Mia o'ani 'iniraau, "Inau ai'a 'iraraa gasi 'e inoni ora-ora'a ma'ua ai'a. Ni mareho moi nau 'iraraa naasi, 'inau 'au huta ha'i kuru, mana'i 'ohani 'au matai wanawana'a!"

²⁶ Miraau o'ani 'inia, "E taha na haua, ma here he'ua 'oha na ha'agorohi'o?"

²⁷ Mia mo'osi 'a o'ani 'iniraau, "Mou ai'a bwane rongoai 'unua agua ani? Ni 'uaana namougu raba rongoa ro'u 'inia? 'A 'ua? Mou raba ha'i rongoiusuri ana ro'u?"

²⁸ Naasi marau ha'atee ha'ata'aia mo'osi, marau o'ani, "I'oe naasi rongoiusuri ana, 'iameu ai'a! 'Tameu ra'i rongoiusuri ana'ia Moses.

²⁹ 'Tameu 'iraraa do'ia Moses naasia mo'o na 'ia God na hadahada beia, me 'ia mo'osi, ai'a ta ta'i maho namei 'iraraa 'inia. Rei'uaa dora na boi baania, meu ai'a 'iraraa ro'u."

³⁰ Mana saesi 'a ha'atee o'ani, "'Ini 'uaana? 'Au kaeni heimwaota'i di'u 'ini'amou! 'Iia na ha'a-wanawanaausi, mamougu 'unua domou ai'a

'iraraai dora na boi baania! 31 'Igaau gau 'iraraa do'ia God 'a bwa'i matai arami'i ha'arahesi adaa'i noni ora-ora'a, ma'ata 'a wa'ewa'e 'anai aramiraau nei ra ha'ahoua marau ha'isuriai hei'irisina. 32 Na'i taraawa'a na haua mai marewana, ai'a do ta sae nagai rongoa do'ai ha'a-wanawanaa aho'i tanei nai huta ha'i kuru. 33 Naasi 'ia mo'osi 'a bwa'i matai haua o'asi 'onaa na ai'a boi baania God."

34 Miraaugu o'ani 'inia, "Taraawa'a mau mai 'oha na'o huta 'o honu 'ini ora-ora'a, ma'ogu raba ha'ausuri'ameu aho'i!" Naasi rau asihura marau taaria huru'a baaniai rumu ni ha'arahesi.

Kuru Ha'i Hi'ona

35 'Oha na 'ia Jisas 'a rongoai mareho na to'osi, 'a heisadoi beia mo'osi ma songa'inia o'ani, "A 'ua? 'O hinihiniae Garei Inoni?"

36 Mia mo'osi 'agu o'ani 'inia, "Saemaua, 'oi ha'a-aidangisiau 'inia mo'osi mawai hinihiniae."

37 Mia Jisas 'agu o'ani 'inia, "'Iia na'o 'omesia'asi, 'iia namuru ta'i ha-hadahada na'i 'ohanisi."

38 Na'i mau 'ohasi mana saesi 'a topira'i ruru auru tanaa Jisas ma o'ani, "Araha, 'inau hinihini'a!"

39 Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "'Inau 'au boi 'anai hi-iriai marewana. 'Iraaui nei ra kuru rai 'ome'ome, miraaui nei narau 'adoma'inia dorau 'ome'ome, raigui aidangisia do 'iraau rau kuru."

40 Miraau Farisei narau ura 'isi na'i 'ohasi raugu o'ani 'inia, "A 'ua? I'oe 'o 'unua do 'i'ameu meu kuru ro'u?"

41 Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "'Onaa namou ga'i kuru, mou ga'i bwa'i haai ora-ora'a namou

hauasi.* Mana 'unua amoou domou 'ome'ome nagu ha'ata'inia 'inia doni ora-ora'a amoo'i ra awa mau bei'amou."

10

Na 'Omesuri Siip Bei'i Siip Ana'i

¹ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, "Inau wai 'unua ha'a-momori tana'amou, 'iatei nai hane aharau na'i barai siip, ma ai'a siri na'i maanai bara, 'ia 'e sae beriberi! ² 'Inia na nei na huunai 'omesuri siip, 'ai siri ma'ata'a na'i maanai bara. ³ Na nei na 'omesuriai bara 'ai tahangiai maanai bara tanaa, miraaui siip rau rongo 'iraraai ringena marau boi beia. 'A 'unu'i atadi siip ana'i ma wairaaau hora'a. ⁴ Na'i 'oha na soi goniraau hakoi siip ana'i, 'a na'otaradaau, miraaau suria 'inia rau rongo 'iraraai ringena. ⁵ Me 'onaa ta sae he'ete'i nai 'unuraau mai, rai horata'inia. 'Inia rau bwa'i taraa to'o suria moi sae he'ete'i narau ai'a matanga'i rongoai ringena."

⁶ 'Ia Jisas 'a hauai heiha'auusi tanaraau, miraaui noni rau ai'a aidangisiai taha na bonasiao ha'ausuriraau 'inia.

⁷ Naasi magu ha'atee o'ani ro'u, "Inau wai 'unua ha'a-momori tana'amou, 'inau naasi maanai barai siip. ⁸ Tara'i nei nara boi na'o 'iniau rau 'onaaai sae beriberi, 'inia rau here ha'a-ta'airaau noni 'ini'i ha'ausuringa'i pwapwaari'i adaa'i. Me ni siip agu'i rau ai'a araisuriraau. ⁹ 'Inau naasi maanai barai siip. 'Iatei nai boi beiau 'anai siri na'i raronai bara wai ha'atahia.

* **9:41** Ora-ora'a namou haasi: Ni ora-ora'a narau haua, naasi 'anai kakawata'i hinihinia Jisas.

'Iia 'ai dadara'a 'onaai siip na matai hano hairiu 'anai siba 'ana mahoingau. ¹⁰ Na sae beriberi 'a boi moi 'anai beri, heingahu, ma 'anai hereta'aa. 'Inau 'au boi 'anai hauai huunai tahi tanaraaui noni, tahitahi na honu 'ini'i mwane mareho goro.

¹¹ "Inau naasi 'omesuri siip goro. 'I nei na 'omesuri siip goro 'a mwa'emwa'e 'anai mae 'ini'i siip. ¹² Na nei nara horia moi 'anai 'omesuri, 'a matai hora moi na'i 'oha nai 'omesiai misu tari na boi 'anai ngaa'i siip. 'Iia 'a matai hora moi baani'i, suria 'iia ai'a to'ora'i siip 'isi, me 'iia 'a ai'a huunai sae 'omesuri siip. Mana'i 'oha nai hora, na misu tari 'ai tariha'ini'i siip, mana siip rai 'adarara. ¹³ Na nei nara horia 'anai 'omesuri 'a hora suria 'iia ra horia moi 'anai 'omesuri, ai'a do 'a huunai 'adoma'i ororiu 'ini'i siip.

¹⁴⁻¹⁵ "Inau naasi 'omesuri siip goro minau mwa'emwa'e 'anai mae 'ini'i siip agu'i. 'Inau 'au 'irara'i siip agu'i, mana siip agu'i ra 'iraraau ro'u. 'A 'onaai 'iraraau ana Amagu, minau 'iraraa ro'u a Ama. ¹⁶ Na'i raronai bara, ra'i siip agu'i ra ai'a awa mau na'iei na 'inau wai wairaaau ro'u mau mai. 'Iraau rai rongo 'iraraai ringegu. Rai ha'i ta'i ruruhai siip, marai to'oraai ta'i 'omesuri.

¹⁷ "Ia Amagu 'a huunai ta'ahiau suria 'au mwa'emwa'e 'anai wateai tatingagu 'anai mae. 'Au wateai tatingagu neina 'inau wai matai tahi aho'i ro'u. ¹⁸ 'A bwa'i nei nai matai ha'amaesiau 'onaa 'inau 'au bwa'i wateau. 'Inau 'au wateai tatingagu dadara'a. 'Inau nau to'oraai mena 'anai watea, mau to'oraai mena 'anai tahi aho'i, 'inia naasi taha na 'ia Amagu 'a ha'atoraaau 'inia."

¹⁹ Na'i 'oha na 'unu'i mareho 'isi, 'iraau Jiu 'a heiruarua'a i 'ado'adodaa'i 'ini'i. ²⁰ Tara'i

nei 'iniraau rau o'ani, "Ia mo'osi 'e adaro na bwaunia ma bweu'asi. Moi abui bahurongo'i mareho na maani'i."

²¹ Ma tara'i nei 'iniraau rau o'ani, "Ra ai'a rongo o'asi sae ra bwaunira i adaro. Ni adaro 'a bwa'i matai ha'a-'ome'omeai sae na huta ha'i kuru!"

'Iraaui Jiu Rau Bonasiai

Ngahu Ha'amaesia Jisas

²² Ma tari mai madoraa ni wanusi. 'Ia Jisas 'a awa na'i Jerusalem na'i 'oha nara hauai rongo 'anai 'adoma'i aho'isiai 'oha nara tahangiai Ruma Maea ana God. ²³ Mana'i raronai Ruma Maea, 'ia Jisas 'a 'ariwou na'i dora nara 'unua 'iniai Abai-hare ana Solomon. ²⁴ Miraauui saemaua adaa'i Jiu rau goni wou hunia marau o'ani 'inia, "Iameu 'a kakui ahumeeu ore'a mai 'ini'o. 'Onaa i'oe naasi Ha'atahi, ma'oi 'unua ha'a-momori tana'ameu."

²⁵ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "'Inau bwane 'unua tana'amou memou ai'a hinihiniau. Ni mwane mareho nau hau'i beiai mena ana Amagu naasi nara ha'ata'inia hur'a do 'inaua tei. ²⁶ Mou ai'a hinihiniau suria mou ai'a aba 'ini'i siip agu'i.

²⁷ Na siip agu'i ra rongo 'iraraai ringegu. 'Inau 'irararaau, miraau rau suriau. ²⁸ 'Inau 'au hauai tahi tarau tanaraau, miraau rau bwa'i siri na'i mae tarau. 'A bwa'i nei nai hasuiraau baaniau, ²⁹ 'inia 'ia Amagu na wateraaau mai tanaau, me 'iia 'a wetewete ma mena di'u'i mwane mareho hako. Naasi, 'a bwa'i nei nai matai hasuiraau hur'a baania Amagu. ³⁰ 'Inau mea Amagu 'e ta'i."

³¹ Na'i 'ohasi, 'iraau saemaua adaa'i Jiu rau si'o hau ro'u dorai buta ha'amaesia. ³² Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "Inau 'au hau'i mwane mareho goro na 'ia Amagu na 'unu'i tanaau. 'E nei he'ua 'ini'i tatau'aro goro 'isi namou raba ha'amaesiau 'inia?"

³³ Miraau o'ani 'inia, "Iameu ai'a raba buta'i'o 'ini'i mareho goro na'o haa'i, me 'o hadahada ha'ata'aia God. I'oe 'e taraani noni moi ma'ogu 'unua haari'o do i'oe God!"

³⁴ Mia Jisas 'a o'ani ro'u 'iniraau, "Na'i Usu-usu Maea agaau ra usua dio do'ia God 'a o'ani 'iniraau tara'i na'otara, "I'amou ra'i god."* ³⁵ Mana mareho na awa dio na'i Usu-usu Maea 'a ha'a-momori tarau. Naasi, 'onaa 'iraau nei narau dau'i ha'atee ana'ia God ra 'unu god 'iniraau, ³⁶ ni 'uaana namou 'unua 'inia do'au ha'atee ha'ata'aia God na'i 'oha na 'inau 'au 'unua do 'inau 'e gare ana moi? 'Inia 'inau naasi nei na 'ia God na 'ome sigihiau ma ha'ataariau mai na'i marewana. ³⁷ 'Onaa na 'inau ai'a hau'i taha na 'ia Amagu na haa'i, mamoi abui hinihiniau. ³⁸ Ma 'onaa nau haa'i taha 'ia Amagu na hau'i, rei'uaa namou ai'a hinihini'i ha'atee agu'i, me moi hinihini'i taha nau haa'i mamoigui tano aidangisia do 'ia Ama 'e ta'i beiau, me 'inau 'e ta'i beiai Ama."

³⁹ Na'i 'ohasi rau raba dava ro'u 'anai hiiria magu bwarra, 'ia Jisas 'a hano moi baaniraau.

⁴⁰ Mia Jisas 'a aho'i 'ari nata bataraui wai rahai Jodan, ma awa na'i dora na 'ia Jon na bwabwareomaearaaau ga'u i sae. ⁴¹ Ma ra ragoi noni ra boi beia. Miraaugu o'ani 'iniraau hairiu, "Ia

* **10:34** 10:34 Psalm 82:6

Jon 'a ai'a haa'i tara'i ha'abu'oahu, ma'ata na mwane mareho na 'unu'i 'inia mo'oni ra ha'a-momori hako." ⁴² Mana'i 'ohasi, rau ragoi nei narau hinihinia.

11

Lasarus 'A Mae

¹ Ma'e sae na atana 'ia Lasarus 'a daoha. 'Iia 'a awa na'i Betani beiraruai rua asina, 'ia Meri mea Maata. ² 'Iiasi a Meri, naasi Meri na erisai bei rumu na si'ini goro na'i uwana'ia Jisas, ma ha'amaha'i 'iniai warihuna. ³ Mia Meri mea Maata raru ha'ataari hadahada 'ari tanaa Jisas o'ani, "Araha, na nei na'o ta'ahia di'u 'a daoha."

⁴ Na'i 'oha na'ia Jisas 'a rongoa, 'a o'ani, "Ni daoha na to'ia Lasarus 'a bwa'i maesia. 'Iia 'a daoha neina mena ana God 'ai ha'ata'i marai ha'a-aneaneai Garena 'inia." ⁵ Ma rei'uaa na 'ia Jisas 'a ta'ahia Maata mea Meri mea Lasarus, ⁶ 'iia 'a awa ro'u mau suriai rua dangi na'i dora na awa 'ieisi. ⁷ Ma o'ani 'iniraau rongoiusuri ana'i, "Gau magai aho'i 'ari Jiudea."

⁸ Miraauui rongoiusuri ana'i rau ha'atee ha'abwarasia o'ani, "Ha'ausuri, na'i moi dangi ani narau raba buta ha'amaesi'o i saemaua adaa'i Jiu, ma'o 'unua'a do gai 'ari aho'i ro'usi?"

⁹ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "Na dangi 'a marewa suriai ta'i tangahuru mana rua 'aoa. Naasi 'onaa 'iatei nai hahano na'i dangi, 'a bwa'i tora'i, 'inia na sina 'a bewaasia. ¹⁰ Me 'onaa nai hano na'i rodo, 'iia 'a matai tora'i suria 'a ai'a

marewa."* ¹¹ Naasi ma ha'atee o'ani, "I geresae agaaua Lasarus 'a mauru'a, ma'ata 'inau wai 'ari mawai ha'araia."

¹² Miraaui rongoiusuri ana'i rau o'ani 'inia, "Araha, 'onaa na mauru moi, me 'a ha'ata'inia do 'ia 'ai goromoi."

¹³ Rau ha'atee o'asi suria rau 'adoma'inia do 'ia Lasarus 'a mauru mora moi, ma'ata 'ia Jisas 'a 'iraraa do'a mae'a. ¹⁴ Naasi magu 'unu ha'agorohia o'ani tanaraau, "Ia Lasarus 'a mae'a. ¹⁵ Me 'ini'amou, 'a goro do'au ai'a awa 'oha na mae, 'inia naani'a i madoraaa goro tana'amou 'anai nugaa hinihinimoou beiau. Boi, magai 'ari 'omesia."

¹⁶ Mia Tomas, 'ia mo'o nara 'unua 'iniai 'Iu, 'a o'ani 'iniraau hakoi rongoiusuri, "Gau magai 'ari, magai mae ro'u beiau Jisas."

¹⁷ Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a ataha woui Betani, rau 'unua tanaa do'e hai dangi na hako'a murinai aoraa ada Lasarus na'i wabwa. ¹⁸ I Betani 'a ga'i 'onaai oru kilomita moi baaniai Jerusalem. ¹⁹ Ma naasi ra ragoi Jiu nara boi 'anai ada'imea mara bonasiai ha'a-aro'i ahudaru'i a Meri mea Maata 'iniae koadarua na mae.

²⁰ Na'i 'oha na 'ia Maata 'a 'iraraa do'ia Jisas 'a gaarangi ataha, 'a hora'a 'anai heisadoi beia. Na'i 'ohasi 'ia Meri 'a awa moi siri na'i ruma. ²¹ Mia Maata 'a o'ani 'inia Jisas, "Araha, 'onaa na'o ga'i bwane awa 'ini, ni koagua Lasarus 'a ga'i bwa'i

* **11:10** 11:9-10 Ni 'ado'ado 'anai dorasi, 'ia God 'a sigihiai madoraaa na 'ia Jisas 'ai mae. Ma na'i 'oha na ai'a tari mau madoraasi, 'a bwa'i maho nai ha'ata'aia Jisas. 'A 'onaai nei na hahano na'i dangi na bwa'i maara, 'inia 'a bwa'i tora'i.

mae. ²² Ma'ata rei'uaa na'i 'ohani, 'au 'iraraa do'ia God 'ai matai haua tana'o i taha na'oi ha'angoniu 'inia."

²³ Mia Jisas 'a o'ani 'inia Maata, "Ia koamu 'ai suruta'e aho'i."

²⁴ Mia Maata 'a o'ani 'inia, "Io, 'au 'iraraa do'ai suruta'e aho'i beiraaui nei narai suruta'e aho'i na'i ha'ahakonai dangi."

²⁵ Mia Jisas 'a 'unua tanaa, 'a o'ani, "Inau naasi nei 'anai ha'a-suruta'eraau aho'i noni ma 'anai haua tanaraau i tahi tarau. 'Iatei nai hinihiniau, rei'uaa nai mae, 'iai 'ai tahi mau. ²⁶ Mia tei na tahi ma hinihiniau, 'ai dauai tahi tarau. 'O hinihiniai mareho nau 'unuasi Maata?"

²⁷ Mia Maata 'a o'ani 'inia Jisas, "Io Araha, 'inau 'au hinihini do i'oe naasi Ha'atahi, 'i garena God nameu 'adoma'inia do'ai boi marewana."

Jisas 'A Angi

²⁸ Naasi mia Maata 'a hano baania Jisas, ma aho'i 'ari beia Meri. 'A siriwou na'i ruma ma waia beira'i a Meri ma o'ani 'inia, "Na ha'ausuri 'a ada'a magu raba re'i'o." ²⁹⁻³⁰ Na'i 'ohasi 'ia Jisas 'a awa mau bohura'a 'iniai 'omaa na'i dora na 'ia Maata 'a heisadoi beia ei. Hoita, 'ia Meri 'a suruta'e raharaha moi ma hora'a 'anai 'ari heisadoi beia Jisas. ³¹ Na'i 'oha narau re'ia o'asi, 'iraauai sae narau awa beia 'anai bonasiai ha'a-araoahuna, rau suruta'e ro'u marau suria hora'a, 'inia rau 'adoma'inia do 'ai 'ari hera 'anai angi na'iei.

³² 'Ia Meri 'a hora'a ma 'ari odo-odo na'i dora na 'ia Jisas 'a awa iei. Mana'i 'oha na 'omesia Jisas, 'a 'ariwou ma topiruru auru tanaa ma o'ani, "Araha, 'onaa na'o ga'i bwane awa 'ini, ni koagua Lasarus 'a ga'i bwa'i mae!"

³³ Mia Jisas 'a re'iai 'omehana Meri 'oha na angangi, miraau ro'u i sae narau suria rau angi ro'u. 'Ia Jisas 'a ahutotou di'u, ma ta'aai tahiingana, ³⁴ ma o'ani, "Na'i hei namou nugaa ieia Lasarus?"

Miraau o'ani 'inia, "Araha, gai 'ari ma'oi 'omesia."

³⁵ Mia Jisas 'a angi. ³⁶ Miraau nei narau ura gaarangi rau o'ani, "Moisu 'omesiai ta'ahia na haua."

³⁷ Ma tara'i nei ra o'ani, "'Ia mo'osi 'a ha'a-'ome'omeai sae kuru. Ni 'uaana na ai'a boi 'inia 'anai ha'agorohia aho'i a Lasarus neina 'ai abui mae?"

Jisas 'A Ha'asuruta'ea Lasarus Baaniai Mae

³⁸ Mia Jisas 'a ataha na'i dora nara toringiaiei abena Lasarus ma ahutotou di'u. Mana dorasi, 'e wabwa nara ha'abwarasiai maana 'iniae hau.

³⁹ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "Moi rahia baira'i hausi baaniai maanai wabwa."

Mia Maata, asina mo'o na maesi, 'a ha'atee o'ani, "Araha, 'ai si'ini ta'aa di'u'a, 'inia 'e hai dangi na hako'a murinai mae ana."

⁴⁰ Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "Nau bwane 'unua tana'o do'oi 'omesiai mena ana God, 'onaa na'oi hinihini!" ⁴¹ Naasi maraugu rahia baira'i hau baaniai maanai wabwa. Mia Jisas 'a wana ara'ai aro ma o'ani, "Ama, 'au ha'atee ha'agorohi'o 'ini rongoau amua. ⁴² Mau 'iraraa do 'ado 'oha 'o rongoau. Ma'ata 'iniraau mwane inoni 'ini, nau ha'atee raha 'inia hora'a, marai hinihini do i'oe na'o ha'ataariau mai." ⁴³ Mia Jisas 'agu totoro o'ani, "Lasarus, 'oi hora'a mai!" ⁴⁴ Mia Lasarus 'a hora'a mai bei'i mau i bwana ra ho'ua 'ini'i

rima mana uwana'i mana bwana nara kukuhaia 'iniae bwauna. Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "Moi rahi'i baania i bwana ra ho'ua 'ini'i maai hahano a'ora!"

'E Ha'aradorado 'Anai

Ngahu Ha'amaesia Jisas

(Matiu 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ 'A ragoi nei 'iniraau Jiu nara boi beia Meri narau hinihinia Jisas 'oha narau re'ia do 'a ha'a-suruta'ea Lasarus baanai mae. ⁴⁶ Ma tara'i nei he'ete'i, rau 'ari ataha beiraau Farisei marau rangasia tanaraau taha na 'ia Jisas 'a haua. ⁴⁷ Miraau Na'otara adaa'i Piriisi, miraau Farisei rau soiraau goni ruruha adaaau nara 'unua 'iniae Kansol 'anai hadanga'iniae marehosi. Rau songa'iniraau hairiu o'ani, "'E taha nagai haua? Ra'i mwane ha'abu'oahu na bwane haa'i a mo'osi. ⁴⁸ Ma 'onaa nagai nugasia moi o'asi, mana mwane inoni hako rai suria. 'Aigu 'ariwou miraau bwauodo anai Gaumani anai Rom rai matai boi 'anai here ha'ata'aiai Ruma Maea ana God mana inoni agaa'i!"

⁴⁹⁻⁵⁰ Ma'e ta'i 'iniraau na atana 'ia Kaeafas 'a o'ani, "Oru bweu! Ai'a goro do rai urumota'iniraau hakoi noni. Nigasia mo'osi mai mae dingadaau hako." Na'i harisisi, 'ia Kaeafas na Na'ohadaau Piriisi. ⁵¹ 'Ia Kaeafas ai'a do 'a 'unuai marehos suriai 'adoma'ina haaria. Na'i tatau'aro ana 'onaa Na'ohadaau Piriisi, 'ia God na tau'aro na'i 'adoma'ina 'anai ha'arangasia hura'a do'ia Jisas 'a ga'i mae dingadaau hakoi noni. ⁵² Mana ha'atee duruduru naasi, ai'a do'ia Jisas 'ai mae 'iniraau moi garenai Israel. Me 'ai mae ro'u 'iniraau nei ana'ia God nara awa

'adarara 'ari suriai marewana marai boi goni beiraau Jiu marai awa 'onaai ta'i ruruha.

⁵³ Taraawa'a na'i dangisi 'iraau saemaua adaa'i Jiu rau taraawa'a ha'aradorado 'anai ha'amaesia Jisas. ⁵⁴ Naasi suriai o'asi ana, 'ia Jisas 'a mamaro 'anai haai tau'aro ana beiraau Jiu ma hura'a baaniai Jerusalem. 'A hano beiraau rongoiusuri ana'i marau 'ari awa na'i Efrem, 'e 'omaa gaarangiai kae dora mangasara.

⁵⁵ Mana madoraa 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharaau 'a gaarangi'a. Ra ragoi noni baani'i mwane 'omaa he'ete'i hairiu nara 'ari Jerusalem 'anai hauai ringe 'anai ha'a-arariraaau na'i maana God maigui taraawa'a i rongosi. ⁵⁶ 'Iraau noni 'isi rau wanawana sibasiba 'inia Jisas. Ma na'i 'oha ra goni mai na'i Ruma Maea rau songa'i hairiu o'ani, "Mou 'adoma'i he'ua? Mou 'adoma'inia do 'a ga'i boi na'i 'oha nagai ha'ato'oa i Roho Aharaau?" ⁵⁷ Rau 'unua o'asi suria 'iraau Na'ohadaa'i Piriisi, rau bwane 'unua tanaraau noni do 'onaa tanei 'iniraau nai 'ome sadoia Jisas, 'ai 'unua raurau tanaraau marai daua.

12

Meri 'A Ringisiai Rumu

Na'i Uwana'i a Jisas

(Matiu 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ 'E ono dangi namau maraigui ha'ato'oai rongo 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharaau. 'Ia Jisas 'a aho'i 'ari na'i Betani, i 'omaa na 'ia Lasarus na awaiei, 'ia mo'o na 'ia Jisas 'a ha'a-suruta'ea aho'i baaniai mae. ² Miraau ha'aagauai mahoingau tanaa Jisas na'isi, 'ia Maata naasi na 'a'au 'anai

ha'atora'iniai mahoingau tanaraau. Mia Lasarus naasi ta'i 'iniraauui nei narau heinagu na'i dora ngaungau. ³ Mia Meri 'a siri mai beiai gere bei na honu 'ini rumu na hori bvara di'u.* 'A ringisia na'i uwana'i a Jisas 'anai ha'ahoua, magu ha'amaha'i 'iniai warihuna. Mana si'inihanai rumusi 'a adaahusia hako i rumasi. ⁴ Mia Jiudas Iskariot, 'e ta'i 'iniraauui rongoiusuri ana'i na awa ro'u 'isi. 'Ia Jiudas naasia mo'o nai usuha'inia Jisas tanaraauui maerongana. Mia Jiudas 'a ha'atee o'ani, ⁵ "Ei, 'a ga'i raonga'iniai rumusi, mana ha'a 'ana 'a ga'i 'a'auhiraau 'iniai pohara. Na rumusi ra ga'i horia 'iniai oru 'arangi korai ha'a."† ⁶ Rei'uaa na ha'atee o'asi a Jiudas, ai'a do'a huunai ta'aabena 'iniraauui pohara, me suria 'ia 'e sae beri. 'Ia naasi na 'omesuriai ha'a adaaui rongoiusuri, magu tara'i 'oha 'a rahi ha'a moi nana haaria.

⁷ Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani, "Nigaa! 'Ia Meri 'a haua o'asi 'anai ha'aagauau 'anai 'oha narai toringiau. ⁸ Iraauui nei pohara rai awa tarau moi bei'amou. 'Inau na bwa'i."

⁹ Na'i 'oha na 'iraauui noni rau 'iraraa do'ia Jisas 'a ataha, rau goni hako mai 'anai 'omesia, ma 'anai 'omesia ro'ua Lasarus, mo'o na 'ia Jisas 'a ha'a-suruta'ea aho'i baaniai mae. ¹⁰⁻¹¹ Na'i 'ohasi 'a ragoi Jiu naraugu ai'a raba suriraau'a i Na'ohadaa'i Piriisi marau hinihinia Jisas 'iniai maho na to'o beia Lasarus. Naasi miraaui Na'ohadaa'i Piriisi rau hauai ha'aradorado 'anai ha'amaesia ro'ua Lasarus.

* **12:3** 12:3 Ni beisi, 'e ta'i abai lita na awai rarona. † **12:5** 12:5 Oru 'arangi korai ha'a 'a ta'isada beiai horihorinai ta'i sae na tagora suriai ta'i harisi.

*Jisas 'A Ha'ata'inia Do 'Iia Na Mwaeraha
(Matiu 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)*

¹² Mana'i nata dangi, 'iraauui noni nara boi 'anai ha'ato'oai Roho Aharaau na'i Jerusalem rau rongoa do'ia Jisas 'a boi'a 'anai Jerusalem. ¹³ Naasi rau hano marau haa'i hahaai niu, marau 'ari suri tara 'anai heisadoi beia Jisas. Na'i 'oha narau 'ariwou suri tara, rau totoro o'ani,

"Ha'aasaa God!
Araha God, 'oi ha'agorohia mo'o na'o ha'ataaria mai!

'Oi ha'agorohiai mwaeraha ameeui Israel!"‡

¹⁴ Jisas 'a hauai dongki ma heinagu na'i hungana, 'a 'onaai taha na Usu-usu Maea na 'unua na o'ani,

¹⁵ "Mou abui mamaau i noni nai Jerusalem. §
'Ome, na mwaeraha amoou 'a ta'e mai
na'i hunganai garei dongki."*

¹⁶ Na'i 'ohasi 'iraauui rongoiusuri ana'i rau ai'a aidangisia do ni mareho 'isi ra'i mareho na 'iraauui rarabea rau bwane 'unu'i na'i Usu-usu Maea. Mana'i 'oha na 'ia Jisas 'a suruta'e aho'i ma ara'ai aro, naraugu aidangisia doni mareho nara usu'i dio na'i Usu-usu Maea ra to'o ha'a-momori.

¹⁷ 'Iraauui nei narau 'omesia Jisas 'oha na ha'a-suruta'ea Lasarus baaniai mae, rau taroha'inia ro'u tanaraau tara'i noni. ¹⁸ Ma ragoi noni narau 'ariwou 'anai heisadoi beia Jisas 'iniae rongoa ada i ha'abu'oahu na hauasi. ¹⁹ Miraaui Farisei raugu ha'atee o'ani hairiu, "'Ome, gau heho'a! 'A bwa'i

‡ **12:13** 12:13 Psalm 118:25-26 § **12:15** 12:15 Na'i ha'ateeni Grik ra usuai Saeon, ai'a Jerusalem. Ma'ata raru ta'isada moi.

* **12:15** 12:15 Sakaraea 9:9

maho na gaigui haua. 'Inia 'a 'ome 'onaa doni mwane inoni hako rau suria'a!"

Jisas 'A Hadanga'iniai Mae Nai Haa

²⁰ Ma tara'i ai Grik naraau boi 'anai ha'ato'oai Roho Aharau na'i Jerusalem, ²¹ rau 'ari ataha beia Pilip, 'e rongoiusuri na boi baania 'omaai Betsaeda na'i Galili. Rau o'ani 'inia, "Saemaua, meu raba 'omesia Jisas." ²² Mia Pilip 'a 'unua tanaa Andru mararu 'ari 'anai 'unua tanaa Jisas.

²³ Na'i 'oha nararu 'unua tanaa, 'ia Jisas 'a ha'atee o'ani, "Ohani 'a tari'a i madoraa 'anai Garei Inoni 'anai mae, neina 'ai ara'ai aro 'anai ha'ahoua. ²⁴ Ha'amomori, wai 'unua ha'a-momori tana'amou, ni korai wiit 'ai ahoda aurui ano maai mae ma'ata'a, ma ta wiit haoru nai raboa ara'a maigui haa'i mwane kora haoru. Ma 'onaa na bwa'i mae, na korai wiitisi 'ai tara tata'isada moi. ²⁵ 'Iatei nai ta'ahia di'u haariai tatingana na'i marewanani, 'ai ha'a-ai'aai huunai tahi. Mia mo'o na ai'a ta'ahia di'ui tatingana na'i marewanani, 'ai dawa nana haariai tahi na bwa'i hako. ²⁶ 'Iatei na raba ha'i noni tatau'aro agua, 'ai boi suriau, 'inia na inoni tatau'aro agua 'ai awa tarau na'i dora na 'inau wai awaiei. Ma 'onaa narai suriau, 'ia Amagu 'ai ha'ahouraau."

²⁷ Maag u o'ani ro'u, "Na 'adoma'igu 'a ha'a-arungata'aiau di'u. Wai 'ua? Wai ha'arahesi o'ani gasi? 'Ama, 'oi abui watea dowai rongomaata'i o'asi!' Ma'ata naasi taranai taha nau boi 'inia! ²⁸ Wai ha'arahesi o'ani. 'Ama, 'oi hauai taha narai ha'aasaa 'inia i atamu.'"

Ma'e ringe na ao dio mai baaniai aro, 'a o'ani, "Au bwane hauai taha narai ha'aasaa 'inia i atagu, mawai haua ro'u mau."

²⁹ Na'i 'oha 'iraau noni rau rongoai ringe, tara'i nei rau 'adoma'inia do'e hita, ma tara'i nei rau 'unua hur'a a do'e enjel na ha'atee tanaa.

³⁰ Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraau, "Na ringe nagau rongoa, ai'a do 'anai 'a'auhiau, me 'anai 'a'auhi'amou 'anai hinihiniau. ³¹ Na'i 'ohani 'ia God 'ai hiiriraau hakoi noni nai marewana, mai ha'ahehoa Saetan na marungiai marewananani. ³² Mana'i 'oha narai nugaau ara'a, wai taragon'i mwane inoni hako tanaau." ³³ 'A ha'atee o'asi 'anai ha'a-aidangisiraau 'iniai here narai ha'amaesia 'inia na'i dadaahoro.

³⁴ Miraau noni rau o'ani, "I'ameu meu 'omesia na'i Usu-usu Maea doni Ha'atahi 'a bwa'i mae. Ni 'uaana na'o 'unua 'inia dorai nugaa ara'ai Garei Inoni? 'Iatei Garei Inoni na'o hadanga'iniasi?"

³⁵ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "Ni bewaa 'ai awa bei'amou ta gere madoraa moi. Naasi moi hahano na'iei na'i 'oha na awa mau bei'amou, neina mou bwa'i suapou, mana kuhi 'a bwa'i kuhisi'amou. 'Inia 'onaa namoi awa na'i kuhi, mou bwa'i aidangisiai dora namou hahano 'ana. ³⁶ Moi hinihiniai bewaa na'i madoraa na awa mau bei'amou, naasi mamoigui ha'i gare ni bewaa." Na'i 'oha na ha'atee o'asi hako tanaraau, 'ia Jisas 'a hano ma awa baira'i baaniraau.

'Iraau Jiu Rau Ai'a Hinihinia Jisas

³⁷ Ma rei'uaa na 'ia Jisas 'a hau'i mwane ha'abu'oahu na'i maadaau noni, me 'a ragoi nei narau ai'a hinihinia ro'u mau. ³⁸ Ma naasi taha

na 'ia Rarabea Aisaea 'a bwane 'unua do'ai to'o.
'A o'ani,

"Araha God, 'e taringai sae moi nara hinihiniai
taroha nameu maania.

Ma ai'a ragoi nei nara 'ome 'iraraai mena amua
na'o ha'ata'inia!"[†]

³⁹ Mana taranai taha narau ai'a hinihini 'inia,
'ia Aisaea 'a 'unua hora'a o'ani,

⁴⁰ "Ia Araha God 'a ha'akuru'i maadaa'i,
ma ha'ababau'i 'adoma'idaa'i.

'Onaa 'a ga'i bwa'i o'asi, rau ga'i 'ome 'irara'i
mareho 'ini'i maadaa'i,
marau ga'i aidangisi'i mareho 'ini'i
'adoma'idaa'i,
marau ga'i rihota'i tanaau
mawai ha'agorohiraau baaniai taha na
to'iraau."[‡]

⁴¹ Na ha'atee duruduru na 'ia Aisaea na hauasi, 'a
haua 'abaiai Ha'atahi, 'inia 'ia Aisaea 'a 'omesia
na'i na'o i ha'ahou na 'ia Jisas 'ai daua 'oha nai
tahi aho'i baaniai mae.

⁴² Hoita, rei'uaa rau ragoi nei narau ai'a
hinihinia Jisas, me rau rago ro'u i nei narau hini-
hinia. Tara'i saemaua adaa'i Jiu rau hinihinia
ro'u, maraugu ai'a ha'arangasia hora'a 'iniai
mamaa'usiraau ada i Farisei, dora gasigu ha'a-
aburaau 'anai siri suri'i rumani ha'arahesi 'anai
rihunga'i. ⁴³ Rau ta'ahia di'u i ha'atee ha'a-ta'eta'e
baaniraau noni, marau ai'a ta'ahiai ha'atee ha'a-
ta'eta'e baania God.

⁴⁴ Mia Jisas 'a totoro o'ani tanaraaui noni,
"Onaa namou hinihiniau, mou ai'a hinihiniau
moi, memou hinihinia ro'ua God na ha'ataariau

[†] **12:38** 12:38 Aisaea 53:1 [‡] **12:40** 12:40 Aisaea 6:10

mai. ⁴⁵ Na'i 'oha namou re'iau, 'i'amou re'ia ro'u a mo'o na ha'ataariau mai. ⁴⁶ 'Inau 'au boi 'onaai raita na marewa na'i marewanani, neina 'iraau nei ra hinihiniae rai abui taraa awa-awa na'i kuhi. ⁴⁷ 'Onaa 'iatei na rongo'i ha'atee agu'i ma bwa'i ha'isuri'i, 'inau 'au bwa'i hiiria. 'Inia 'inau ai'a boi 'anai hiirirai noni nai marewana me 'au boi 'anai ha'atahiraau. ⁴⁸ Me 'iraau nei nara 'itaau bei'i ha'atee agu'i, ni ha'a-momori nara haa'i ha'atee agu'i naasi narai hiiriraau na'i ha'ahakonai dangi. ⁴⁹ Na mareho na 'inau 'au maani'i, ai'a do ra'i 'ado'adogu haariau, me ra'i ha'ausuringa'i baania mo'o na ha'ataariau 'anai 'unu'i tana'amou. ⁵⁰ Mau 'iraraa doni ha'ausuringa'i ana'i rai wai'amou 'anai tahi tarau. Naasi, nau maani'i moi mwane mareho na 'ia Amagu na 'unu'i tanaau 'anai maani'i."

13

Jisas 'A Wasi'i Uwadaa'i Rongoiusuri

¹ Na'i na'o magu to'o i rongo 'anai 'adoma'i aho'isiasi Roho Aharau, 'ia Jisas 'a 'iraraa do madoraan ana 'a gaarangi 'anai hano baaniai marewanani 'anai aho'i 'ari beia Amana. Mana heita'ahi ana tanaraau nei narau suria na'i marewanani, 'a 'ari tari na'i mae ana.*

² Ma tari madoraan 'anai ngau su'urahi. Na'i 'ohasi 'ia Saetan 'a bwane tau'aro na'i 'ado'adona Jiudas, garena Saemon Iskariot, 'anai ha'ato'oai 'ado'adona 'anai usuha'inia Jisas tanaraau

* **13:1** 13:1 'E nata herehere 'anai orisiai tatarani 'a o'ani. "Taraawa'a mau mai, 'ia Jisas 'a ta'ahiraau nei narau suria na'i marewanani. Ma na'i 'ohani, 'a ha'ata'inia tanaraau raha na haua i heita'ahi ana tanaraau."

maerongana. ³ 'Ia Jisas 'a 'iraraa do ni Ama 'a hau'i hako tanaai mena 'anai marungi'i mwane mareho hako, ma 'iraraa do'iia 'a boi baania God, ma'ai aho'i ro'u 'ari beia God. ⁴ Naasi mia Jisas 'a ura ara'a na'i 'oha narau ngau ma rahiai to'oni bohura'a ana. 'A daai mamango ma hiri'ia na'i wa'ana. ⁵ Naasi ma ringisiai wai auru na'i raronai rabo'o magu taraawa'a dori'i uwadaa'i rongoiusuri ana'i, ma ha'amamaha 'iniai mamango na hiri'ia na'i wa'ana. ⁶ Na'i 'oha na tari mai beia Saemon Pita, 'ia Pita 'a o'ani 'inia, "Araha, ni 'uaana na'oigui dori'i 'iniai uwagu?"

⁷ Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "Na'i 'ohani 'o ai'a aidangisia mau taranai taha naugu haa o'asi 'inia, ma'ata ta 'oha 'oigui aidangisia mau."

⁸ Mia Pita 'agu ha'atee ha'abwarasia o'ani, "Ai'a, 'inau 'o bwa'i dori'i uwagu!"

Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "'Onaa 'au bwa'i dori'i uwamu, i'oe ai'a ta'i 'iniraau noni agu'i."

⁹ Mia Saemon Pita 'a o'ani, "Araha, na'oi abui dori'i moi uwagu'i, 'oi dori'i ro'u i rimagu, mana bwaugu ro'u."

¹⁰ Mia Jisas 'agu o'ani 'inia, "'Ia mo'o na bwane mwa'anu wadiwadi'a, ai'a ta'isada do'aigui mwa'anu aho'i ro'u, ma'ata ni uwana'i moi naigu dori'i. 'Iamou mou wadiwadi, ma ai'a do 'i'amou hako." ¹¹ 'A ha'atee o'asi, suria 'a 'iraraa do'e ta'i 'iniraau nai usuha'inia tanaraau maerongana. Naasi taranai taha na o'ani 'inia, "Ai'a do 'i'amou hako namou wadiwadi."

¹² Na'i 'oha na wasi'i hakoi uwadaa'i, 'a siri aho'i na'i to'oni ana ma heinagu auru, magu songa'iniraau o'ani, "Mou aidangisiai

mareho nau hauasi? ¹³⁻¹⁴ 'I'amou mou 'unuau 'inai ha'ausuri mana Araha. Ma ha'a-momori, 'inia 'inau naasi Araha mana ha'ausuri amoou. Tarana naasi, 'i'amou moi wasi'i hairiu i uwamoo'i haari'amou, suria 'inau 'au wasi'i uwamoo'i. ¹⁵ 'Inau 'au ha'ata'inia tana'amoui heiha'uuu 'anai suria. Moi haua 'onaai haua agua tana'amoui. ¹⁶ Wai 'unua ha'a-momori tana'amoui, 'a bwa'i sae tatau'aro do'ai ororiu di'uai bwauodo ana, ma bwa'i sae heheitaroha'i nai ororiu di'ua mo'o na ha'ataaria hur'a'a. ¹⁷ Na mareho 'isi mou bwane aidangisi'i hako. Naasi 'ia God 'ai ha'agorohi'amou 'onaa namoi ha'isuri'i.

¹⁸ "Na mareho nau 'unu'i 'isi, ai'a do'au hadanga'ini'amou hako. 'Inau 'au aidangi'samoui nei nau 'ome sigihi'amou. Na Ususu Maea 'a ha'arangasia hur'a'a o'ani, 'Na nei na ngau hasura'i beiau, 'iia nagu ha'imae beiau.'[†] ¹⁹ 'Inau 'au 'unua agau tana'amoui do neina 'oha nai to'o, moigu 'iraraa do 'inau naasi Ha'atahi. ²⁰ 'Inau wai 'unua ha'a-momori tana'amoui, 'iatei na ha'amaotoraui noni heheitaroha'i agu'i, 'a ha'amaotoau ro'u. Ma 'onaa 'iatei na ha'amaotoau, 'iia 'a ha'amaotoa ro'u a mo'o na ha'ataariau mai."

Jisas 'A Ha'arangasia Hura'a Do 'Ia Jiudas

*'Ai Usuha'inia Tanaraaui Maerongana
(Matiu 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)*

²¹ 'Ia Jisas 'a ha'atee o'asi, mana 'adoma'ina 'a ha'a-arungata'aia di'u ma ha'atee hur'a'a o'ani, "Inau wai 'unua ha'a-momori tana'amoui, 'e

[†] **13:18** 13:18 Psalm 41:9

ta'i 'ini'amou nai usuha'iniau tanaraaui maeron-gagu!"

²² Miraau rongoiusuri rau wanasiraau hairiu marau 'ado'ado sibasiba 'inia tei 'iniraau gasi na 'ia Jisas na 'unuasi. ²³ Ma'e ta'i 'iniraau rongoiusuri na 'ia Jisas 'a ta'ahia di'u.[‡] Mana rongoiusurisi 'a heinagu na'i bobona Jisas na'i dora ngaungau. ²⁴ Mia Saemon Pita 'a hauai ha'ara 'iniae rimana tanaai rongoiusurisi do'ai songa'inia Jisas 'inia tei nai hauai heresi.

²⁵ Mana rongoiusurisi 'a abesua wou beia Jisas ma o'ani 'inia, "Araha, 'iatei nai hauai heresi?"

²⁶ Mia Jisas 'a aramia o'ani, "'Ia mo'o na wai hqua tanaai dorai bredi nawai toha'inia dio na'i rabo'o, naasia mo'o nai usuha'iniau tanaraaui maerongagu." Mia Jisas 'a dauai dorai bredi ma toha'inia dio na'i rabo'o, magu haua tanaa Jiudas garena Saemon Iskariot. ²⁷ Na'i 'oha na 'ia Jiudas 'agu dauai bredisi, 'ia Saetan 'a rabe'a beia. Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "'Oi raurau beiai taha na'o 'adoma'iniiasi." ²⁸ Na'i 'oha na 'unu o'asi, ai'a ta ta'i 'iniraau nei narau awa 'isi nai 'iraraai taranai taha nagu ha'atee o'asi 'inia tanaa Jiudas. ²⁹ Tara'i nei 'iniraau rau 'adoma'inia do'ia Jisas 'a 'unu tanaa Jiudas 'anai 'ari hori'i ro'u tara'i mahoingau, ma'ua 'anai ha'i ha'a tanaraaui pohara. 'Inia 'ia Jiudas naasi na 'omesuriai ha'a adaau. ³⁰ Na'i 'oha na ngaua hakoi bredi, 'ia Jiudas 'a hasi surutae ma hora'a baaniraau. 'Ohasi 'a rodo'a.

[‡] **13:23** 13:23 Na'i Jon 21:24 'a 'unu do ni rongoiusuri na 'ia Jisas na ta'ahia di'u, naasi a mo'o na usuai bukani, ma rago i nei ra 'unu do 'ia naasi St. Jon.

Ha'atora Haoru

³¹ Murina moi hora'a na haa Jiudas baaniraau, 'ia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "Naasi 'a tari'a i mado-raa narai ha'ahauasaaau 'i Garei Inoni, mia God rai ha'ahauasaa 'ini'i mwane mareho nara to'o tanaau. ³² Ma na'i 'oha narai ha'ahauasaa God 'inai garena, 'ia God 'a bwa'i mamasi orea 'anai ha'ahauasaa o'asi ro'u i garena." ³³ Magu o'ani ro'u 'iniraau, "Arai garegu, 'inau bwa'i awa orea bei'amou. Moi sibaniau mamou bwa'i to'oagu. 'Onaai bwane 'unua agua tanaraaui Jiu, mawai 'unua tana'amou ro'u. Na dora nawai 'ariei, mou bwa'i matai taha na'iei. ³⁴ Naasi 'au haua tana'amou i ha'atora haoru. Moi ta'ahi'amou hairiu. 'Onaai ta'ahi'amou agua, 'i'amou mou ga'i ta'ahi'amou hairiu o'asi ro'u. ³⁵ Na heita'ahi namou haua tana'amou hairiu, 'ai ha'ata'inia tanaraaui mwane inoni nai marewana hako do 'i'amou ra'i rongoiusuri agu'i."

Jisas 'A 'Unua Tanaa Pita Do 'Ai Tohea

(Matiu 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ 'Ia Saemon Pita 'a songa'inia Jisas o'ani, "Araha, na'i hei na'oi 'ariei?"

Mia Jisas 'a aramia o'ani, "Na'i 'ohani 'o bwa'i matai suriau na'i dora na 'inau wai 'ari na'iei, ma'ata 'oigui haisuri mau na'i muri."

³⁷ Mia Pita 'a ha'atee o'ani, "Ni 'uaana na'o 'unua 'inia do'au bwa'i suri'o 'ohani? 'Inau 'au ha'aagau 'ohani 'anai mae taramu!"

³⁸ Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "Nii? 'Oi mae mora taragu? Wai 'unua ha'a-momori tana'o, na kua 'a bwa'i tataraoke mau na'i de'eni wa'aria mi'oe 'oi bwane tohe ha'a-oru do'o ai'a 'iraraau."

14

Jisas Na Tara 'Anai Ama

¹ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, "Mou abui ahutotou mai abui ta'aabemoou, ma'ata moi 'u'uria God, mamoi 'u'uriau. ² Na'i raronai rumana Amagu ra ragoi ahii, minau wai 'ari 'anai ha'aagau'i dora taramoou. 'Onaa na ga'i bwa'i o'asi, 'au ga'i bwa'i 'unua o'asi tana'amou. ³ Na'i 'oha na mwane mareho rai agau, 'inau wai boi 'anai wai'amou 'ari neina moi awa tarau beiau na'i dora na 'inau awaiei. ⁴ T'amou 'iraraai dora na 'inau wai 'ari na'iei, mana tara he'ua namou ga'i ataha 'inia na'iei."

⁵ Mia Tomas 'a o'ani, "Ai'a Araha, 'i'ameu ai'a aidangisiai dora na'oi 'ariei! 'Ai he'uaigu 'iraraa ameeui tara?"

⁶ Mia Jisas 'a o'ani, "'Inau na tara, 'i ha'a-momori, mana tahi. 'A bwa'i nei nai taha beiai Ama 'onaa na bwa'i suriau. ⁷ Tari 'ohani, mou ai'a aidangisia Amagu, 'inia mou ai'a huunai aidangisiau. Me taraawa'a na'i 'ohani ma 'ari'a, mou aidangisia mamou 'omesia'a."

⁸ Mia Pilip 'a o'ani 'inia, "Araha, 'oi ha'ata'inia tana'ameu i Ama, maigu aro i ahumee'i."

⁹ Mia Jisas 'a o'ani, "Pilip, 'inau 'au awa ore'a a bei'amou, ma'o ai'a aidangisiau mau? 'Iatei na 'omesiau, 'iia 'a 'omesiai Ama! Hoita, ni 'uaana na'o 'unua 'inia do wai ha'ata'inia tana'amou?

¹⁰ Ma 'ua Pilip? 'O ai'a hinihini do 'inau mia Amagu 'e ta'i? Taha nau maani'i tana'amou, ai'a do ra'i 'ado'adogu haariau, ma'ata ra'i 'adoma'ina'i a Amagu na awa beiau. ¹¹ Mou ga'i hinihiniau na'i 'oha nau 'unua do 'inau 'e ta'i be'inia Ama, mia Ama 'e ta'i beiau. 'Onaa

bwa'i, mamoi hinihini 'ini'i mareho nau haa'i.
¹² Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, na nei na hinihiniau, 'ai matai hau'i mareho na 'inau haa'i, maa'i matai haa'i maho raha di'u'i ro'u wou, 'iniai 'inau wai 'ari 'anai awa beia Ama.
¹³ 'Iniai suriau amoou, 'inau wai 'a'auhi'amou 'anai haua ta mareho namoi ha'anongia, neina 'iraauui noni rai ha'ahauasaa Ama 'iniai tatau'aro anai garena. ¹⁴ Ha'amomori, 'iniai suriau amoou, 'inau wai 'a'auhi'amou 'anai haua ta mareho namoi ha'anongia."

Jisas 'A Duruduru 'Iniai Hi'ona Maea

¹⁵ "Onaa mou ta'ahiau, mamoi araisuri'i ha'atora agu'i. ¹⁶ Minau wai ha'anongia Ama mai haua tana'amou ta hei'a'auhi nai awa tarau bei'amou. ¹⁷ 'Iia naasi Hi'ona Maea, 'ia mo'o na ha'ata'ini'i huru'ai mwane mareho ha'a-momori. 'Iraauui nei nara ai'a hinihiniau rau bwa'i dauai Hi'ona Maea, suria rau ai'a 'ome 'iraraa marau ai'a aidangisia. Mi'amou mou aidangisia. 'Ohani, 'iia 'a awa'a bei'amou, ma 'ai mono na'i raro-moou tarau.

¹⁸ "Inau bwa'i nugasi'amou mamoi awa 'onaa'i gare a'osi, 'iniai 'inau wai 'ari mawai aho'i ro'u mau mai bei'amou. ¹⁹ 'A bwa'i oreia miraaui nei narau ai'a hinihiniau ra bwa'i 'omesiau'a, ma'ata i'amou moi 'omesiau, suria 'inau wai tahi aho'i. Mi'amou moi tahi aho'i ro'u. ²⁰ Na'i 'oha nawai suruta'e aho'i baaniai mae, namoigui 'iraraa do 'inau 'e ta'i be'inia Ama. Mamoigui 'iraraa ro'u do 'inau 'e ta'i bei'amou, mi'amou ta'i beiau.

²¹ "Iraauui nei narau ha'isuri'i ha'atora agu'i, naasi narau ta'ahiau, ma suria rau ta'ahiau, 'ia Amagu 'ai ta'ahiraau ro'u. 'Inau wai ta'ahiraau, mawai ha'a-aidangisiraau 'iniau."

²² Mia Jiudas, ai'a Jiudas Iskariot, ma'ata 'i nata Jiudas 'a o'ani, "Araha, ni 'uaana na 'i'ameu moi na 'oi ha'a-aidangisi'ameu 'ini'o, ma bwa'i tanaraaui noni nai marewana hako?"

²³ Mia Jisas 'a o'ani, "'Iatei na ta'ahiau, 'ai araisuri'i ha'atee agu'i. Mia Amagu 'ai ta'ahia, me 'imiria miri boi 'anai awa beia. ²⁴ Miraauui nei narau ai'a ta'ahiau, rau bwa'i raba araisuri'i ha'atee agu'i. Mamoi 'iraraa do ni mareho nau 'unu'i ai'a ha'atee agu'i haariau. Ni mareho nau maani'i ra boi baania Ama na ha'ataariau mai.

²⁵ "Nau 'unu'i tana'amoui mareho 'isi na'i 'oha nau awa mau bei'amou. ²⁶ Ma'ata na'i 'oha nawai hano baani'amou, ni Hei'a'auhi 'ai boi 'anai ha'a-aidangisi'amou 'ini'i mwane maho, mai ha'a 'adoma'i aho'isi'amou tarau 'ini'i taha nau 'unu'i tana'amou. Mana Hei'a'auhisi naasi 'i Hi'ona Maea na 'ia Amagu 'ai ha'ataaria mai 'anai ura 'iniau. ²⁷ 'Ai abui ta'aabemoou ma'ua moi abu mamaa'u. 'Inia 'inau wai ha'apapaku'i 'adoma'imoo'i nara torakoke. 'Iraaui noni nai marewana ra bwa'i matai ha'apapaku'i o'asi 'adoma'imoo'i. ²⁸ Moi 'adoma'i aho'isiasi taha nau 'unua tana'amou do 'inau wai 'ari baani'amou, ma'ata wai aho'i ro'u mau mai bei'amou. 'Onaa namou huunai ta'ahiau mou ga'i wa'ewa'e 'iniai hano nawai haua 'ari beia Ama, 'inia 'iia 'a ororiu di'u ro'u baaniau. ²⁹ 'Inau 'unu'i agau tana'amou i mareho 'isi, do nei namoi hinihini na'i 'oha narai to'o. ³⁰ 'Augu ai'a to'oraa'a ro'u ta madoraa tewa 'anai 'unu'i tara'i mareho ro'u tana'amou, 'inia na mwaeraha ta'aa anai marewanani 'a gaarangi'a. 'Iia ai'a to'o mena 'anai marungiau, ³¹ ma'ata 'inau wai hauai mareho na 'ia Amagu 'a 'irisia dowai haua, miraauui noni rai aidangisia

do 'inau 'au ta'ahia. Hoita, moi suruta'e magai hano."

15

Jisas Na Huunai Abe Odonai Hasi'ei

¹ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani ro'u tanaraaui rongoiusuri ana'i, "Inau naasi huunai abe odonai hasi'ei nara 'unua 'iniai grep, me 'ia Amagu naasi na odora'iniai mou. ² 'Iia 'a ruhuusi'i raraa nara ai'a hungu ma taapuru orima'ini'i raraa nara matai hungu marai hungu goro ro'u wou. ³ T'amou, ni tahingamoo'i ra wadiwadi hako'a 'iniai dau'i amoou i ha'atee agu'i. ⁴ Moi hasi tarau beiau, minau wai hasi tarau bei'amou. 'Inia na raraai hasi'ei 'a bwa'i matai hungu haaria 'onaa na bwa'i hasi wou na'i abena. Hoita, 'i'amou bwa'i matai hungu ro'u 'onaa namou bwa'i hasi mai beiau.

⁵ "Io, 'inau naasi abe odonai hasi'ei, me 'i'amou naasi raraa. 'Iatei na hasi beiau minau hasi beia, 'ai hungu rago goro. 'Inia 'a bwa'i maho namoi matai haua ta'iniau. ⁶ 'Onaa 'iatei na ai'a hasi beiau, 'iia 'a 'onaa raraa nara taba gata'inia ma maria'a. 'Inia na raraa o'asi, rai gaasi goni'i na'i robo 'anai suu gata'ini'i. ⁷ Ma 'onaa na'oi hasi tarau beiau, mana ha'atee agu'i rai awa tarau bei'o, 'ia God 'a matai haua tana'o ta maho na i'oe 'oi ha'anongia. ⁸ 'Onaa moi hungu goro, rai ha'ahauasaa i Amagu marai aidangisia do 'i'amou ra'i huudi rongoiusuri agu'i.

⁹ "'Inau 'au ta'ahi'amou 'onaa i ta'ahiau na haa Amagu. Naasi moi hasi tarau beiau neina

moi awa tarau na'i heita'ahi agua. **10** 'Inau 'au araisuri'i ha'atora ana'ia Amagu, mana heita'ahi ana 'a awa tarau beiau. 'A o'asi ro'u, 'onaa namoi araisuri'i ha'atora agu'i, na heita'ahi agua 'ai awa tarau ro'u bei'amou.

11 "Inau 'au 'unua o'asi tana'amou, do neina moi honu 'iniai wa'ewa'e 'onaaiau, mana wa'ewa'e amoou 'ai honu aharau. **12** Naani ha'atora agua tana'amou—moi ta'ahi'amou hairiu 'onaa i ta'ahi'amou agua. **13** 'Oha na 'e sae na mae dingadi geresae ana'i, ai'a ta here'a ro'u naigui goro di'uai heresi 'anai ha'ata'iniai heita'ahi ana tanaraau! **14** T'amou ra'i geresae agu'i 'onaa namoi araisuri'i ha'atora agu'i. **15** 'Ohani 'au bwa'i 'unu noni tatau'aro agu'i 'ini'amou. 'Inia na bwauodo 'a bwa'i ha'a-aidangisiraau noni tatau'aro ana'i 'ini'i mwani mareho na haa'i. Naasi 'inau wai 'unu'amou 'ini'i geresae agu'i, 'inia ni mareho na 'ia Amagu 'a 'unu'i tanaau, 'au ha'a-aidangisi'amou hako 'ini'i. **16** T'amou ai'a 'ome sigihiau. 'Inau nau 'ome sigihi'amou, mau haua tana'amou i tau'aro domoi hora'a 'anai hungu 'ini'i hua narai awa tarau. Naasi 'ia Amagu 'aigui haua tana'amoui taha namoi ha'anongia, 'iniae suriau amoou. **17** Naani ha'atora agua tana'amou—moi ta'ahi'amou hairiu."

Jisas 'A Ha'abasuraaui Rongoiusuri Ana'i

18 "'Onaa 'iraaui nei narau ai'a hinihiniau ra 'utai'amou, moi 'iraraa do 'inau naasi nara 'utaiau na'i na'o maragu 'utai'amou ro'u na'i muri. **19** 'Onaa namoi awa moi 'onaa iraaus, rau ga'i ta'ahi'amou, magu ai'a. 'Inau 'au

sigihi'amou 'anai sigi baaniraau, neina moi abui awa 'onaaираau. Naasi tarana narau 'utai'amou 'inia. ²⁰ Mōi aidangisiai taha nau bwane 'unua tana'amou. Na inoni tatau'aro 'a ai'a ororiu di'uai bwaуodo ana. Naasi 'onaa namou 'iraraa do ra norata'aiau, 'ai o'asi ro'u tana'amou. Ma 'onaa nara araisuri'i ha'ausuringa'i agu'i, 'ai o'asi ro'u tana'amou! ²¹ Iraau nei narau ai'a hinihiniau rai haua o'asi, suria i'amou ra'i noni agu'i, miraau ai'a aidangisia God na ha'ataariau mai. ²² Onaa nau ga'i bwa'i boi 'anai hadahada tanaraau ani, 'iraau rau ga'i bwa'i arunga 'ino'a na'i maana God 'iniae 'utaiau narau haa. Me na'i 'ohani rau 'utaiau'a, maigu bwara tanaraau 'anai 'unua do rau ai'a taritari'a. ²³ Iatei na 'utaiau, 'iia 'a 'utaia ro'ua Amagu. ²⁴ Onaa nau ga'i bwa'i hau'i ha'abu'oahu na ai'a tanei'a ro'u nai haa'i, rau ga'i bwa'i arunga 'ino'a ro'u. Me na'i 'ohani, rei'uaa narau 'omesi'i ha'abu'oahu nau hau'i, miraau 'utaimiria moe'a mau i Amagu. ²⁵ Ma'ata 'a o'asi do neina 'ai to'o ha'a-momori Usu-usu Maea na o'ani, 'Ra to'o 'utaiau moi.'* ²⁶ Inau wai ha'ataaria mai hei'a'auhi baaniai Ama. 'Iia naasi Hi'ona Maea, 'ia mo'o na ha'ata'ini'i hur'a'i mwane mareho ha'a-momori. Mana'i 'oha nai boi, 'ai 'unu'i tana'amou i mwane mareho 'iniau. ²⁷ Mi'amou moigui hur'a 'anai taroha'iniau ro'u tanaraau noni, 'inia i'amou namou awa mau mai beiau 'oha nau taraawa'a hauai tatau'aro agua tari mau na'i 'ohani."

16

¹ "Inau 'au 'unu'i mareho 'isi tana'amou, do neina i'amou moi abui 'adoma'i wanusi 'iniau

* **15:25** 15:25 Psalm 35:19; 69:4

na'i 'oha narai here ha'a-ta'ai'amou. ² 'Iraaui noni rai ha'a-abu'amou 'anai siri suri'i rumani ha'arahesi 'anai ha'arahesi, mana'i 'oha nai boi mau, 'iraau nei narai ngahu ha'amaesi'amou rai 'adoma'inia do here narau hauasi rau haa tanaa God. ³ Rai haa o'asi, suria rau ai'a aidangisia Ama, marau ai'a aidangisiau. ⁴ 'Inau 'au 'unu'i tana'amoui mareho 'isi, do na'i 'oha naraigui to'o, moigui aidangisia do 'inau 'au bwane ha'abasu'amou 'ini'i. Nau ai'a bwane 'unu'i tana'amou mau na'i na'o, 'iniai awa agua oreia mau bei'amou."

Na Tatau'aro Anai Hi'ona Maea

⁵ "Mana'i 'ohani, wai 'ari aho'i'a beia mo'o na ha'ataariau mai, ma ai'a ta ta'i abe 'ini'amou nai songa'iniau 'iniai dora na 'inau wai 'ariei. ⁶ 'Au 'iraraa do mou ahutotou di'u 'ini'i mareho nau 'unu'i tana'amousi. ⁷ Ma'ata 'a goro di'u do 'inau wai hano, 'inia 'onaa nau bwa'i hano, na Hi'ona Maea 'a bwa'i boi 'anai 'a'auhi'amou. Me 'onaa nawai hano, naasi nawai ha'ataaria mai. ⁸ Mana'i 'oha nai boi, 'ai ha'a-'ome 'irararaau noni nai marewana 'ini'i ora-ora'a adaa'i, ma he'ua i awaha na odo-odo ma 'iniai hihiiri nai boi ta'oha. ⁹ 'Ai ha'a-'ome 'irararaau 'ini'i ora-ora'a adaa'i suria rau ai'a hinihiniau. ¹⁰ 'Ai ha'a-aidangisiraau 'iniai awaha na odo-odo, 'inia 'inau wai 'ari beia Ama mamougu bwa'i 'omesiau'a ro'u. ¹¹ Ma'ai ha'a-aidangisiraau 'iniai hihiiri, 'inia 'ia God 'a bwani hiiria Saetan na heimarungi na'i marewanani.

¹² "A rago di'u i mareho 'anai maani'i tana'amou, maigui bwara tana'amou 'anai aidangisi'i hako. ¹³ Ma'ata, na'i 'oha na Hi'ona Maea ni ha'a-momori 'ai boi, 'iia 'ai ha'a-aidangisi'amou

'ini'i mwane mareho nara ha'a-momori. 'Iia 'a bwa'i maani'i mareho moi suriai 'adoma'ina, ma'ata 'ai maani'i taha na rongo'i beia God. 'Iia 'ai maani'i tana'amoui taha naraigui to'o mau. ¹⁴ 'Iia 'ai ha'ahauasaau, 'inia 'iia 'ai maani'i tana'amoui taha na 'inau 'au maani'i tanaa. ¹⁵ Na mwane mareho na 'ia Ama na to'ora'i, 'iia agu'i. Naasi mareho nau 'unua 'inia do ni Hi'ona Maea 'ai maani'i tana'amoui taha na 'inau 'au maani'i."

Ahutotou 'Ai Aho'ita'i Wa'ewa'e

¹⁶ Mia Jisas 'a o'ani ro'u 'iniraau rongoiusuri ana'i, "A bwa'i orea mamou bwa'i 'omesiau ga'u, ma bwa'i orea mamoi 'omesiau aho'i ro'u."

¹⁷ Ma tara'i nei 'iniraau rongoiusuri ana'i raugu heisosonga'i hairiu o'ani, "Ini 'uaana na 'unua 'inia do ta gere madoraa gau bwa'i 'omesia ga'u, ma na'i muri gaigui 'omesia aho'i ro'u? Ma'ua na 'unua 'inia do 'iia 'ai 'ari beia Amana? ¹⁸ 'Igaau gau ai'a aidangisiasi 'ado'ado 'anai gere madoraasi."

¹⁹ 'Ia Jisas 'a 'iraraa do 'iraau rau raba songa'inia, magu o'ani 'iniraau, "A 'ua, 'a kakui ahumooou 'ini 'unua agua do 'a bwa'i orea mamou bwa'i 'omesiau ga'u, ma bwa'i orea mamoi 'omesiau ro'u aho'i? ²⁰ Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, 'i'amou moi angi mamoi ahutotou di'u 'iniai here narai haua gugua, ma'ata 'iraau noni nara ai'a hinihiniau rai wa'ewa'e 'inia. Moi ahutotou, ma'ata ni ahutotou namoi haa 'ai aho'ita'i wa'ewa'e 'ini 'omesia amoou i boi aho'i agua. ²¹ 'Ai 'onaai urao na maesi ahu 'anai ha'ahutaai gare. Mana'i 'oha na gare ana 'a huta, 'a kaku'aai mata'i, ma wa'ewa'e, 'inia i gare 'a huta mai na'i marewana. ²² 'Ai o'asi ro'uta

tana'amou. Na'i 'ohani mou ahutotou. Ma'ata na'i 'oha nagai hairee'i ro'u, 'i'amou moigui wa'ewa'e di'u ro'u wou, mana wa'ewa'e namoi to'oraa 'a bwa'i tanei nai ha'a-ai'aa baani'amou. ²³ Na'i 'ohasi, 'a bwa'i mareho namoi ha'anongia beiau. Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, 'ia Ama 'ai haua tana'amou taha namoi ha'angonia, 'inia 'i'amou ra'i rongoiusuri agu'i. ²⁴ Tari mai 'ohani, ai'a ta mareho mau namoi ha'anongia mau 'onaa rongoiusuri agu'i. Moi ha'anongi, naasi mamoigui dauai taha namoi ha'anongia, mamoigui honu 'iniae wa'ewa'e."

Jisas 'A Ha'aheho'i Hakoi Mwane Mena

Anai Marewanani

²⁵ Mia Jisas 'a o'ani ro'u 'iniraaui rongoiusuri ana'i, "Inau 'au maani'i mareho 'isi tana'amou 'ini'i heiha'auu. Ma 'e 'oha nai boi mau 'au bwa'i hau'i heiha'auu, ma'ata wai mamaani odo-odo moi tana'amou 'iniae Ama. ²⁶ Naasi mamoigui ha'anongia haarimoo 'iniae hagu amoou beiau. 'Inau 'augu bwa'i ha'anongi'a tana'amou, ²⁷ 'inia 'ia Ama 'a ta'ahi'amou suria 'i'amou mou ta'ahiau mamou hinihinia do'inau 'au boi baania God. ²⁸ 'Inau 'au boi baania Ama mau boi na'i marewana, mana'i 'ohani wai hano baaniai marewana mawai aho'i 'ari beia Ama."

²⁹ Miraauui rongoiusuri ana'i rau o'ani 'inia, "Na'i 'ohani meugu aidangisi'i goro i mareho na'o 'unu'i, 'inia 'o ai'a haa'i ha'atee heiha'auu suri'i mamaani amu'i. ³⁰ Naasi meu 'iraraa do i'oe 'o aidangisi'i mwane mareho hako, ma rei'uaa nameu ai'a songa'ini'o mau 'inia ta maho, me i'oe 'o bwane aidangisi'i 'adoma'imee'i. Naasi meugu hinihini do i'oe 'o boi baania God."

³¹ 'Ia Jisas 'agu songa'iniraauui o'ani, "Nii? Naasi mougu hinihiniau ha'a-momori'a? ³² 'E madoraa nai boi, mana madoraasi naani'a na 'i'amou hako moi 'adarara, 'e nei ma hano baaniau 'ari 'omaan ana. Ma'ata 'inau bwa'i awa haraariau, 'inia 'ia Ama na awa beiau. ³³ 'Inau 'au 'unu'i o'asi tana'amou mareho 'isi, neina 'iniai hagu amoou beiau, rai abui torakoke 'adoma'imoo'i. Na'i marewanani moi to'oadi mwane mareho bwara. Ma'ata moi ura baabau! Suria 'inau bwane ha'ahehoai mena anai marewanani."

17

Jisas 'A Ha'arahesi 'Iniraauui Noni Hinihini

¹ 'Oha 'ia Jisas 'a 'unu'i hakoi mareho 'isi, 'a wana ara'ai Aro ma ha'atee o'ani,

"Ama, ni madoraa naani'a. 'Oi ha'ahauasaaai Garemu, neina 'inau, 'i Garemu, waigui ha'ahauasa'o ro'u. ² I'oe na'o ha'awateau 'anai marungiraau hakoi noni neina wai hauai tahi tarau tanaraauui noni na'o hauraau mai tanaau. ³ Mana tahi tarau naani, do 'iraauui noni rai aidangisi'o, 'i ta'i huunai God ha'a-momori, marai aidangisiau ro'ua Jisas Kraest na'o ha'ataariau mai. ⁴ 'Inau 'au ha'ahauasa'o na'i marewanani, 'inia 'au haa'i'a i tatau'aro na'o ha'ataariau mai 'anai haa'i. ⁵ Ama, na'i 'oha nawai awa aho'i bei'o, 'au 'irisia do'oi ha'ahauasaaau 'onaa'i ha'ahauasaaau ga'u amua na'i 'oha na 'inau awa ga'u bei'o mau mai maagu pwa'ara i marewana.

⁶ 'Inau 'au ha'ata'ini'o tanaraauui mwane 'ini. Rau awa ga'u 'onaa'iraauui noni nai marewanani, ma'o hauraau mai tanaau. 'Iraau ra'i noni amu'i ma'o hau'i mai tanaau. 'Iraau rau araisuri'i ha'atee amu'i. ⁷ Naasi rau aidangisia do ni

mwane mareho hako nau 'unu'i mau haa'i, ra boi baani'o. ⁸ Ni mwane ha'ausuringa'i na'o hau'i mai tanaau 'au hau'i hako tanaraau, marau dau'i. Rau aidangisia goro do 'inau 'au boi baani'o, me i'oe na'o ha'ataariau mai.

⁹ Ni ha'arahesi aguani, 'au ai'a haua 'iniraauui noni nara ai'a hinihiniau. Me 'au ha'arahesi 'iniraauui nei na'o hau'i mai tanaau, suria 'iraau ra'i nei amu'i. ¹⁰ Miraauui nei amu'i 'iia agu'i, mana nei agu'i 'iia amu'i. Mei suri'i tahingadaa'i, na mena mana gorohagu ra ha'ata'inia hura'a tanaraauui noni. ¹¹ Naani wai hano'a baaniai marewana maugu bwa'i awa'a ro'u na'iei. Wai aho'i 'ariwou bei'o miraauui nei amu'i rai awa mau. Ama Maea, 'oi taatahi bwarasiraau ma'oi 'omesuriraau 'iniai mena amua, 'i ta'i mena na'o haua mai tanaau. 'Oi haua o'asi neina rai ha'i ta'i 'onaaigaraa. ¹² Na'i 'oha na 'inau 'au awa beiraau, 'au taatahi bwarasiraau 'iniai mena amua. 'Au 'omesuriraau goro ma 'e ta'i nei moi 'iniraau na ai'aa baaniau. Naasia mo'o na ta'aasi* na ta'isada do'ai siri na'i mae tarau, do neina 'i Usu-usu Maea 'ai to'o ha'a-momori.

¹³ Naani wai 'ari'a wou bei'o. 'Inau 'unu'i mwane mareho 'ini tanaraau na'i 'oha nau awa mau beiraau, do neina rai honu 'iniai wa'ewa'e 'onaaai wa'ewa'e nau haa. ¹⁴ 'Au hau'i tanaraauui ha'ausuringa'i amu'i, miraauui nei narau ai'a hinihiniau ra 'itaraau suria 'iraau ai'a ha'isuri'i barongadaa'i, 'onaaiau nau ai'a ha'isuri'i ro'u. ¹⁵ Nau ai'a ha'anongia do'oi wairaaau baaniai marewana, ma'ata 'au ha'angoni'o do'oi 'omesuriraau baania mo'o na ta'aa di'usi, 'ia Saetan. ¹⁶ 'Iraau ai'a anai

* **17:12** Mo'o na ta'aasi: 'Ia Jiudas Iskariot

marewanani, 'onaaiau nau ai'a anai marewanani. ¹⁷ 'Oi ha'amaearaaau 'ini'i ha'ausuringa'i amu'i neina rai hauai tau'aro amua. 'Inia na ha'ausuringa'i amu'i ra ha'ata'iniai taha na ha'a-momori. ¹⁸ 'Inau 'au ha'a-taariraau hora'a na'i marewana hako 'onaa'i ha'ataariau amua mai na'i marewanani. ¹⁹ 'Inau 'au wateau haariau tana'o 'anai 'a'auhiraau, do neina 'iraau rai wateraaau haraariraau hako tana'o 'anai hauai tau'aro amua.

²⁰ Hoita. Nau ai'a ha'arahesi 'iniraau moi rongoiusuri 'ini, me 'iniraau ro'u i nei narai hinihiniau na'i 'oha rai maaniai tarohagu tanaraau. ²¹ Ama! 'Au ha'arahesi do 'iraau hakoi nei narai hinihiniau rai ta'i, 'onaa 'inau mi'oe gara ta'i, i'oe na'i beiau minau na'i bei'o. Mau ha'arahesi do 'iraau rai ha'i ta'i beigaraa, neina inoni nai marewana hako raigui hinihinia do i'oe na'o ha'ataariau. ²² 'Au haua tanaraaui mena mana goroha na'o haua tanaau. 'Au haua tanaraau do neina rai ha'i ta'i, 'onaa'i ha'i ta'i agaraa. ²³ 'Inau na'i beiraau, mi'oe na'i beiau, neina 'iraau rai ha'i ta'i ha'a-momori. Naasi na mwane inoni nai marewana hako rai aidangisia do i'oe na'o ha'ataariau mai, ma'o ta'ahiraau noni hinihini ta'isada moi 'onaa'i ta'ahiau na'o haa.

²⁴ Ama. 'Au 'irisia do 'iraau nei na'o hau'i mai tanaau rai awa beiau na'i dora na wai awa ie, neina rai 'omesiai rarahagu mana hauasa nau haua, ni raraha mana hauasa na'o haua tanaau 'iniai ta'ahiau mai mau amua maagu pwa'ara i marewana. ²⁵ Ama! I'oe 'o odo-odo. 'Iraau noni narau ai'a hinihiniau, rau ai'a aidangisi'o. Ma'ata 'inau 'au aidangisi'o, miraaui nei agu'i rau 'iraraa do i'oe na'o ha'ataariau mai. ²⁶ 'Inau

'au ha'a-aidangiraau 'ini'o, mau bwa'i agohe 'anai haua o'asi, neina heita'ahi amua tanaau 'ai awa beiraau, minau ro'u beiraau."

18

Jisas Ra Daua

(*Matiu 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53*)

¹ 'Oha na 'ia Jisas 'a ha'arahesi hako, 'a wairaaui rongoiusuri ana'i 'ari na'i nata bataraau 'iniae marawai Kidron. Marau 'ariwou awa na'i dora ra hasi 'ana hasi'e'i 'oliv. ² Mia Jiudas, 'ia mo'o na hano ani 'anai usuha'inia Jisas tanaraaui maerongana, 'a 'iraraai dorasi, suria na'i dorasi 'ia Jisas 'a wairaaau tarau 'ariei rongoiusuri ana'i.

³ Hoita, na'i 'ohasi 'ia Jiudas 'a wairaaau mai ruruhai hehei'oi ni Rom beiraau ro'u tara'i sae hehei'oi naraau 'omesuriai Ruma Maea na 'iraau Na'ohadaa'i Piriisi mana Farisei rau ha'ataari'i. Rau waa'i mareho hehei'oi adaa'i, mana mareho ni ha'amarewa, marau ataha wou na'i dorasi. ⁴ Jisas 'a bwane aidangisi'i hakoi taha narai to'o tanaa. Naasi ma 'ariwou 'anai heisadoi beiraau, ma o'ani, "Iatei namou sibania?"

⁵ Miraau o'ani, "Ia Jisas ni Nasaret."

Mia Jisas 'a o'ani, "Nei nauni."

Mana'i 'ohasi, 'ia Jiudas 'a ura ro'u moi beiraau sae hehei'oi. ⁶ Hoita, mana'i 'oha na o'ani 'iniraau, "Nei nauni," rau su'a marau ahurenga hako aurui ano! ⁷ Magu songa'iniraau ro'u o'ani, "Iatei namou sibania?"

Miraau o'ani ro'u 'inia, "Ia Jisas ni Nasaret."

⁸ Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraau, "Au bwane 'unua tana'amou niani do neinauni. Ma 'onaa na 'inau namou sibaniau, mamoi nugasiraau

rongoiusuri agu'i 'ini marai hano." ⁹ 'A haua o'asi neina 'ai to'o ha'a-momori mareho na 'unua na'i 'oha na o'ani, "Ai'a ta ta'i 'iniraauui nei na'o hau'i tanaau nai ai'aa."*

¹⁰ Mia Saemon Pita na awa beiai naihi. 'A rahia hora'a ma taba taahiai karinga odonai sae tatau'aro anai Na'ohadaauui Piriisi. Na atana 'ia Malkas. ¹¹ Mia Jisas 'a o'ani 'inia Pita, "Oi nugaa aho'i naihi amua na'i dora 'ana! 'O ai'a 'iraraa do 'inau wai rongomaata'i 'onaai 'irisia ana Amagu?"

Jisas Ra Waia 'Ari Tanaa 'Anas

¹² Naasi miraaui hehei'oi mana bwauodo adaa'i, beiraauui sae hehei'oi narau 'omesuriai Ruma Maea ana God, rau daua Jisas marau ho'o goni'i rimana'i. ¹³ Na'i na'o rau waia ga'u tanaa 'Anas, i amana urao ana Kaeafas. 'Ia Kaeafas naasi Na'ohadaauui Piriisi 'anai harisi naasi mia 'Anas na Na'ohadaauui Piriisi ga'u na'i na'o. ¹⁴ Mia Kaeafas naasia mo'o na bwane 'unua tanaraauui saemaua adaa'i Jiu do 'a ga'i goro do 'onaa ta ta'i nei 'ai mae dingadaauui mwane inoni hako.

'Etanai Tohe Na Haua Pita

(Matiu 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ 'Ia Pita beiai ta'i rongoiusuri ro'u raru hano suria Jisas. Mana nata rongoiusurisi, raru haimatai'i Na'ohadaauui Piriisi naasi. Na tarana naasi 'iia ra ha'awatea 'anai siri na'i dora a'ora na'i maanai ruma anai Na'ohadaauui Piriisi nara waia siri eia Jisas. ¹⁶ Mia Pita 'a ura moi hora'a na'i maanai bara. Mana nata rongoiusurisi 'a siri ma aho'i hora'a ma hadahada beiai gere urao na

* **18:9** Ai'aa: Wanasiai koment na'i Jon 17:12

'omesuriai maanai barasi magu waia siri a Pita.
17 'Oha nararu siri, na uraosi 'a wanasia Pita ma o'ani 'inia, "Ni'oe ro'usi ta'i rongoiusuri ana Jisas gasi!"

Mia Pita 'a tohe ma o'ani 'inia, "Ai'a, 'inau ai'a."

18 Miraauui noni tatau'aro na'i rumasi, miraaui sae hehei'oi narau 'omesuriai Ruma Maea ana God rau ura garigariai 'eu narau togaa na'isi 'anai waari'u, 'inia na'i 'ohasi 'e madoraa na rodo 'a wanusi. Mia Pita 'a 'ariwou 'anai waari'u ro'u beiraau.

'Ia 'Anas 'A Sosonga'inia Jisas

(*Matiu 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71*)

19 Mia 'Anas 'agu songa'inia Jisas 'iniraauui rongoiusuri ana'i, ma 'ini'i ro'u i ha'ausuringa'i ana'i. **20** Mia Jisas 'a aramia o'ani, "Ni mareho nau maani'i 'au maani'i hako hur'a tanaraauui noni. Suria 'ado 'oha 'au mamaani suri'i dora ni rurugoni agaa'i 'onaai ruma ni ha'arahesi, mana'i Ruma Maea ana God. Ai'a ta ta'i maho nawai girua ta'iniraau. **21** Ni 'uaana na'ogu hau'i 'iniae heisonga'i 'isi tanaau? 'Oi songa'iniraauui nei narau rongo'i taha nau maani'i. 'Iraau narau 'irara'i mareho nau maani'i."

22 Ma'e ta'i 'iniraauui sae hehei'oi na 'omesuriai Ruma Maea ana God 'a boi ma hidariai babana Jisas ma o'ani, "To'e 'o ga'i bwa'i hadahada o'asi tanaai Na'ohadaau Piriiisi!"

23 Mia Jisas 'a o'ani, "Onaa 'e maho ta'aa nau 'unua hur'a ma'oi 'unua hur'a magai rongoa. Ma 'onaa 'a odo-odo i mareho nau 'unua, ma 'e taranai taha na'o hidariau 'inia?"

24 Mia 'Anas 'a ha'ataaria Jisas 'ari tanaa Kaeafas bei'i mau i ho'oho'o na'i rimana'i.

*Ruana Mana Orunai Tohe Na Haua Pita
(Matiu 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)*

²⁵ 'Oha na 'ia Pita 'a ura mau 'isi 'anai waari'u, 'e ta'i 'iniraau sae 'isi na o'ani 'inia, "A 'ua? I'oe ro'u ta'i 'iniraau rongoiusuri ana'ia mo'osi?"

Mia Pita 'a tohe, 'a o'ani, "Ai'a, 'inau ai'a."

²⁶ Ma'e ta'i 'ini'i noni tatau'aro anai Na'ohadaau Pirisi, 'e sae na heito'oranga'i beia mo'o na 'ia Pita na taba taahiai karingana ani, 'a o'ani, "'Inau 'au 'omesi'o ro'u beia mo'osi na'i 'oha nara daua 'ari moui hasi'ei ani."

²⁷ Mia Pita 'a tohe ro'u mau. Raugu rongo mana kua 'a tataraoke'a.

*Jisas Ra Waia 'Ari Tanaa Paelat
(Matiu 27:1-2, 11-31; Mak 15:1-20; Luk 23:1-25)*

²⁸ Na heisonga'i narau haa'i tanaa Jisas na'i ruma ana Kaeafas 'a wairau taro 'ari na'i haho'oa ta'aa. Naasi maraugu waia 'ari na'i kae ruma raha anai ai Rom na Primia 'anai Provensi naasi. Miraauai ai Jiu 'isi rau ai'a siri na'i rumasi, 'inia 'onaa narai siri na'i ruma anai nei na ai'a Jiu, rau 'adoma'inia dorai do'o'a na'i maana God marau bwa'igui ha'i ta'i a beiraau noni 'oha rai ha'ato'oai rongo ni Roho Aharau. ²⁹ Mana Primia, 'ia Paelat, 'a hora'a wou na'i abau 'omaa beiraau ma o'ani 'iniraau, "E taha namou ha'ahunia 'inia mo'oni?"

³⁰ Naasi marau aramia o'ani, "'Iameu ga'i bwa'i waia mai tana'o 'onaa na ga'i bwa'i ha'i sae hehere ta'aa!"

³¹ Mia Paelat 'agu o'ani 'iniraau, "Namoi waia mamoi hiuria suriai ringe amoou."

Miraaugu aramia Paelat o'ani, "'I'amoui Rom mou ai'a ha'awatea domei ngahu ha'amaesia ta

sae." ³² Naasi 'a to'o ha'a-momori'a 'i mareho 'ia Jisas na 'unua 'iniai he'uai mae nai haa.

³³ Mia Paelat 'a siri aho'i rumma ma 'unua dorai waia siri a Jisas, ma o'ani 'inia, "A 'ua? I'oe naasi Mwaeraha adaaui Jiu?"

³⁴ Mia Jisas 'a aramia o'ani, "A 'ua? I'oe na'o 'adoma'inia haari'o i heisonga'i na'o haua tanaausi, ma'ua 'e sae moi na 'unua tana'o?"

³⁵ Mia Paelat 'a o'ani, "'Eii, 'inau ai'a ai Jiu! 'Iraau haariraau nei amu'i narau wai'o maini nara raba 'iraraai mahosi. 'E taha na'o ha'atari'aa?"

³⁶ Mia Jisas 'agu aramia o'ani, "'Inau ai'a mwaeraha anai marewanani. 'Onaa nawai mwaeraha anai marewana, 'iraau nei agu'i rau gal'i heingahui beiraau saemaua adaa'i Jiu narau boi 'anai dauau. Ma'ata ni dora ni heimarungi agua ai'a na'i marewanani."

³⁷ 'Ia Paelat 'a o'ani 'inia Jisas, "Naasi, i'oe 'e mwaeraha? Nita?"

Mia Jisas 'agu aramia o'ani, "I'oe na'o 'unua do 'inau 'e mwaeraha, ma'o ha'a-momori. Naasi tarana nau huta mai 'inia. 'Au boi na'i marewana 'anai taroha'iniai taha na ha'a-momori, miraaui nei narau ta'ahiai taha na ha'a-momori, rau araisuriau."

³⁸ Mia Paelat 'a songa'inia ro'u o'ani, "'E taha naasi ha'a-momori?"

Magu aho'i ro'u hora'ai abau 'omaa beiraau Jiu ma o'ani 'iniraau, "'Inau ai'a to'oana ta mareho taritari'a nai haua. ³⁹ Ma'ata 'i'amou mou to'oraai ringe 'anai ha'anongiau 'anai ha'ahura'ahia ta sae baaniai rumanih'o 'ado harisi na'i madoraa ni Roho Aharau. Ma 'ua?

Mou 'irisia dowai ruhasiai Mwaeraha amoou i Jiu?"

⁴⁰ Miraau kae awara aho'i tanaa o'ani, "Ia mo'osi 'oi abui ruhasia, ma'ata 'ia Barabas nameu 'irisia!" ('Iasia Barabas 'e sae hehere ta'aa na awa na'i rumaniko'o).

19

¹ Mia Paelat 'a 'unua tanaraaui noni hehei'oi dorai waia Jisas marai rohoa 'iniae hasiwaro baabau. ² 'Oha narau rohoa hako, rau tau'aronai hihiiri bwau waroraraki marau darasia na'i bwauna. Naasi marau ha'asirihia 'iniae bwana ni mwaeraha. Bwanasi 'a tewa magu raba 'ome wangawanga. ³ Naasi marau boi gaarangia marau haikou 'inia, rau o'ani, "Ha'aasaai Mwaeraha adaaui Jiu!" Maraugu awanga'i hidaria.

⁴ Mia Paelat 'a hora'a ro'u i abau 'omaa ma o'ani 'iniraau noni, "Na'i 'ohani wai waia hora'a mai tana'amou, ma'ata moi aidangisia do 'inau ai'a to'oana ta mareho nai ha'atari'aa." ⁵ Mia Jisas a hora'a mai beiai hihiiri bwau waroraraki na'i bwauna, mei beiai bwana tewa nara ha'asirihia 'inia. Mia Paelat 'a o'ani, "Naani'a mo'o ani!"

⁶ Mana'i 'oha na 'iraau Na'ohadaau Pirisi miraau sae hehei'oi nara 'omesuriai Ruma Maea ana God rau 'omesia, raugu totoro ara'a o'ani, "Rabu ahita'inia na'i dadaahoro! Rabu ahita'inia na'i dadaahoro!"

Mia Paelat 'a o'ani, "I'amou namoi waia mamoi rabu ahita'inia na'i dadaahoro, 'inia 'inau ai'a to'oana ta maho nai ha'atari'aa."

⁷ Miraau saemaua adaa'i Jiu raugu ha'atee o'ani, "Na'i ringeringe ameeu, 'iia 'a ta'isada do'ai mae, suria 'a 'unua haaria do'iia garena God."

⁸ Na'i 'oha nagu rongoa o'asi ro'ua Paelat, 'agu mamaa'u ro'u di'u wou baaniai na'o. ⁹ Naasi ma waia Jisas aho'i siri na'i rumma ma o'ani 'inia, "Na'i dora he'ua na'o boi baania?" Mia Jisas 'a ai'a aramia. ¹⁰ Mia Paelat 'a ha'atee wetewete o'ani, "'Oi aramiau! 'A 'ua? 'O ai'a 'iraraa do'inau nau to'o mena 'ini'o 'anai ruhasi'o ma 'anai rabu ahita'ini'o na'i dadaahoro?"

¹¹ Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'inia, "Ni mena moi na'o to'oraa 'iniau naasi mena na 'ia God na haua tana'o. Naasi 'ia mo'o na waiau mai tana'osi, 'a haai ora-ora'a na raha di'u baaniai ora-ora'a amua."

¹² Na'i 'oha na 'ia Paelat 'a rongoa o'asi, 'a bonasia do'ai sibania ta here nai ruhasia 'inia Jisas mai hora'a dadara'a. Miraauui saemaua adaa'i Jiu raugu totoro raha ro'u o'ani, "'Onaa na'oi ruhasia mo'osi mai hora'a dadara'a, ma ha'ata'inia do i'oe 'o ai'a aba beiai mwaeraha anai Rom. 'Inia 'iatei na 'unua hora'a haaria do'ia e mwaeraha, 'a ha'imae beiai mwaeraha anai Rom."

¹³ Na'i 'oha na 'ia Paelat 'a rongoai 'unu o'asi adaaau, 'a waia aho'i hora'a maia Jisas, ma heinagu auru na'i dorani heihiiri nara 'unua 'iniai dorani hau bubuu. (Na'i ha'atee ni Jiu ra 'unua 'iniai Gabata.) ¹⁴ Ma 'ariwou'a 'anai atoaa na'i dangi 'anai ha'aagau 'anai rongo ni Roho Ahara. Mia Paelat 'a o'ani 'iniraauui Jiu, "Naani mwaeraha amoou!"

¹⁵ Miraaugu awara aho'i wou tanaa o'ani, "Waia beira'i! Waia beira'i! Rabu ahita'iniai na'i dadaahoro!"

Mia Paelat 'a o'ani, "'A 'ua? Mei rabu ahita'iniai mwaeraha amoou?"

Miraau na Na'ohadaaui Piriisi raugu totoro aho'i ro'u o'ani tanaa, "Ai'a ta mwaeraha he'ete'i'a ro'u nameigui to'oraa, 'iia moi 'etea Mwaeraha anai Rom."

¹⁶ Mia Paelat 'agu watea Jisas tanaraaui hehei'oi 'anai rabua na'i dadaahoro.

Jisas Ra Rabu Ahita'inia Na'i Dadaahoro

(*Matiu 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43*)

Miraau waia Jisas marau hano beira'i beia. ¹⁷ Na'i 'ohasi 'ia Jisas 'a suru'ia haariai dadaahoro ana, marau ta'eha ara'a na'i gere hungahunga nara 'unua 'iniai dora ni Korai Bwau Sae. (Na'i ha'ateeni Jiu, ra 'unua 'iniai Golgota.) ¹⁸ Na'i 'isi naraugu rabu ahita'inia iei na'i dadaahoro. Ma'e wairarua nara raburarua ro'u na'i dadaahoro adaru'i. Rarу 'ado bobo 'inia Jisas.

¹⁹ Mia Paelat 'a 'unua dorai usuai usu-usu na'i baba 'anai nugaa ara'a na'i bwaunai dadaahoro ana Jisas. 'A o'ani,

JISAS NI NASARET, MWAERAHA ADAAUI JIU

²⁰ Mana usu-usu naasi 'a usua 'iniai ha'atee ni Jiu, Rom, mana Grik. Ma ragoi Jiu narau 'oha'iniai usu-ususi, 'inia ni dorasi 'a gaarangia moi 'omaa rahai Jerusalem. ²¹ Mana 'oha na Na'ohadaaui Piriisi 'a 'omesia o'asi, 'a o'ani 'inia Paelat, "Oi orisia ma'oi usu 'oniaa, "Iia 'a 'unua do 'iiani 'e mwaeraha adaaui Jiu.' " ²² Mia Paelat 'a o'ani, "Ni taha nau usua dio, ragu bwa'i matai orisia'a."

²³ 'E waira hai hehei'oi nara rabu ahita'inia Jisas na'i dadaahoro. 'Oha rau rabua hako, rau 'adodi bwana ana'i. Marau rahia ro'u i to'oni tewa ana nara tagoraa 'inia ta'i kae tahangai bwana. ²⁴ Marau o'ani, "Gai abui karia. Ma'ata

gai gaasi ha'ara 'ana, magai 'omesia tei nai to'oraa." Naasi ma to'o ha'a-momori'a i taha na Usu-usu Maea na 'unu 'oniaa, "Ra hatora'ini'i bwana agu'i, mana to'oni tewa agua ra gaasi ha'ara 'ana."* Naasi taha na 'iraaui noni hehei'oi rau haua.

²⁵ Hoita, neiraauni nei narau ura gaarangiai dadaahoro ana Jisas. Ni inana, mana do'orana inana, mea Meri urao ana Klopas, mea Meri ni Magdala. ²⁶ 'Oha na 'ia Jisas 'a 'omesia inana mana rongoiusuri ana na ta'ahia 'a o'ani 'inia inana, "Iiasi 'a 'onaa do 'e garemu." ²⁷ Magu o'asi ro'u 'iniai rongoiusurisi, "Iiasi 'a 'onaa do 'e inamu." Ma taraawa'a na'i 'ohasi, na rongoiusuri naasi 'agu ha'a-awahia inana Jisas na'i ruma ana.

Na Mae Ana Jisas

(*Matiu 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49*)

²⁸ 'Ia Jisas 'a aidangisia do ni mwane mareho na boi 'anai haa'i 'a ha'a-arotaha'i goro hako, me ma'ata 'anai ha'a-ha'a-momoriai taha na Usu-usu Maea na 'unua, 'ia Jisas 'a o'ani, "Inau raba gono."[†]

²⁹ Ma'e bei wai na honu 'iniai waen mahai na awa na'isi. Rau hauai mareho na matai omiae wai marau ha'ahonua 'iniai waen. Naasi maraugu ha'ababaua na'i raraai hasi'ei nara 'unua 'iniai Hisop, marau taranga'inia ara'a tanaai ngoona Jisas do'ai gono. ³⁰ Na'i 'oha na gono hako, 'a o'ani, "A agaau'a!" Na'i 'oha na ha'atee o'asi hako, 'a arabwau auru ma nuga manawa.

³¹ Miraauai saemaua adaa'i Jiu rau ai'a rabasia doni abedaa'i waira orusi do raigui awa ro'u

* ^{19:24} 19:24 Psalm 22:18 † ^{19:28} 19:28 Psalm 22:15; 69:21

mau hunganai dadaahoro tari nata dangi, 'inia ni nata dangi naasi dangi ni mamaro. (Na dangi ni mamarosi 'a ororiu di'u suria 'a to'o na'i sade nara 'adoma'i aho'isiasi Roho Aharau.) Naasi rau ha'angonia Paelat do'ai 'unua tanaraaui hehei'oi 'anai raesi'i uwadaa'i marai rahii'i dioi abedaa'i baani'i dadaahoro. ³² Miraauui hehei'oi rau 'ariwou marau raesi'i uwadaruu'i rua mwane nararu 'ado bobo 'iniasi a Jisas. ³³ Mana'i 'oha naraugu boi beia Jisas, rau sadoia do'ia 'a bwani mae, naasi marau ai'a raesi'i uwana'i. ³⁴ Ma'ata 'e ta'i 'iniraaui hehei'oi na 'ariwou ma rubu'iai rageragena 'iniasi oo'o, mana 'abu mana wai ra ahe huraa'. ³⁵ Ni mareho na to'osi 'a ha'a-momori, 'inia 'ia mo'o na 'ome'ome haraaria 'iniasi maana na taroha'inia huraa' do neina moi hinihini. ³⁶ Ni mareho 'isi ra to'o neina 'ai ha'a-ha'a-momoriai Usu-usu Maea na o'ani, "A bwa'i ta ta'i susuri na'i abena nai bwaro,"[‡] ³⁷ "marau bore suria mo'o nara rubu'ia 'iniasi oo'o."§

Jisas Ra Toringia

(Matiu 27:56-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸ Na'i muri 'ia Josep ni 'Arimatea 'a taha beia Paelat ma songa'inia 'onaa 'a ga'i wateai abena Jisas 'anai rahia dio baaniai dadaahoro. ('Iasia Josep 'e ta'i sae na suria Jisas, magu ai'a raba ha'ata'inia haaria, suria 'a mamaa'usiraauai saemaua adaa'i Jiu.) 'Ia Paelat 'a watea, mia Josep 'a 'ari ma rahia dioi abena Jisas ma waia. ³⁹ Mia Nikodimas, 'ia mo'o na ataha ga'u beia ani a Jisas na'i rodo, 'a hano ro'u beia Josep. Mia 'a waai bibii nara awaiei merisini nara 'unua 'iniasi

‡ 19:36 19:36 Eksodas 12:46; Nambas 9:12; Psalm 34:20 § 19:37
19:37 Sakaraea 12:10

“Myrrh” mana “Alos” 'anai nuga'i na'i abena Jisas na'i 'oha rai ha'aagauai abena 'anai toringia. Mana hihi'adi mareho 'isi ra ga'i 'onaai oru tangahurui kilo. ⁴⁰ Miraruai rua mwanesi raru haa'i tahangai bwana mamaahui mararu ho'u'i 'iniae abena bei'i merisini 'isi. Naasi here adaaui Jiu 'anai ha'aagau'i abedi sae adaa'i nara mae 'anai toringi'i. ⁴¹ Ni dora nara rabua eisia Jisas na'i dadaahoro 'a awa gaarangiai moui hasi'ei. Mana'i moui hasi'eisi, 'e wabwa na awa 'isi, mana wabwasi ai'a ta sae mau nara aoraa ei. ⁴² Hoita, me suria ra ha'a-osaosa 'iniae tari'a ana i 'oha 'anai ha'aagau 'anai dangi ni mamaro ma naasi'a i wabwa na gaarangiai dorasi, rau waiai abena Jisas marau aoraa na'i wabwasi.

20

Na Suruta'e Aho'i Ana Jisas (Matiu 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ Mana'i 'oha na kuhi mau na'i haho'oai Sade, 'ia Meri ni Magdala 'a ho'orai 'ari hera, ma 'omesia do ni hau nara ha'abwarasia 'iniae maanai wabwa ra bwane nigaa baira'i. ² Naasi ma 'eba aho'i ma sadoia Saemon Pita mana nata rongoiusuri na 'ia Jisas 'a ta'ahia. Mia Meri 'a o'ani 'inirarua, “Ei, ra rahiai abena Araha baaniai wabwa, maugu ai'a 'iraraai dora ra nugaa ie!”

³ Na'i 'oha nararugu rongo o'asi, mararu 'eba moe'a 'anai 'ari 'omesiai wabwa. ⁴ Na'i 'oha raru 'eba mau wou, mana nata rongoiusurisi 'a 'eba di'ua Pita ma ataha 'ari na'i na'o na'i wabwa. ⁵ 'Oha na 'ariwou na'i maanai wabwa 'a mwaoro dio magu wana siri na'i dora ra

ha'adaohia eia Jisas. 'A 'omesi'i bwana ra ho'ua 'ini'i, ma'ata 'a ai'a siri. ⁶ Na'i 'oha na 'ia Saemon Pita 'agu ataha, 'a siri daara'i ma re'i'i dadao ada'i bwana, ⁷ ma 'omesia doni bwana ra bibiia 'iniae bwauna 'a awa sigi haaria, ma 'ome 'onaa dora roku taguma'inia goro. ⁸ Naasi mana nata rongoiusurisi na ada na'i na'o 'inia Pita 'agu siri ro'u haisuri. Na'i 'ohasi 'a 'ome ma hinihini do 'ia Jisas 'a suruta'e'a aho'i. ⁹ Rei'uaa tari mai 'ohasi raru ai'a aidangi tarihanai Usu-usu Maea na 'unua hora'a do'ia Jisas 'ai suruta'e aho'i baaniai mae. ¹⁰ Naasi ma rarugu aho'i 'ari ruma.

*Jisas 'A Ha'ata'i Tanaa Meri Ni Magdala
(Matiu 28:9-10; Mak 16:9-11)*

¹¹ Mia Meri 'a awa mau hora'ai maanai wabwa, magu angangi. Mana'i mau i 'oha na angiangisi 'a mwaoro auru do'ai wana siri raronai wabwa. ¹² Na'i 'oha nagu wana siriwou na'i dora ra nuga iei abena Jisas, 'a 'omesiai heheinagu adaruai rua enjel nararu siri suri'i to'oni mamaahui, 'e ta'i tanaai dora na awai bwauna, ma'e ta'i tanaai dora ra awaiei uwana. ¹³ Mana rua enjelisi raru songa'inia Meri o'ani, "E taha na'o angi 'inia?"

Mia Meri 'a o'ani, "Ra waiai abena Araha agua, maugu ai'a 'iraraai dora ra nугaa iei."

¹⁴ Na'i 'oha nagu agario aho'i, ma re'iai sae na ura na'i murina. Na saesi 'ia Jisas, ma'ata 'a ai'a 'ome 'iraraa do'ia Jisas. ¹⁵ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani 'inia, "E taha 'o angi 'inia? 'Iatei na'o sibania?"

'Ia Meri 'a 'adoma'inia do'ia mo'o na 'omesuriai moui hasi'eisi, magu o'ani 'inia, "Saemaua, 'onaa

i'oe na'o waia, ma'oi 'unua tanaaui dora na'o nugaa iei, mawai 'arihia."

¹⁶ Mia Jisas 'agu o'ani, "Meri!"

Mia Meri 'a rihota'i wou tanaa ma o'ani, "Raboni!" Ni 'ado'ado 'anai ha'ateesi naasi, "Ha'ausuri."

¹⁷ Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "'Oi abui dau mai beiau, suriai 'inau ai'a ara'a mau beia Amagu. Ma'ata 'oi 'ari beiraau rongoiusuri agu'i ma'oi 'unua tanaraau do 'inau wai ara'a beia Amagu, 'e Amamou ro'u, i God agua, ma'e God amoou ro'u."

¹⁸ Mia Meri ni Magdala 'a aho'i 'ari ma o'ani 'iniraau rongoiusuri, "Inau 'omesia Araha!" Ma maani'i hakoi mwane mareho na 'unu'ia Jisas.

Jisas 'A Ha'ata'i Tanaraau

Rongoiusuri Ana'i

(Matiu 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

¹⁹ Mwane mareho 'isi ra to'o na'i dangi sade. Mana'i mau su'urahinai dangisi, 'iraau rongoiusuri rau awa na'i raronai ruma narau honohono ha'ababaua, suria rau mamaa'usiraau saemaua adaa'i Jiu. Raugu 'asu'a mia Jisas 'a ura beiraau ma o'ani 'iniraau, "Na gooroha ana God 'ai awa bei'amou!" ²⁰ 'Oha na ha'atee o'asi, 'a taranga'ini'i hora'ai rimana'i dorai 'omesi'i, ma ha'ata'inia tanaraau rageragena. 'Oha na 'iraau rongoiusuri rau 'ome 'iraraai Araha adaaau, rau honu 'iniae wa'ewa'e. ²¹ Magu ha'atee aho'i ro'u o'ani 'iniraau, "Na gooroha ana God 'ai awa bei'amou. 'Onaai ha'ataariau mai ana Ama, 'inai 'au ha'ataari'amou ro'u." ²² Ma manawasiraau magu o'ani, "Moi dauai Hi'ona Maea. ²³ 'Onaa

namoi 'unua tanaa tanei domou 'adoma'i nugasi'i ora-ora'a ana'i, 'ia God 'ai 'adoma'i nugasi'i ma'ata'a. Ma 'onaa namou bwa'i 'unua, 'ia God a bwa'i 'adoma'i nugasi'i."

Jisas 'A Ha'ata'inia Haaria Tanaa Tomas

²⁴ Ma'e ta'i 'iniraau rongoiusuri na atana 'ia Tomas nara 'unua ro'u 'iniai 'Iu, na ai'a awa na'i 'oha na 'ia Jisas 'a ha'ata'i tanaraau. ²⁵ Na'i 'oha nagu boi aho'i, 'raaui rongoiusuri rau o'ani 'inia, "I'ameu meu 'omesia Araha!"

Mia Tomas 'a o'ani 'iniraau, "Inau ai'a hini-hinimoou. Wai hinihini 'onaa wai re'i'i ma'ua karohi'i dora ra maara na'i rimana'i, ma 'onaa wai karo siri na'i dora na maara na'i rageragen'a."

²⁶ Mana'i nata sade haisuri, 'raaui rongoiusuri ana'ia Jisas rau goni na'i ta'i rumu ro'u mausi, mia Tomas 'a awa ro'u beiraau na'i 'ohasi, mana maraaruma rau honohono ha'ababau'i goro. Raugu 'asu'a mia Jisas 'a ura ro'u na'i beiraau ma o'ani 'iniraau, "Na gooroha ana God 'ai awa bei'amou." ²⁷ Naasi ma o'ani 'inia Tomas, "Oi nugaii kaka'umu na'i 'ini, ma'oi 'omesi'i rimagu. 'Oi karo siri na'i dora na maara na'i rageragegu. 'Oi hinihini, ma'oi abui 'adoma'i heiruarua'a!"

²⁸ Mia Tomas 'a o'ani, "Toe Araha agua, mana God agua!"

²⁹ Mia Jisas 'agu o'ani 'inia, "Toe 'o hinihini suria 'o re'iau. Ma'ata ha'amwaniraau di'u i nei ra hinihini ha'i ai'a 'omesiau."

'Ado'adona Jon Nagu Taarai

Usua 'Inia i Bukani

30 Ra rago di'ui ha'abu'oahu na 'ia Jisas na haa'i na 'iraaui rongoiusuri rau 'omesi'i, maragu ai'a nuga'i dio na'i bukani. **31** Ma'ata ni mareho nara nuga'i dio 'isi, ra nuga'i dio do neina moi hinihini do'ia Jisas naasi Ha'atahi, me 'ia naasi Garena God. Ma 'onaa moi hinihini o'asi, moi daua namooui tahi tarau.

21

Jisas 'A Ha'ata'i Tanaraaui

Biu Rongoiusuri

1 Na'i muri, 'ia Jisas 'a ha'ata'i ro'u tanaraaui rongoiusuri ana'i na'i bobonai kae bwera i Galili.* Ma to'o o'ani. **2** Ra'i nei 'ini'i rongoiusuri ana'i narau awa 'ohasi. 'Ia Saemon Pita, 'ia Tomas nara 'unua ro'u 'iniai 'Iu, 'ia Nataniel baaniai 'omaai Kena na'i Provensi Galili, mana rua garena Sebedi, beiai nata rua rongoiusuri ro'u. **3** Mia Pita 'a o'ani 'iniraau, "Inau wai hanoriai ahuasi."

Miraau hako raugu o'ani 'inia, "Gai ta'i hano." Rau hano marau ta'e hora'a na'i ora. Na'i rodo bubusi ai'a ta ta'i ii'a narai ngahuia. **4** Mana'i 'oha na dangi 'a hane mai, rau 'omesia Jisas ura-ura ana na'i one, ma'ata rau ai'a 'ome 'iraraa do'ia Jisas. **5** Mia Jisas 'agu awara hora'a o'ani 'iniraau, "Mwane geresae, ra'i ii'a namou ngahui'i?"

Miraau o'ani 'inia, "Ai'a."

6 Miagu o'ani ro'u 'iniraau, "Moi gaasia aurui hu'o na'i aba odo 'iniai ora mamoi to'i'i tara'i nei!" Na'i 'oha naraugu gaasia auru 'onaai 'unua

* **21:1** Galili: Tara'i 'oha ra 'unua Galili 'iniai Taebirias.

ana, ma naasi ma bwara'a tanaraaui raua aho'i 'iniai honu'a ana 'iniai ii'a.

⁷ Naasi mana rongoiusuri na 'ia Jisas na ta'ahia 'a o'ani 'inia Pita, "Ia Araha naasi!" 'Oha na rongoa o'asi a Pita, 'a hasi siri aho'i na'i bwana bo hora'a ana ma rege dioi wai, ma arasi siri one. ⁸ Miraau haru rongoiusuri rau awa moi na'i ora 'anai ogea siri one 'i hu'o na honu 'iniai ii'a. Mana'i dora narau awaieisi ai'a taraa ha'atau, 'a ga'i 'onaa moi ta'i 'arangi mita baaniai one. ⁹ Na'i 'oha narau ataha siriwou, rau 'omesiai ii'a matota na awa na'i hunganai mwagaraha na'i 'eu. Ma ra'i bredi ra awa ro'u. ¹⁰ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "Moi waa'i mai tara'i ii'a namougu buru'i ngahu'i'i 'isi."

¹¹ Mia Saemon Pita 'a ta'eha na'i ora ma 'a'auhiraau 'anai ogea siri one 'i hu'o na honu 'iniai ii'a. Rau ngahuiai ta'i 'arangi rima tangahuru mana oru kae ii'a, mana hu'o ai'a do'ai ohogao. ¹² Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "Mou boi mamoi ngau." Ma ai'a do ta ta'i 'iniraau naigui songa'inia o'ani, "Iatei nei'oesi?" Suria rau bwane aidangisia hako do 'ia Araha. ¹³ Jisas 'a haua tanaraaui bredi 'anai ngaa, ma haua ro'u i ii'a tanaraau.

¹⁴ Naasi orunai 'oha na 'ia Jisas 'a ha'ata'i tanaraaui rongoiusuri ana'i murinai suruta'e aho'i ana baaniai mae.

Jisas 'A Ha'atee Wetewete Tanaa Pita

¹⁵ Na'i 'oha narau ngau hako, 'ia Jisas 'a ha'atee o'ani 'inia Pita, "Saemon, garena Jon. 'A 'ua? I heita'ahi amua tanaau 'a raha di'uai heita'ahi narau haua i mwane 'ini tanaau?"

Mia Pita 'a aramia o'ani, "Io Araha, 'o 'iraraa do'au ta'ahi'o."

Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "Oi hangani'i garei siip agu'i."

¹⁶ Mia Jisas 'a songa'inia ro'u aho'i a Pita o'ani, "Saemon, garena Jon. 'A 'ua? 'O ta'ahiau?"

Mia Pita 'a aramia ro'u o'ani, "Io Araha, 'o 'iraraa do'au ta'ahi'o."

Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "Oi 'omesuri ha'agorohi'i siip agu'i."

¹⁷ Mia Jisas 'a songa'inia aho'i ro'ua Pita o'ani, "Saemon, garena Jon. 'A 'ua? 'O ta'ahiau?"

Na'i 'ohasi mia Pita 'a arunga ta'aa'a, suria 'ia Jisas 'a songa'inia ha'a-oru 'inai ta'i heisonga'i moi. Mia Pita 'agu o'ani 'inia, "Araha, ni mwane mareho 'o aidangisi'i hako'a, 'o 'iraraa do 'inau 'au ta'ahi'o."

Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "Oi hangani'i siip agu'i. ¹⁸ Wai 'unua ha'a-momori tana'o, na'i 'oha 'o haoru, 'o matai ho'osia haari'o i bwana amua, ma'o matai 'ari na'i dora na'oi raba 'ari na'iei. Ma'ata na'i 'oha 'oi wari, 'oi taranga'ini'i rimamu'i hora'a ma ra'i sae he'ete'i narai tosi'o marai wai'o 'ari na'i dora na'o bwa'i raba 'ari na'iei." ¹⁹ 'Ia Jisas 'a hadahada o'asi 'inia Pita, do neina 'ia Pita 'ai aidangisiai mae he'ua nai haua 'anai ha'ahauasaa God. Mia Jisas 'agu o'ani 'inia, "Oi suriau tarau."

Na Rongoiusuri Na 'Ta Jisas

Na Ta'ahia Di'u

²⁰ 'Ia Pita 'a rihota'i ma 'omesiai haisuri anai rongoiusuri na 'ia Jisas na ta'ahia. (Naasi ni rongoiusuri na abesua wou beia Jisas na'i 'oha

naraau ngau ani ma songa'inia 'inia mo'o nai usuha'inia tanaraaui maerongana.) ²¹ Hoita, mia Pita 'a songa'inia Jisas o'ani, "Mia mo'osi 'ai 'ua Araha?"

²² Mia Jisas 'a aramia o'ani, "'Onaa na wai 'irisia do'ai tahi tari na'i 'oha nawai aho'i mai, 'e taha na ta'aabemu 'inia? I'oe 'oi suriau."

²³ Na maho na 'unuasi 'a 'adarara 'ari tanaraaui noni hinihini marau 'adoma'inia doni rongoiusurisi 'agu bwa'i mae'a. Ma'ata 'ia Jisas 'a ai'a 'unua o'asi. Ni mareho na 'unua Jisas 'a o'ani, "'Onaa nawai 'irisia do'ai tahi tari na'i 'oha nawai aho'i mai, 'e taha na ta'aabemu 'inia?"

Ha'ahakona

²⁴ 'Inau naasi rongoiusuri nau re'i'i mwane mareho nau usu'i dio 'ini. Mi'ameu hako meu 'iraraa doni mareho nau usu'isi ra ha'a-momori.

²⁵ 'A rago di'u i mareho na haa'ia Jisas nau ai'a usu'i dio na'i bukan. Ma 'onaa nawai usu'i hako dio, 'au 'adoma'inia do ni marewana hako 'a bwa'i 'ohadi buka nawai usu'i 'ini'i mwane mareho 'isi.

**Taroha Goro mana Usuusu Maea
The New Testament in the Arosi language of the
Solomon Islands
Niu Testament long langguis Arosi**

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Arosi

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023

444a3934-0a25-5ce9-b53e-5049851eb3b5